

We are Hiring

Company Drivers

Solo driver 50 cents per miles+Safety Bonus
3000 plus miles per week.

Call, Goldy Ph: 260-797-1122

BIG BAZAAR

Grocery, Sweets & Catering

5425 E. Thompson Rd. Indianapolis IN 46237

*Fresh Vegetables Every Thursday

*Chat House is OPEN 7 Days *New meat shop is open now, next to big bazaar

*Book your catering now.

Ask for, Baljinder S. Ben Ph: 317-640-2400

Like our Facebook page: BigBazaarIndianGrocery

Buying/Selling in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.

All types of loans.

Landmark Realty

40600 Ann Arbor Rd., Suite# 150,
Plymouth, MI 48170

Call: 734-751-4455

rajsshergill@yahoo.com

Raj Shergill
Associate Broker

Twentieth Year of Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 20, Issue 43, October 26, 2019

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ: ਮੈਕਸੀਕੋ ਤੋਂ ਮੋੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਦਾਸਤਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੈਕਸੀਕੋ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੇ 311 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ 18 ਤੋਂ 35 ਸਾਲ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ।

ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਜਾਨ ਤਲੀ ਉਤੇ ਧਰ ਕੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਮੰਜ਼ਿਲ (ਅਮਰੀਕਾ) ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਭੰਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਘਰ ਦੀ ਬੋੜੀ-ਬਹੁਤ ਪੂੰਜੀ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਲਾਘੇ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਟਰੇਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਭਰਨ ਉਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਵਿੱਖ ਸੰਵਾਰਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦ ਟੱਪਣ ਲਈ ਜਾਨ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ 15 ਤੋਂ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਬਰਾਜ਼ੀਲ, ਪੇਰੂ, ਪਨਾਮਾ, ਇਕੁਆਡੋਰ, ਕੋਸਟਾ ਰੀਕਾ, ਨਿਕਾਗੁਆ, ਹਾਂਡਰੂਸ, ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ ਆਦਿ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮੈਕਸੀਕੋ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਸਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਬਿਤਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਮਾ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਪੀਤਾ। ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

(19) 7 ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਕਸੀਕੋ ਪੁੱਜਾ ਸੀ ਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਮੈਕਸੀਕੋ ਪੁੱਜਣ ਤੱਕ ਉਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ 7 ਦਿਨ ਤੱਕ ਪਨਾਮਾ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ 800 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮੈਕਸੀਕੋ 'ਚ ਉਹ ਫੜੇ ਗਏ। ਉਹ 13 ਤੋਂ 15 ਦਿਨ ਤੱਕ ਜਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪਾਂ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਖੇ-ਭਾਣੇ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਫ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਮੌਤਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਏਜੰਟ ਇਹ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ 'ਪਾਸ' ਮਿਲਣਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ

ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਕਸੀਕੋ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਰੀਕਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਹਿੰਦੁਤਵਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਚੜ੍ਹਤ ਬਰਕਰਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੁੜ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹਿੰਦੁਤਵ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਈ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਲੋਕ ਮੁੱਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਛਾਂਹ ਛੱਟ ਗਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਸਿਰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਜਾਦੂ ਮੁੜ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਝੰਡੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ-ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਬਾਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 370 ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤਕ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵੇ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਤੋਂ ਐਨ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ

ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਤੋਂ ਐਨ ਸਾਫ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕੀਤੇ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਦੇਵੇਗੀ।

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਝਾਰਖੰਡ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 2020 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉੱਤੇ)

-ਕੈਨੇਡਾ ਚੋਣਾਂ-

ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ

ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋਇਆ

ਔਟਵਾ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ, ਫੈਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ

ਅਗਲੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ

121, ਬਲਾਕ ਕਿਊਬਕ ਨੂੰ 32, ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 24 ਅਤੇ ਗ੍ਰੀਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 3 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਏਗੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ

ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ 2015 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 184, ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 99, ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 44, ਬਲਾਕ ਕਿਊਬਕ ਨੂੰ 10 ਅਤੇ ਗ੍ਰੀਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸੀਟ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਐਤਕੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀ ਚੋਣਾਂ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਜੋ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਸਨ, ਇਸ ਵਾਰ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਨ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਬਾਈ ਪਛੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਕੁੱਲ ਪਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 33 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ। ਇਹ ਵੋਟਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲੋਂ 6.5 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਹਨ। ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੋਟ ਫੀਸਦ ਐਤਕੀਂ ਵਾਈ ਫੀਸਦੀ ਵਧ ਕੇ 34.4 ਹੋ ਗਈ।

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉੱਤੇ)

India Palace Restaurant And Banquet Hall

Restaurant-Fine Indian Cuisine

4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)

Banquet Hall Available Up to 550

Amber Indian Restaurant

Restaurant-Fine Indian Cuisine

12510 N. Meridian St.,
Carmel, IN
Ph: 317-580-0828

We do private party's
& catering at your
home or business.

Call, Lakhvir S. Johal

Ph: 317-709-7800

www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

**BEST FARE
GUARANTEE**

**WorldWide
Travel**
866 66 INDIA
4 6 3 4 2

734 838 9998

24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾ

Please call our office for more details on latest fares

Regal Jewels

Ph: 773-262-4377

www.RegalJewels.com

ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ,
ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ

Rajveer S. Gill

847-907-1525

2625 W. Devon Ave.
Chicago, IL 60659
Email: regaljewelsinc@gmail.com

Diamonds
ਡਾਇਮੰਡ
22kt Gold
22kt ਸੋਨਾ
24kt Gold
24kt ਸੋਨਾ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲੇ 27 ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 'ਘਰ ਘਰ ਬਾਬਾ ਗਾਵੀਐ' ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲੇ 27 ਅਕਤੂਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ

ਸਕਣਗੇ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਵਰਗ 3 ਤੋਂ 8 ਸਾਲ, 9 ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 13 ਤੋਂ 16 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਹਫ਼ਜ਼ਾਈ ਵਜੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 100 ਡਾਲਰ, 75 ਡਾਲਰ ਅਤੇ 50 ਡਾਲਰ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਬੱਚੇ <http://eepurl.com/gEUFFD> 'ਤੇ ਸਾਈਨ-ਅਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਈਮੇਲ: library@srschicago.org ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

SRS Palatine Gurdwara Library

ਅਯੁੱਧਿਆ ਕੇਸ: ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ; ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਪੱਖੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਰਾਮ ਜਨਮਭੂਮੀ-ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਜ਼ਮੀਨੀ ਵਿਵਾਦ ਉੱਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 40 ਦਿਨ ਸੁਣੀਆਂ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ 17 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਾ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ ਉਸ ਦਿਨ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਸਾਲਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਵਾਦ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੀਆਂ

ਛੁੱਟੀਆਂ ਪਿਛੋਂ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ 6 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲ-ਬੈਠ ਕੇ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 2010 ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ 14 ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ 2.77 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ 3 ਧਿਰਾਂ ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ ਬੋਰਡ, ਨਿਰਮੋਹੀ ਅਖਾਤਾ ਤੇ ਰਾਮ ਲੱਲਾ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਐਫ.ਐਮ.ਆਈ. ਕਲੀਫੁੱਲਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇਸ ਹੱਲ ਕਰਨ 'ਚ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ

ਬੈਂਚ ਨੇ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ 5 ਕੇਸ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ 'ਰਾਮ ਲੱਲਾ' ਦੇ ਭਗਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ਾਰਦ ਨੇ 1950 'ਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦਤ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਪਰਮਹੰਸ ਰਾਮਚੰਦਰ ਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਪੂਜਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਤ ਥਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਗੁੰਬਦ ਹੇਠਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਨਿਰਮੋਹੀ ਅਖਾਤੇ ਨੇ 1959 ਵਿੱਚ 2.77 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਸ਼ੇਖ਼ਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 1961 'ਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

**ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!
ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!!
ਹੁਣ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ
ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ**

*ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਲਰਨਿੰਗ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਉਸੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਓ

*3-4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai **Cell:734-644-1010** Office:734-747-4298

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

**Loans
Available
In Most
States!**

***Refinance up to 125% value of the house.**

•Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance). •Self Employed and H1 Visa •Jumbo loans •Commercial Property With Business or Business Only. •Business Equity Line of Credit. •Multi Unit Investment Property.

BTS Truck Shop Major & Minor Work
@ 39115 Maple Ave., Wayne, MI 48184

Hiring Owner operator & Drivers

Long and local route

Driver rate 45 to 55 cents per mile

Owner operator (Own truck/trailer & insurance) will be paid 92% after 8% dispatch. If company trailer used then will 80% gross.

Fuel discount: Pilot, Fly J, TA and Petro will pay 25 to 40 cents per gallon.

Direct deposit also available.

For more information please contacts:

Rusty Singh 734-233-8464

Dave Aujla 734-419-1408

The Law Firm Of Fatima Johnson

3737 N. Meridian St., Ste 106, Indianapolis, IN 46208

vitalvisa
THE LAW FIRM OF FATIMA JOHNSON

**ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ
ਅਹਿਮ ਹੋ**

Are you planning on going to your immigration interview or court alone? Don't do it!

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਇੰਜ ਨਾ ਕਰੋ!

Did you enter the U.S. without a visa?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹੋ?

Do you have family members outside the U.S.?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ?

Does your application keep getting denied?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਖਾਸਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਰੱਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

We are experienced in.

•Deportation Defense •VAWA •Asylum •Work Permit
•Family and Marriage Based •Investor Visa (H1B, E-2, EB-5)
•SIJS (Special Immigration Juvenile Status)

Come talk to an experienced immigration attorney. Call to schedule an appointment today

ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Languages Spoken

•English •Hindi •Punjabi •Urdu •Spanish •French •Arabic •Chinese
ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਫਰੈਂਚ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਚੀਨੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

Licensed to Practice Immigration Law in all 50 States.

Ph: 317-252-0013

info@vitalvisa.com

This is an attorney advertisement

ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਪਨਾਓ

ਮਹੀਨਾ ਅੱਸੂ ਤੇ ਕੱਤਕ

ਐਤਵਾਰ	ਸੋਮਵਾਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ	ਵੀਰਵਾਰ	ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ	ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ
		17 ਅੱਸੂ 1 ਅਕਤੂਬਰ	18 ਅੱਸੂ 2 ਅਕਤੂਬਰ	19 ਅੱਸੂ 3 ਅਕਤੂਬਰ	20 ਅੱਸੂ 4 ਅਕਤੂਬਰ	21 ਅੱਸੂ 5 ਅਕਤੂਬਰ
22 ਅੱਸੂ 6 ਅਕਤੂਬਰ	23 ਅੱਸੂ 7 ਅਕਤੂਬਰ	24 ਅੱਸੂ 8 ਅਕਤੂਬਰ	25 ਅੱਸੂ 9 ਅਕਤੂਬਰ	26 ਅੱਸੂ 10 ਅਕਤੂਬਰ	27 ਅੱਸੂ 11 ਅਕਤੂਬਰ	28 ਅੱਸੂ 12 ਅਕਤੂਬਰ
29 ਅੱਸੂ 13 ਅਕਤੂਬਰ	30 ਅੱਸੂ 14 ਅਕਤੂਬਰ	1 ਕੱਤਕ 15 ਅਕਤੂਬਰ	2 ਕੱਤਕ 16 ਅਕਤੂਬਰ	3 ਕੱਤਕ 17 ਅਕਤੂਬਰ	4 ਕੱਤਕ 18 ਅਕਤੂਬਰ	5 ਕੱਤਕ 19 ਅਕਤੂਬਰ
6 ਕੱਤਕ 20 ਅਕਤੂਬਰ	7 ਕੱਤਕ 21 ਅਕਤੂਬਰ	8 ਕੱਤਕ 22 ਅਕਤੂਬਰ	9 ਕੱਤਕ 23 ਅਕਤੂਬਰ	10 ਕੱਤਕ 24 ਅਕਤੂਬਰ	11 ਕੱਤਕ 25 ਅਕਤੂਬਰ	12 ਕੱਤਕ 26 ਅਕਤੂਬਰ
13 ਕੱਤਕ 27 ਅਕਤੂਬਰ	14 ਕੱਤਕ 28 ਅਕਤੂਬਰ	15 ਕੱਤਕ 29 ਅਕਤੂਬਰ	16 ਕੱਤਕ 30 ਅਕਤੂਬਰ	17 ਕੱਤਕ 31 ਅਕਤੂਬਰ	18 ਕੱਤਕ 1 ਨਵੰਬਰ	19 ਕੱਤਕ 2 ਨਵੰਬਰ
20 ਕੱਤਕ 3 ਨਵੰਬਰ	21 ਕੱਤਕ 4 ਨਵੰਬਰ	22 ਕੱਤਕ 5 ਨਵੰਬਰ	23 ਕੱਤਕ 6 ਨਵੰਬਰ	24 ਕੱਤਕ 7 ਨਵੰਬਰ	25 ਕੱਤਕ 8 ਨਵੰਬਰ	26 ਕੱਤਕ 9 ਨਵੰਬਰ
27 ਕੱਤਕ 10 ਨਵੰਬਰ	28 ਕੱਤਕ 11 ਨਵੰਬਰ	29 ਕੱਤਕ 12 ਨਵੰਬਰ	30 ਕੱਤਕ 13 ਨਵੰਬਰ			

25 ਅੱਸੂ (9 ਅਕਤੂਬਰ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚੌਥੀ
6 ਕੱਤਕ (20 ਅਕਤੂਬਰ) ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਤੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ 8ਵੀਂ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਦਿਹਾੜਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ 7ਵੀਂ
7 ਕੱਤਕ (21 ਅਕਤੂਬਰ) ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਦਿਹਾੜਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ 10ਵੀਂ
14 ਕੱਤਕ (28 ਅਕਤੂਬਰ) ਸਾਕਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ
18 ਕੱਤਕ (1 ਨਵੰਬਰ) ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ
30 ਕੱਤਕ (13 ਨਵੰਬਰ) ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਉਹੀ ਤਰੀਕ
ਹਰ ਸਾਲ,
ਠੀਕ
ਇਤਿਹਾਸ
ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ।

ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ
ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਓ

Sikh Religious Society

1280 Winnetka St., Palatine IL 60067 Phone: (847) 358-1117
www.srschicago.org e-mail: contactus@srschicago.org

Health Insurance

Qualified Health Plans Under Affordable Care Act

Hurry! Only 45 Days.

Open Enrolment From 11-01-2019 to 12-15-2019

We also have short term Medical, Dental & Vision plans.

We are licensed in Indiana, Ohio & Texas.

Contact:

Ph: 317-451-5151

Cell: 317-441-1440

Fax: 317-900-5151

E-mail: health@meharinsurance.com

Office: 3905 Vincennes Road
Suite# 303

Indianapolis, IN 46268

www.meharinsurance.com

Baljinder Singh Saini

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...

Manjit Singh Nagra

Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillsdale Court
Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ
ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ

Gurdeep (Garry) Chhokar

Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...

ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਿਆਰ: ਇਮਰਾਨ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਕੀਤਾ ਐਲਾਨ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਕ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ। ਖਾਨ ਨੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਕੰਮ ਆਖਰੀ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਂ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।'

ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਇਮਰਾਨ ਨੇ ਜਤਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖਦਸ਼ੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਪਾਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਆਉਣਗੇ।

ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ

ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰੰਸੀ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਸਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਮਰਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵੱਧ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਧੀ ਭਿਕਸ਼ੂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਲਈ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵਾਂਗ ਭਰਨਗੇ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਬਲਕਿ 'ਇੱਕ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ' ਵਜੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਦਿਨ ਪਰਤ ਆਉਣਗੇ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਹ ਮਹਿਮੂਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਡਾਅਨ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ' ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨਗੇ ਨਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ।

ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਮੁਹੰਮਦ ਫੈਸਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਤਰੀਕ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਲਾਂਘਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਪਾਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਜਵੀਜ਼ਤ ਲਾਂਘਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (ਭਾਰਤ) ਦੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਸਬੇ ਨਾਲ ਜੋੜੇਗਾ। ਇਸ

ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਿਨਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤੀ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸੂਬਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਕਸਬੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਭਾਰਤ ਬਣਾਏਗਾ।

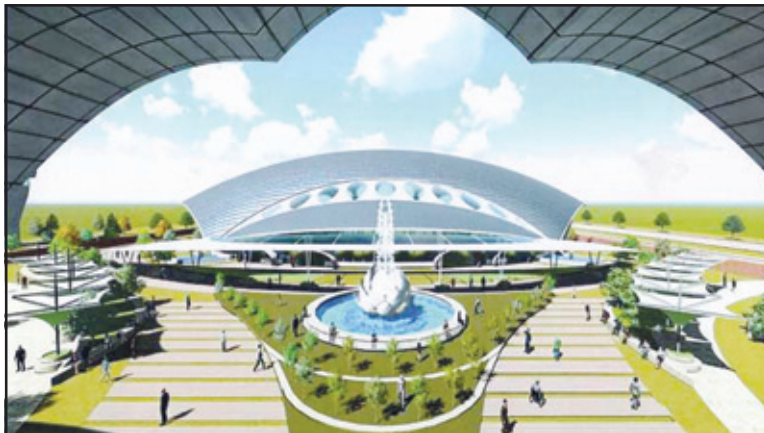
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ: ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਿਜ਼ਟਰ ਸੈਂਟਰ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਤੇ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸਾਰੀ ਗਈ 4.2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸੜਕ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ

ਮੋਦੀ 9 ਨੂੰ ਕਰਨਗੇ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ

9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਖੇ ਰੱਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਇੰਚਾਰਜ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ ਬਕਾਇਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਜਿਸ 'ਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਿਜ਼ਟਰ ਸੈਂਟਰ' ਅਟਾਰੀ

ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਹੀ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 5 ਤੋਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕੇ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਇਸ ਸੈਂਟਰ ਤੱਕ ਬਣਾਈ ਗਈ 4.2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸੜਕ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਮਲੇ ਅਤੇ ਦਫਤਰੀ ਅਮਲੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਫਤਰ ਅਤੇ

ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਮਿਲਵਰਤਨ ਅਤੇ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ

ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਵੇਗੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ: ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਰੀਡੋਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.) ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ (ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ.) ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਵੱਲੋਂ 8 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੈੱਕ ਪੋਸਟ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਹ ਦਸਤੇ 'ਪੈਸੇਜਰ ਟਰਮੀਨਲ ਬਿਲਡਿੰਗ' ਅਤੇ 4.2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣਗੇ। ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲੈਂਡ ਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਟਰਮੀਨਲ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਸਟਮ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣਗੇ।

ਨਾਨਕ ਵਿਖੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਲਾਂਘੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਉਣ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪਠਾਨਕੋਟ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਾਣਗੇ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ

ਜਥਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕੀ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਜਥੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ 12 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਟਵਿੱਟਰ ਉੱਤੇ ਟਵੀਟ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਲਈ 8 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਉਣਗੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੰਜ ਨੂੰ ਹੋਣਗੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਵਾਨਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਂਘੇ ਮੌਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਗਭਗ 2500 ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ। ਔਕਾਫ਼ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਰੇਲ ਤੇ ਸੜਕ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਤੇ ਛੇ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਲਗਭਗ 2500 ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ 7 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਮਗਰੋਂ ਮੁੜ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਰਤਣਗੇ ਜਿਥੇ ਦਸ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭੋਗ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂ 13 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਪਰਤ ਆਉਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 6 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ

ਵਾਪਸ ਪਰਤੇਗਾ। ਔਕਾਫ਼ ਬੋਰਡ ਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਭੇਜ ਰਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਲਗਭਗ 580 ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਭੇਜੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨਾ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ 5 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਯਾਤਰੂ ਸੜਕ ਰਸਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਬੱਸਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨਗੇ।

ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਵੇਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਰਗ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੱਕ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਹਰਾਹ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਮਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਫੋਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੌਮੀ ਸੜਕ ਮਾਰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ 13 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਸੜਕ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ ਨੇ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਗਡਕਰੀ ਨੇ ਹਰਸਿਮਰਤ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ 'ਚ ਲੰਗਰ ਲਈ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਸਬ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਅਫਸਰ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਲਕਾ ਪਟਵਾਰੀ, ਪੰਚਾਇਤ ਸਕੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਬ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਧੀਨ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਵਾਉਣ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਦਫਤਰ ਉਪ ਮੰਡਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰੋਫਾਰਮੇ 'ਤੇ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਵਿਸ਼ਵ ਬਰਾਬਰੀ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਮਰੀਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਿੱਖ ਕੌਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਈਸਟ ਕੋਸਟ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ 'ਵਿਸ਼ਵ ਬਰਾਬਰੀ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਤਾ ਯੂਐਸ ਦੇ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੌਆਰਡੀਨੇਟਰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੈਨੇਟ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਦਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ। ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਸਦਨ ਦੌਰਾਨ ਸੈਨੇਟਰ ਪੈਟਰਿਕ ਟੋਮੀ ਵੱਲੋਂ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਬਰਾਬਰੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 12 ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਵ ਬਰਾਬਰੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਮੈਲਬਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ।

ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ: ਅਧੂਰੀ ਪੜਤਾਲ ਨੇ ਬੁਰੀ ਫਸਾਈ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। 30 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਬਹਿਬਲ ਅਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਕਸੂਰਵਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੁਖਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਕਾਫੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਪੜਤਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਹੋਈ

ਹੈ। ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ, ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ, ਮੁਅੱਤਲ ਆਈ.ਜੀ. ਉਮਰਾਨਗਲ, ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਤਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਈ

ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁੱਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦੱਸ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਨ ਚਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹਿਬਲ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਕਸੂਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਐਂਡੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ

ਯੂ.ਏ.ਈ. ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਦੋ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਦੁਬਈ: ਦੁਬਈ ਦੇ ਅਲ ਮਦਾਮ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਵਾਪਰੇ ਇਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਦੋ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ ਦੋ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਖਲੀਜ਼ ਟਾਈਮਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਦੋਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ 'ਕੁਐਡ ਬਾਈਕ' (ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਟਾਇਰਾਂ ਵਾਲਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ) ਅਚਾਨਕ ਮੂਧੀ ਹੋ ਗਈ।

ਨਾਮਜ਼ਦ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਸਰਕਾਰ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ 'ਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲ ਡਿਟੇਲਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨਗਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਅੱਠ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਏ.ਡੀ.ਜੀ. ਪ੍ਰਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ. ਕੁੰਵਰਵਿਜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਮਕਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਬੂਝ ਕੇ ਇਹ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਤਲ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਬਲ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਧਰਨਾਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਤਤਕਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਸੂਰਵਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ ਵਿਖੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ ਵਲੋਂ 27 ਅਕਤੂਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਤਹਿਤ 'ਬਰਿੰਗ ਯੂਅਰ ਨੇਬਰ ਐਂਡ ਕੋ-ਵਰਕਰ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 7 ਅਤੇ 8 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ 'ਡਾਇਵਰਸਿਟੀ ਡੇਅ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਕਰੀਬ 120 ਬੱਚਿਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਕਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਮਾਤਾ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ.), ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਐਂਡ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਸੋਲੂਸ਼ਨਜ਼ (ਐਮ. ਆਈ. ਟੀ. ਐਸ.) ਦੇ ਸੀ. ਈ. ਓ.

ਸ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਡੂੰਘਾ ਸਦਮਾ ਪੁੱਜਾ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਲੰਘੀ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ 92 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਸਬਰਬ ਬੈਰਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 22 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਸਵਰਗੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਆਪਣੇ

ਪਿਛੇ ਦੇ ਧੀਆਂ-ਮਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਉਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਵਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਰਾਏ ਤੇ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਢੰਡ; ਦੋ ਪੁੱਤਰ-ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਨੂੰਹ ਹਰਮੀਤ ਕੌਰ) ਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਨੂੰਹ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ); 12 ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਤੇ ਦੋਹਤੇ-ਦੋਹਤੀਆਂ ਅਤੇ 14 ਪੜਪੋਤੇ-ਪੜਪੋਤੀਆਂ ਤੇ ਪੜਦੋਹਤੇ-ਪੜਦੋਹਤੀਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਮਾਤਾ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਵਰਗੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਢਿੱਲੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਪਿਆਰ ਮਿਲਿਆ।

‘ਆਪ’ ਦੇ ਬਾਗੀ ਵਿਧਾਇਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ‘ਘਰ ਵਾਪਸੀ’

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਹਲਕਾ ਜੈਤੋ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਵਿਧਾਇਕ ਮਾਸਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ‘ਆਪ’ ਵਿਚ ਪਰਤ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਪਾਲ ਚੀਮਾ, ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਖਹਿਰਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਆਪ’ ਵਿਰੁੱਧ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਬਗਵੰਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਖਹਿਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਲੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬ ਏਕਤਾ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਾਗੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ-ਕੰਵਰ ਸੰਧੂ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਮਾਲੂ, ਪਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸ਼ਾਹੀਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਮਾਸਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ

ਖਹਿਰਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਰ ਹਰੇਕ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ (ਮਾਸਟਰ) ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹਨ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 12 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 19 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ- ਮਾਨਸ਼ਾਹੀਆ ਤੇ ਸੰਦੋਆ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

Restaurant For Sale in Tennessee

I am got to retire that's why I decided to sell restaurant. You come and check the sale then you decide the price. This location since 15 years and corporations since 1982.

Delivery and party goes to all over Kentucky, Tennessee some time. Alabama every weekend. We have party. Call to discuss in detail. I promise you will never loose. Guarantee.

Please contact, Rana Singh

Ph: 615-424-3647

E-mail: dararbalbir@gmail.com

Punjab Times
Established in 2000
20th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Baljit Basi
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Major Kular
Corrspondents
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send address changes to Punjab Times, 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio, Michigan, Wisconsin, Mississippi, Iowa, Arkansas, Massachusetts, Texas, Virginia, Nevada, Washington, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, New York, New Jersey, Connecticut, Oklahoma, Pennsylvania, Missouri, Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer
The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.
Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.
All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਪੰਜਾਬੀ ‘ਵਰਸਿਟੀ’ ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਪਟਿਆਲਾ: ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ‘ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਵਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਚਾਰ ਰੋਜ਼ਾ ਪੁਸਤਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 16 ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥੱਸ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 3000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਉਲੀਕੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਲਈ ਉਪਚਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੋਟ ਫੀਸਦ 3.8 ਫੀਸਦ ਘਟ ਕੇ 15.9 ਫੀਸਦ ‘ਤੇ ਆ ਗਈ ਜਦਕਿ ਗ੍ਰੀਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 3 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ 6.5 ਫੀਸਦ ‘ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟ ਫੀਸਦ ਘਟਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ. ਚੁਣਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 13 ਪੰਜਾਬੀ ਐਮ.ਪੀ. ਬਣੇ ਹਨ, ਜਕ ਕਿ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 4 ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਐਮ.ਪੀ. ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ 7 ਦੁਆਬੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 5 ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਵਾਰ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਜਿੱਤ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦੇਣੀਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੋਟ ਫੀਸਦ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘਟ ਗਈ ਅਤੇ ਜੇਤੂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਚੜ੍ਹਤ ਬਰਕਰਾਰ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, 2021 ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਕੇਰਲ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2022 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੀ ਪੈਂਠ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਜੇਤ-ਤੋਤ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗਠਜੋਤ ਕਰਕੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਚੋਣ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਬਣਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ 122 ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ 63 ਸੀਟਾਂ ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸ 42

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੰਚ ‘ਤੇ ਹੋਣਗੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਖਤਮ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਚ ਬਣਾਏ ਮੰਚ ਤੋਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਣੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਪੰਥ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਮੰਚ ਉਤੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ ਭੇਂਟ ਕਰਨ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨਦੇਜ਼ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸੱਦੀ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੀਟਿੰਗ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸਮੇਤ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਪੰਥਕ ਮੰਚ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

11 ਅਤੇ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਾਈ ਗਈ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਚ ‘ਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵੱਖਰੇ ਪੰਡਾਲ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੰਚ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਫਲਸਫੇ ਉਤੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਮੰਚ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 12 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਗਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਇਕ ਮੰਚ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ: ਮੈਕਸੀਕੋ ਤੋਂ ਮੋੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਦਾਸਤਾਨ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਕਸੀਕੋ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਦਰਾਮਦ ‘ਤੇ ਵੱਡੇ ਟੈਕਸ ਲਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਅਜਿਹੇ ਰੂਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਤਰਨਾਕ ਰਸਤਾ ਬਹਾਮਾਸ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇਤੀ ਵਿਚੋਂ ਛੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡੇ ਡੁੱਬ ਗਏ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਥਰ-ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

ਦੂਜਾ ਰਸਤਾ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਤੇ ਐਕਵਾਡੋਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਟਲੀ ਰਾਹੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਇਹ ਰਸਤਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਰੂਟ ਕਾਫੀ ਮਹਿੰਗਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਇਟਲੀ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਟਲੀ ਦੇ ਮਿਲਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਸਿੱਧੀ ਫਲਾਈਟ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਕਸੀਕੋ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਂਡਿਆਗੋ ਵਿਚ ਕੰਧ ਟਪਾ ਕੇ ਦਾਖਲਾ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਉਥ ਅਮਰੀਕਾ, ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਤੇ ਗਰੀਸ ਨੂੰ ਵੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਦਾਖਲਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਸੰਗਰੂਰ: ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਕੇ ਸਾੜਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਐਨ-ਪੀਏਯੂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਚੁਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡਾਂ ‘ਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡ ਪਾਮੇਤੀ-ਯੂ.ਐਨ.ਈ.ਪੀ. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਹਿਤ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੰਡਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਫੂਡ ਅਤੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਅਮੀਰ ਕਾਸਮ, ਮਿਆਮੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਜੈਸਿਕਾ ਮਕੈਰਟੀ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਯੂਜੀ ਨੀਨੋ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਉੱਪਲੀ, ਕਨੋਈ ਤੇ ਤੁੰਗਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਵਾਲੀ ਕੰਬਾਈਨ, ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਪਰਾਲੀ ਕਟਰ ਤੇ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪਾਮੇਤੀ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮੁਫਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚੁੰਗੀ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2000 ‘ਚ 16 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2018 ‘ਚ 4 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਹੱਦ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 2400 ਭਾਰਤੀ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਬੰਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੇ ਵਾਪਸ ਮੁਲਕ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਜਵਾਬ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਲਾਇਕੀਆਂ ਉਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ।

–ਢੱਡਰੀਆਂ ਮਾਮਲਾ–

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਡਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਦੇ ਵਿਵਾਦਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਲੰਗਾਹ ਸਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਫਿਲਹਾਲ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ‘ਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਚੰਦੋਆ ਲਾਉਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੇਚਣ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਸਤਸੰਗ ਬਿਆਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਬਾਬਾ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਅਪੀਲ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰ.ਐਚ.ਸੀ. ਹੋਲਡਿੰਗ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਵੱਲ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਰਨਬੈਕਸੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪਾਨੀ ਫਰਮ ਡਾਇਚੀ ਸੈਕਿਓ ਨੂੰ 3500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ 'ਚ ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਰ.ਐਚ.ਸੀ. ਨੇ ਝੂਠੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਚ ਬਾਬਾ ਢਿੱਲੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ਬਨਮ, ਬੇਟੇ ਗੁਰਕੀਰਤ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਨਯਨ ਤਾਰਾ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਸਣੇ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਰਨਬੈਕਸੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪਰੈਲ 'ਚ ਇਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰਾ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਬਾਰੇ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਯੂ-ਟਰਨ

ਦਾਖਾ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ 4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੁਣ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ

ਬਿਆਸ ਮੁਖੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਕਰੀਬੀ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ (ਫਰਮਾਂ) ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਕਾਈਆਂ 'ਤੇ ਆਰ.ਐਚ.ਸੀ. ਹੋਲਡਿੰਗ ਤੇ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰੁੱਪ ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ 6000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਮੁਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ 'ਚ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਿਵਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਾ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਮਿਥੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ 1930 ਤੋਂ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਛੇ ਉੱਤਰੀ ਸੂਬੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲਬਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ 33,000 ਨਸ਼ਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਛੁੱਟ ਗਏ ਹਨ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ 450 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਨ, ਹੁਣ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾ ਕੇ 600 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਤੇ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੇਪਾਲ, ਕਾਂਡਲਾ ਬੰਦਰਗਾਹ (ਗੁਜਰਾਤ), ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਨਸ਼ੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਇਕ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚੋਂ 650 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿੰਨੇ ਟਰੱਕ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਲੰਮੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਹੁਣ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੁਢਲੀ ਬੋਲੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 58 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੋਲੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੋਲੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹਾਲ 'ਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਈ-ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੀਆਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੌਕਰੀ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਅਰਲਾਈਨ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਭਗ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਬਾਂਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਂਡ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਏਸੈਟ ਹੋਲਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਗਠਨ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀਗਤ ਕਰਜ਼ੇ, ਤੇਲ, ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੰਪਨੀ ਹੁਣ ਤੱਕ 21, 985 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬੈਂਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted suitable girl for US born Jatt Sikh very handsome teetotaler boy, 28 yrs, 6 feet, civil engineer, doing Job. The girl should be of medical line, US citizen or green card holder. Contact, Ph: 559-517-7044 ⁴¹⁻⁴⁴

Wanted suitable match for Well Established hardworking Ramgarhia Sikh turbaned boy, Delhi born, 31/5'-9". Currently working in a reputed company as a Project Architect. Caste no bar. Ready to settle in US/Canada. Respond with bio-data. Email: jaspreetmaann01@gmail.com ³⁹⁻⁴²

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Seeking bride for 41 yrs, 5'-4", never married, male handsome reddish white Malayalee. Christian with MD degree. Working in hospital administration. The girl should be professional with license in their profession & bachelors, masters or up in nursing, Dr. of pharmacy. MD or other professional. age 23-35. Contact with picture. E-mail: kaithjustin@yahoo.com or Text, What's app or Phone: 516-376-0631 and 516-209-7186 ³⁹⁻⁴²

Visit us on the web:

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ 'ਚ ਅੱਗ ਲੱਗੀ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ਸੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਣੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਰਟ ਸਰਕਟ ਕਾਰਨ ਅਚਨਚੇਤੀ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਗ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਮਲੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਨੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਅੱਗ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ।

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ (ਹਲਵਾਈ), ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ ਬਫੇ (ਨਾਰਥ ਐਂਡ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੈਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

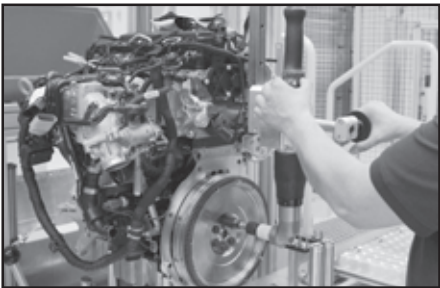
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਆਰ. ਐਸ. ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਐਕਸਟਰਨ, ਵਰਜੀਨੀਆ ਲਈ ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਤੁਰਤ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਹੈਰੀ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 540-632-3671

Wanted Workers

Need workers for Restaurant and Gas stations In Eureka, CA.

Housing and food provide.

ਯੂਰੇਕਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ

Call, Gurpreet Singh Sohal

Ph: 707-498-9325

redwoodpetroleum@gmail.com

Desi Bazar

**916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116**

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ: ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਖਿਲਾਫ ਲਾਮਬੰਦੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੱਠ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਆਰ.ਐਸ. ਬੈਂਸ, ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਹ ਕਦਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਭਰੋਸਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਜਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਤਾਂ 25-30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550 ਸਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਦੌਰ

ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ 'ਫਿਰੋਜ਼ੀ' ਲੈਣ ਲਈ ਬੇਕਸੂਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ, ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤੇ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 'ਸੀਰੀਅਲ ਕਿੱਲਰ' ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।

ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀਆਂ ਪੜਤਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਮਿਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਅਤੇ ਅਗਵਾ ਦੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਰਾਹਤ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਤੰਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਭਰੋਸਾ ਉਠ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕਤਲ ਸਨ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਖਾਲਤਾ ਮਿਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਤੇ ਲਾਇਰਜ਼ ਫਾਰ ਹਿਊਮਨ ਐਂਡ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਰਾਈਟਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਥ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ 25000 ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਮੰਗ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸੇਧ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਪਾਖੰਡ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰੇ 15 ਸਾਲ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਮੋਦੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੇਧ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਣਾ ਅਤਿ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੈ।

ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਧਾਰੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਲਦੀ ਰਿਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਗਤਿਆ ਹੈ।

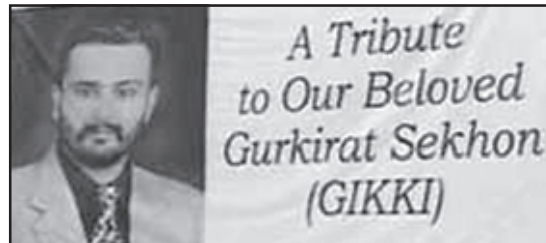
ਗਿੱਕੀ ਕਤਲ ਕਾਂਡ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਬਰਕਰਾਰ

ਜਲੰਧਰ: ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਗਿੱਕੀ ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਦੇ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਉਰਫ ਗਿੱਕੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੇਖੋਂ ਗਰੈਂਡ ਹੋਟਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਦਾ 21 ਅਪਰੈਲ 2011 ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਰਾਮਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਉਰਫ ਪ੍ਰਿੰਸ ਮੱਕੜ, ਸੰਨੀ ਸਚਦੇਵਾ, ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੱਸੂ ਅਤੇ ਅਮਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੇਸ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਟਰਾਇਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਸ਼ਨ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਿੰਸ

ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ 3 ਦੋਸ਼ੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 3 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਗਿੱਕੀ ਸੇਖੋਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ

ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲਣੀ ਪਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸ ਮੱਕੜ ਉਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੌਂਸਲਰ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਪੁਰਾਣੀ ਥਾਂ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ

ਜਲੰਧਰ: ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵਿਜੇ ਸਾਂਘਲਾ ਨੇ ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਰਕ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਉਪ ਵਣ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਤਲਾਬ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਕੁੰਡ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਥੇ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ ਪੁਰਾਣੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਫਗਵਾੜਾ ਤੇ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ। ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ ਵਿਚ ਮੰਦਰ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਫਗਵਾੜੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ: ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੰਢ-ਤੁਪ ਹੋਈ ਜੱਗ ਜਾਹਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 200 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛੁਕ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਆਸਥਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਉਹੀ ਟੁਕੜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਹੀ 200 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਥਾਂ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਢਾਹੁਣ ਖਿਲਾਫ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਰ ਖੜਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਤ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਤੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 4 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ ਜੰਗਲਾਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਮੁੜ-ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੰਦਰ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੱਲ ਨਾਲ ਮੁੜ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਉਣ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ।

ਜਸਟਿਸ ਬੋਬੜੇ ਦੀ ਅਗਲੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਵਜੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਵਜੋਂ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ.ਏ.ਬੋਬੜੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਗੋਗੋਈ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਬੋਬੜੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਅਗਲੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਵਜੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਗੋਗੋਈ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ 46ਵੇਂ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਵਜੋਂ ਹਲਫ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ 17 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣਗੇ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੰਢ-ਤੁਪ ਪਟਿਆਲਾ ਹਾਊਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਜਾਅਲੀ ਗਵਾਹ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੌਮੀ ਬੁਲਾਰੇ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਲਈ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਅਲੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 164 ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ 1984 ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬੇਕਸੂਰ ਹਨ।

ਫਰਜ਼ੀ ਗਵਾਹ ਨਾਲ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਪੁਲਿਸ

ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁਪ ਪਟਿਆਲਾ ਹਾਊਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ

ਪਟਿਆਲਾ ਹਾਊਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਸਲੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜੱਜ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਹ ਅਸਲੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਡਾਂਵਡੋਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਇਸ ਵਕਤ ਵੱਡੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਟ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਲਾ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਲੋਕ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਫੋਨ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਈ ਅਫਸਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੇ ਇਸ ਲਈ ਡਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਫੋਨ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡਰ ਲਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਗਈ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਰੱਫਤ ਨਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਫੋਨ ਆਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਬੱਚਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਅਸੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੱਲਦਾ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਗੱਲ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਝ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਭਾਰਤੀ ਬੈਂਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਥੋਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਸੇਵਿੰਗਜ਼, ਕਰੰਟ ਜਾਂ

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹੋਣ, ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਖੁਦ ਉਹ ਬੈਂਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਮੋਰਾਰਜੀ ਡਿਸਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਲਗਭਗ ਇਕਤਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਈ ਸੀ,

ਜਿਸ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਨਿਯਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਉਹ ਪਿੱਛੋਂ ਬਦਲਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਬੀਮਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੋ ਗਾਰੰਟੀ 1961 ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਕਰੈਡਿਟ ਗਾਰੰਟੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਵੀ ਬੈਂਕਾਂ ਕੋਲ ਪਏ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 1968 ਵਿਚ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਿਥੀ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ 1970 ਵਿਚ ਵਧਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਸਾਲ 1976 ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਹੋਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ 1980 ਵਿਚ ਵਧਾ ਕੇ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਖੀਰਲਾ ਵਧਾ ਸਾਲ 1993 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੀ ਹੋਣ, ਉਹ ਬੈਂਕ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਨੋਬਤ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਉਸ ਬੈਂਕ ਦੀ ਥਾਂ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਐਂਡ ਕਰੈਡਿਟ ਗਾਰੰਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸ ਗਾਹਕ ਦੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ

ਵਿਆਜ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੇ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਲੱਖ ਮਿਲਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਏਨੇ ਘੱਟ ਪੈਸੇ ਹੋਣ ਕਿ ਵਿਆਜ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿਣ, ਉਹ ਇੱਕ ਲੱਖ ਵਾਲੀ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖ

ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬਣਦੇ ਪੈਸੇ ਹੀ ਮਿਲਣਗੇ। ਜੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਸਭ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਹਰ ਸਾਲ ਬਾਕਾਇਦਾ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੀ ਨੋਬਤ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਚੁੱਕ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਸੇਵਿੰਗਜ਼, ਕਰੰਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹੋਣ, ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਖੁਦ ਉਹ ਬੈਂਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਮੋਰਾਰਜੀ ਡਿਸਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਲਗਭਗ ਇਕਤਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਨਿਯਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਉਹ ਪਿੱਛੋਂ ਬਦਲਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ।

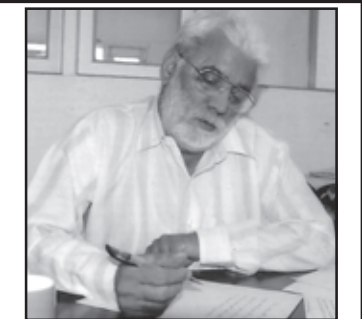
ਲਵੇ। ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਪੈਸਾ ਭਾਵੇਂ ਸੇਵਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ, ਕਰੰਟ ਖਾਤੇ, ਰੈਕਰਿੰਗ ਜਾਂ ਫਿਕਸਡ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵਿਚ ਹੋਵੇ-ਸਭ ਖਾਤਿਆਂ ਲਈ ਇਹੀ ਨਿਯਮ ਚੱਲੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਈਟੀਆਂ ਇਸ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ।

ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇੱਕੋ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਰਾਂਚਾਂ ਵਿਚ ਖਾਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਇੱਕੋ ਨਾਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕਲੇਮ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਬਰਾਂਚਾਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹਰ ਬੈਂਕ ਦੇ ਉਸੇ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਖਾਤੇ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਕਲੇਮ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜੇ ਫਰਜ਼ ਕਰੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਤੇਜ ਮਸੀਹ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਖਾਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਜੇ ਇੱਕ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਚੰਦ ਤੇ ਤੇਜ ਮਸੀਹ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਰਾਮ ਚੰਦ, ਤੇਜ ਮਸੀਹ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਵਿਚ ਤੇਜ ਮਸੀਹ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ਲਿਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਾਤੇ ਗਿਣੇ ਜਾਣਗੇ। ਬੈਂਕ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕੋ ਹੋਵੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਕਲੇਮ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਬਦਲਵੇਂ ਖਾਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਮਿਲਣਗੇ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਬੈਂਕ ਅਫਸਰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਦੀ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਕਦੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ ਦਾ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਣ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਦਮੇ ਨਾਲ ਕਈ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਨ ਜਾਂ ਨਾ ਦੱਸ ਕੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕੋਲ ਬੁਰਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਹਨ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 2017 ਵਿਚ ਇਸ ਗਾਰੰਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਰੈਜੂਲੇਸ਼ਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਵੀਂ ਬਣਨ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਵਾਲੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਾ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੀ ਹੱਦ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਬੈਂਕ ਦੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਏਦਾਂ ਦੀ ਅਣਸੂਖਾਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਉਸ ਲਿਕੁਈਡੇਟਰ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਉਸ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਲਿਕੁਈਡੇਟਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਕਲੇਮ ਇਸ ਗਾਰੰਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪੈਸੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਲਿਕੁਈਡੇਟਰ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕਲੇਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਥੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਖੱਲ-ਖੁਆਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਅਣ-ਚਾਹੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਿੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ, ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਕੀਤੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਕਚਿਆਈ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਗੇਤੀ ਖਿਮਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ

ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਪੈਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੋਧਿਕਤਾ, ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਕ, “ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਬਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਟੱਡੀ

ਅਮਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ

ਵੀਜ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਸਤਨ 16 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 16 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਰ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੋਧਿਕਤਾ, ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਵੱਡੀ ਧੱਪਰ ‘ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।” ਪਰ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਹੈ।

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 67 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਹਰ ਸਾਲ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਵੀ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਮਤਲਬ, ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਇਸ ਸੌਦੇ ਵਿਚ 23 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੁਧ ਲਾਭ ਹੈ। ਸੋ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ

ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਬੋਧਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗੱਲ! ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਬਰੇਨ ਡਰੇਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਖੇਤੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਮੁਨਾਫ਼ੇਯੋਗ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨੀ ਇਕੋ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਭਾਰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਰ ਤਾਂ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਢਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਬੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਹੈ, ਉਹ ਬਚੀ ਖੁਚੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਵੇਚ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਸੁਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ? ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ ਆਪ ਬੀਤੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ 1997-98 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਾਈ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਯੋਗੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ‘ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਦਿਖਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ‘ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਯੋਗੀ ਜੀ ਨੇ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਦਾਰੇ ਬੈਂਗਲੌਰ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਇਥੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਜੋਬਜ਼ ‘ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੈਂਟਰ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ? ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੀ. ਪੀ. ਓ. ਇੰਡਸਟਰੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਜੀ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਧਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁੰਦਿਆਂ ਇਹ

ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਇੰਡਸਟਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ? ਬੈਂਗਲੌਰ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ? ਯੋਗੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਜੁਆਬ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਮੈਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲ ਸਕਾਂਗਾ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ, “ਨੌਲਿਜ ਇੰਡਸਟਰੀ ਕੇਵਲ ਉਥੇ ਜੀ ਸਕੇਗੀ, ਜਿਥੇ ਨੌਲਿਜ ਵਰਕਰ ਹੋਣਗੇ। ਜਾਓ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨੌਲਿਜ ਵਰਕਰ ਪੈਦਾ ਕਰੋ। ਨੌਲਿਜ ਇੰਡਸਟਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨੌਲਿਜ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੀ ਇਹ ਬਸ ਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦਰ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਫੇਰਬ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਰੈਵੋਲੂਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਮਾਰਟ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਲਈ ਸਾਡੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਹ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਰਕਫੋਰਸ ਨੂੰ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਨਾਲਿਜ, ਸਕਿਲ ਸੈਟਸ, ਮਾਈਂਡ ਸੈਟਸ, ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਕਲਚਰ ਅਤੇ ਸਟਾਕਹੋਲਡਰਾਂ ਦੇ ਨੈਟਵਰਕਸ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਵੀਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਨੋਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਰੀਏਟਿਵਿਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਕਟ ਦਰਅਸਲ ਅਨਇੰਪਲਾਇਬਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੰਕਟ ਹੀ ਹੈ। ਬੱਸ

ਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਲਈਏ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ, ਡਰੱਗਜ਼, ਕਰਾਈਮ, ਮਾਈਗਰੇਸ਼ਨ ਆਦਿ, ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਅਨਇੰਪਲਾਇਬਲ ਅਤੇ ਇਰਰੈਲੇਵੈਂਟ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਬੋਧਿਕਤਾ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਬਰੇਨ ਡਰੇਨ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ। ਬਰੇਨ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਬਰੇਨ ਡਰੇਨ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਬਰੇਨ ਗੇਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨਵੈਸਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪੈਸਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਉਸ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਉਸ ਐਕਸਪੀਰੀਐਂਸ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਅਰਥਚਾਰੇ, ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮਜ਼, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਦਾਰਿਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਇੰਟਰਐਕਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਸਮਰੱਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨੋਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਰੀਏਟਿਵਿਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਨੋਵੇਸ਼ਨਲ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਐਂਟਰਪਰਿਨਿਊਰਸ਼ਿਪ ਐਂਡ ਇਨੋਵੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਟਾਰਟ ਅੱਪਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਵਿੱਤੀ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਦੂਜੇ ਸਟਾਕਹੋਲਡਰਾਂ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਊਡ ਸੋਰਸਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 26 ਅਕਤੂਬਰ 2019

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਰੁਖ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੁਖ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਭ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਕਤ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਝੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵੱਖਰਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਟਕਸਾਲੀ) ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ, ਉਹ ਉਕਾ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹੀ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਚੱਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਵਿਚਲਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ, ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੂੰ ਪਦਮ ਇਨਾਮ ਲਈ ਚੁਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਐਤਕੀਂ ਵੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਪਿਛੋਂ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਬਤਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਰੁਖ ਦੀ ਅਸਲ ਕਨਸੇਅ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇ ਸਕੇ। ਉਂਜ, ਦੂਜੀ ਕਨਸੇਅ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਦਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਥਰ ਪਿਰਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਤਕਾਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੱਡਾ ਵਿਦਰੋਹ ਅਜੇ ਤਕ ਉਠਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਮਜ਼ੀਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਸਾਲਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦਾ ਭਰਾ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਚੰਗਾ ਜੋੜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੇਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸਿਆਸਤ ਅੰਦਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸਾ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਆਧਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਆਈ-ਗਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਐਤਕੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲੀ ਜਿੱਤ ਮਿਲੀ ਹੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅੰਦਰ ਸੁਧਾਰ ਆਇਆ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਉਭਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਐਨ ਉਲਟ ਭੁਗਤਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 13 ਵਿਚੋਂ 8 ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਗਈ। ਉਂਜ, ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ, ਜੋ 2022 ਵਿਚ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਸੀਟ-ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਪਾਪੜ ਵੇਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੇਸੇ ਵੀ ਰਾਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਖਿਲਾਫ ਵਿਦਰੋਹ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਉਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ, ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ, ਬੇਅਦਬੀ ਆਦਿ ਕਈ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੈਂਠ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ, ਪਰ ਇਕ ਤੱਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਆਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਉਤੇ ਚੱਲਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਪੱਥਰ ਪਿਰਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬੜੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਵੀਆਂ ਸਫ਼ਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰੋਲ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਰਜਿਸਟਰ

ਕੌਮੀ ਨਾਗਰਿਕ ਰਜਿਸਟਰ (ਐਨ. ਆਰ. ਸੀ.) ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਆਲੇ ਵਿਵਾਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਿੱਖਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦੇ ਕੇ ਜਿਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪੈਂਤੜੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਾਸੀ ਹੱਲ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਸਾਮ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਘੁਸਪੈਠੀਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰ

ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲ
ਫੋਨ: +91-98152-11079

ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਗਿਣੇ ਮਿਥੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਵਚਨ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸੋਂ-ਮੁਹਾਂਦਰੇ (ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫੀ) ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ।

ਭਾਜਪਾ-ਸੰਘ ਦੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਥੇ ਇਹ ਖਤਰਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਘ ਲਈ ਅਸਾਮ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਅਸਾਮ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬੰਗਲਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਗੋਲਬੰਦ ਕਰਨ ਵੱਲ ਸੇਧਿਤ ਸੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਸੰਘ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਵਸੋਂ-ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਹਊਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਵੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਚਿੱਟੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਬਣਾ ਧਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਹੈ। ਇਉਂ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ 'ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ' ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਬਿਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਹਿੰਦੂ ਮੁਲਕ ਹੈ।

ਸੰਘ ਨੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਦੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 80 ਲੱਖ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੀ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਇਕ ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਅਸਾਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਬਿਠਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਇਸ ਪੈਂਤੜੇ 'ਤੇ ਸੰਘ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿਤ ਕੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲਈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਜਦ ਕੌਮੀ ਨਾਗਰਿਕ ਰਜਿਸਟਰ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕੂੜ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਫੂਕ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਰਜਿਸਟਰ ਦਾ ਖਤਰਾ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 40 ਲੱਖ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਰੌਲਾ ਹੋਇਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਸਾਮ ਇਕਾਈ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਮੰਗੇ ਗਏ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ

ਹੋਈ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 19 ਲੱਖ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਝੂਠ ਬੇਨਕਾਬ ਹੋਇਆ: ਕਿਥੇ 80 ਲੱਖ ਜਾਂ ਇਕ ਕਰੋੜ, ਤੇ ਕਿਥੇ 19 ਲੱਖ!

ਉਂਜ, ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ 13 ਲੱਖ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਰਜਿਸਟਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ 19,06,657 ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ 6.7 ਲੱਖ ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੰਗਾਲੀ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 4,30,000 ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਆ ਕੇ ਇਥੇ ਵਸ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਆਸੂ (ਆਲ ਅਸਾਮ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ) ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਚੋਰੀ ਛਿਪੇ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਕੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ 4 ਲੱਖ 86 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਟਲਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਗੋਇਬਲਜ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੱਬ ਕੇ ਝੂਠ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਜਾਓ, ਝੂਠ ਫੜਿਆ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਮੰਨੇ ਨਾ ਬਲਕਿ ਉਸੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਦੱਬ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰੋ।

ਇਹ ਸੰਘ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਹ ਮਸਲਾ ਕਾਫੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਨਾਗਰਿਕ ਰਜਿਸਟਰ 1951 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹੀ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਂਜ, ਅਸਾਮੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਲਗਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। 1979 ਵਿਚ ਇਸ ਤੇ ਵੱਡਾ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ 1979 ਤੋਂ 1983 ਤੱਕ ਆਲ ਅਸਾਮ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਚੱਲਿਆ।

ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਭਾਵੇਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਬੰਗਾਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰੁਖ ਵੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ, ਬੰਗਾਲੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੰਗਾਲੀਆਂ 'ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਹਮਲੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸ਼ਾਵਨੀ ਰੁਖ ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ, ਕੋਕਰਾਝਾਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਝਾਰਖੰਡ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਵਸੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਮੁਸਲਿਮ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਰੁਖ ਵੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। 18 ਫਰਵਰੀ 1983 ਨੂੰ ਨੌਗਾਉਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਨੈਲੀ ਨਾਮ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ 14 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2191 ਸੀ ਪਰ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10,000 ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਸੀ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਲ ਅਸਾਮ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਅਸਾਮ ਸਮਝੌਤੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ 26 ਮਾਰਚ 1971, ਜਦੋਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਬਣਿਆ, ਨੂੰ ਵੰਡ ਰੇਖਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਾਮ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸੰਘ ਅਤੇ ਆਸੂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਵਨਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾਈ-ਨਸਲੀ ਮਾਮਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਘ ਨੇ

ਧਰਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਹੋਮ ਕਬੀਲਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਅਹੋਮ ਪਿਆ (ਜੋ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੌਰਾਨ ਅਸਾਮ ਹੋ ਗਿਆ), 1228 ਵਿਚ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵਸਿਆ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਹੇਠਲੇ ਅਸਾਮ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਵਾਦੀ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੇਮ ਅਤੇ ਛੰਡ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ (ਹੁਣ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼) ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸਾਨ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਾਨ, ਪਟਸਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਘੁਮੰਤਰੂ ਸਨ। ਇਹ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਅਤੇ 13ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੇਠਲੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਸਦੇ ਰਹੇ। 1826 ਵਿਚ ਅਸਾਮ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਤਹਿਤ ਆ ਗਿਆ। ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲੀਆ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਲੇ ਅਸਾਮ ਦੇ ਬੇਅਬਾਦ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਦਮਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਮਿਲਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹੇਠਲੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਵਸੇ।

ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਚਾਹ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਬਾਇਲੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਗੀ ਰੁਖ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬੰਗਾਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਥਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾਇਆ। ਅਸਾਮੀ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਲਹਟ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਇਆ। ਹੇਠਲੇ ਅਸਾਮ ਜੋ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਬੰਗਾਲੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਗਾਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ 1836 ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਸਾਮੀ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲੀ ਦੀ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਾਮੀ-ਬੰਗਾਲੀ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ।

1947 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਸੋਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 10 ਲੱਖ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਤਕਰੀਬਨ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਹੇਠਲੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗੇ ਭੜਕ ਪਏ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਅਰ ਅਸਾਮ 'ਚੋਂ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਹਿਰੂ-ਲਿਆਕਤ ਪੈਕਟ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਉਂਜ, ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਾੜ ਪੈ ਗਈ।

1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਰੋਧ ਤਿੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਅਸਾਮੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ 1979 ਵਿਚ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਗਈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਵਨਵਾਦੀ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ।

ਪਰਵਾਸ ਭੂਮਿਡਲੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਚਾਹੇ ਲਾਲਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦ ਦੇ ਵਧਾਰੇ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਰਵਾਸ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਨਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਜਿੱਤ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਦੀ!

ਵਾਸੀ ਜੰਨਤ ਦੇ ਹੋਏ ਲਾਚਾਰ ਏਦਾਂ, ਘਰੇ ਮਾਲਕਾਂ ਹਾਲਤ ਜਿਉਂ ਸੀਰੀਆਂ ਦੀ। ਦਿਨ, ਹਫਤੇ ਹੁਣ ਬੀਤ ਗਏ ਮਾਹ ਕਿੰਨੇ, ਲੰਮੀ ਦਾਸਤਾਂ ਹੋਈ ਦਿਲਗੀਰੀਆਂ ਦੀ। ਹੁੰਦੀ ਰਤਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ, ਸਾਂਝਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਚੀਰੀਆਂ ਦੀ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਏ ਤਬਦੀਲ ਬੈਠੇ, ਸਾਰ ਲਵੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੀ। ਬਣਦੇ ਉਹੀ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਮਹਾਂ-ਨਾਇਕ, ਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਤੌਕ ਹੁੰਦਾ। 'ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ' ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ, ਆਖਰ ਜਿੱਤਦਾ 'ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ' ਹੁੰਦਾ!

ਮੁਜਰਿਮ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ, ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਆਫੀ ਮਹਿਜ਼ 5 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 45 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘੁਲਾਟੀਏ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਦੇ ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕਤਲ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਜਾਣ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-64342

ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੈਦ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਿਰਾ ਬੂਟ ਦਾ ਪੁਲੰਦਾ ਹੈ।

1980ਵਿਆਂ ਅਤੇ 1990ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਮ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਬੂਟੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਵਰਦੀਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਤੇ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰਨ ਦੇ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮ ਕੀਤੇ। ਸਬੂਤ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦ ਹੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਝਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ

ਸੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਆਦਿ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰੂ ਹਨ, ਉਹੀ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਕ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ। ਮੂਲ-ਨਿਵਾਸੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ (ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ 7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੂਲਵਾਸੀ) ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ। ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਉਲਟ-ਗੇੜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮੁੜ ਉੱਭਰ ਰਿਹਾ ਨਵ-ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ, ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਸਾਡੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਖਾ ਗਏ, ਸਾਡਾ ਧਨ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਵਲੋਂ ਚਾਰ ਗੈਰ-ਗੋਰੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਫਾਸ਼ੀ ਟਿੱਪਣੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੰਘ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਤੱਤ ਵਿਚ ਏਕਾਤਮਕ ਅਤੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਘਾਤਮਕ ਹੈ। ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੂਬੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਛਾਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਸੋਂ ਬਣਤਰ ਜਾਂ ਵਸੋਂ-ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰਾਜ ਦਾ ਵਸੋਂ-ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਨਾ ਬਦਲੇ, ਇਸ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਸੀ.ਸੀ.ਡੀ.ਪੀ. (ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਪਤਾ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ) ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਰੈਡਿਊਸਡ ਟੂ ਐਸਿਜ਼' ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਐਸੇ 672 ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਨੂੰ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਕਾਤਲਾਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ 1992-1994 ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਲਗਭਗ ਦਮ ਤੋੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੇਠ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਦੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਉਜ ਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਸਬੰਧ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਵਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਤਾਪ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਭੋਗਿਆ। ਕਸ਼ਮੀਰ, ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕਤਲੇਆਮ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇੰਨਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਐਸੇ 1500 ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਈ।

ਬਲੈਕ ਕੈਟਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖਾਸ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਖੁਲਾਸੇ ਪਿੱਕੀ 'ਕੈਟ' ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੁੱਖੀ 'ਕੈਟ' ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਐਸ.ਐਸ. ਵਿਰਕ (ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕੀ) ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੈਟਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 83 ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਜ਼ੀਗਰ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵਲੋਂ ਵੀ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਕਥੂਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਆਹਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਅਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਕਾਰਨ ਸਾਬਕਾ ਕੈਟ ਐਸੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯੂ.ਪੀ. ਪੁਲਿਸ ਨੇ 12 ਜੁਲਾਈ 1991 ਨੂੰ ਪੀਲੀਭੀਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗਿਆਰਾਂ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਟਨਾ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 47 ਕਾਤਲ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਬਚਾਓ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਆਰ.ਡੀ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਹੈ ਜੋ ਪੀਲੀਭੀਤ ਕਾਂਡ ਦੇ ਵਕਤ ਐਸ.ਪੀ. (ਸਿਟੀ) ਸੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕਥਿਤ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਬਸੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਤਲ ਵਰਦੀਧਾਰੀਆਂ ਉਪਰ ਕੇਸ ਚਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਈ ਸੀ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਾਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਉਸ ਕਾਤਲ ਗਰੋਹ ਦਾ ਮੁਖੀ

ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪਿੰਛੇ ਜਿਹੇ ਬਤੌਰ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ 2500 ਤੋਂ ਉਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਹਰਾ ਗੁਨਾਹਗਾਰ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ ਉਲਟਾ ਕਸੂਰਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਉਪਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਸਮੇਤ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਾਲੀ ਲਾਭ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਉਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹਰ ਸਾਲ ਖਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਣਬੱਧ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਕਤਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਲੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ 45 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 22 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ ਜਦਕਿ 23 ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉਪਰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਹਰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀ ਮੁਜਰਿਮ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੱਕੀ ਉਰਫ ਪਿੱਕੀ 'ਕੈਟ' ਜੋ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਦਾ ਖਾਸ ਚਹੇਤਾ 'ਸੁਪਰ ਸੂਟਰ' ਸੀ, ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮਈ 2014 ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਖਾਸ ਰਿਆਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ 7 ਸਾਲ 7 ਮਹੀਨੇ ਦੀ 'ਉਮਰ ਕੈਦ' ਹੀ ਕੱਟਣੀ ਪਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਕੇ ਨੌਕਰੀ ਉਪਰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਾਦਲ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਪਿੱਕੀ 'ਕੈਟ' ਨੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੇ ਸਨਸਨੀਥੇਜ਼ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰਕੇ ਲਹੂ ਲਿੱਬੜੇ ਚਿਹਰੇ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਰਾ ਸਮੇਤ 50 ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤਤਕਾਲੀ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਦੀ ਪਿੱਕਾ ਮੁਹਾਲੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦੇ ਬੱਚੇ ਸਮੇਤ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਹਲੇ ਨਿਹੰਗ ਦੇ ਗਰੋਹ ਕੋਲੋਂ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੀ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਅਤਿਅੰਤ ਭਿਆਨਕ ਸੀ। ਆਪ-ਹੁਦਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮੁਫਾਦ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਤਲ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਦਹਾਕੇ

ਤੱਕ ਤਾਕਤ ਦਾ ਬੇਦਰੇਗ ਇਸਤੇਮਾਲ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹੋਇਆ ਜੋ ਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਰੋਹਾਂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਕਾਨੂੰਨੀਆਂ ਉਪਰ ਟੇਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ.ਗਿੱਲ, ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਵਰਗੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਹੋਰਾਨੀਜਨਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ

ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਕੇ 'ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ' 'ਬਹਾਲ' ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲੀ ਮੁਜਰਿਮ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹਨ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥਾਪੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ (ਪੁਲਿਸ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ ਉਪਰ ਫੌਜ) ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਕਾਨੂੰਨੀ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸੀ ਢੰਗ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੇ ਪਰ 'ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ', 'ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ' ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੁਜਰਿਮ ਖੁਦ ਕਾਂਗਰਸ ਹੀ ਸੀ।

ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਪੁਲਿਸ/ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਕੈਟ ਗਰੋਹਾਂ ਦੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਰਾਜਸੀ ਸੂਤਰਧਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਪਰ ਉਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਕਿਉਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਚਾਹੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹੈ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਉਹ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਲੇਕਿਨ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਦਲਾਂ ਵਲੋਂ 2007 'ਚ ਕੁਝ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਜਾਂਚ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਜੇ.ਪੀ. ਬਿਰਦੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਜਨਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਮਕਤੂਲਾਂ ਅਤੇ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਨੀਤੀ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਉਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਤਲਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈਣ 'ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋੜੇ ਚਿਰ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ ਬਣਾ ਕੇ, ਆਹਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1970ਵਿਆਂ ਦੀ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਦਹਿ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੁਜਰਿਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ

ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਪਿੰਛੇ ਜਿਹੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡੀ.ਜੀ. ਵਣਜਾਰਾ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸੋਹਰਾਬੁਦੀਨ ਸ਼ੇਖ ਵਰਗੇ ਚਰਚਿਤ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਰਾਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਮਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਿਵੇਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਮੁਜਰਿਮ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਮਲ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ।

ਅਪਰੈਲ 1987 ਵਿਚ ਹਾਸ਼ਿਮਪੁਰਾ (ਯੂ.ਪੀ.) ਦੇ 42 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਵਾਲੇ ਵਰਦੀਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਛੇ ਜਿਹੇ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤੱਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੈਨੀਤਾਲ ਕਾਂਡ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਤਲ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਬਹਾਦਰੀ' ਦੇ ਇਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਵਾਜਿਆ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਆਪਣੇ ਗੱਠਜੋੜ ਭਾਈਵਾਲਾਂ, ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਲ ਖੁਦ ਨਕਸਲੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

1987 ਵਿਚ ਮੇਰਠ ਦੇ ਹੀ ਮਲਿਆਨਾ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਪੀੜਤ ਅਜੇ ਤਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਧੌਕੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। 1993 'ਚ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਸੁਲੇਮਾਨ ਉਸਮਾਨ ਬੇਕਰੀ ਕਾਂਡ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਪੀ. ਆਰ.ਡੀ. ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ 16 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹਿਜ਼ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ 'ਸਪੈਸ਼ਲ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਸੁਕਐਡ' ਨੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਉਸਮਾਨ ਬੇਕਰੀ ਦੇ ਨੌਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਜੇ ਚੱਲਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਬਚ ਗਈ। ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੰਗੀਨ ਵਹਿਸ਼ੀ ਜੁਰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਘੋਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ; ਇਹ ਪੁਲਿਸ, ਫੌਜ ਅਤੇ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਬਲਾਂ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਤਲ, ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰੋ; ਸਰਕਾਰੀ ਛੱਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਕੁਚਲਣ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੈ। ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨੁਕਤਾ-ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਜੋ ਕਥਿਤ ਅਤਿਵਾਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਟ ਦੀ ਦਰਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਵੀ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮਿਲ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸਮੂਹ ਇਨਸਾਫਪਸੰਦ ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਉਪਰ ਢੁੱਕਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾ ਕੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕਿਊਬਾ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਯੋਧਾ ਚੀ ਗਵੇਰਾ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਪਰ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੜੇ, ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਬੱਸ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਨੂੰਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ, ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਅਰਨੈਸਟੋ ਚੀ ਗਵੇਰਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਊਬਾ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਮਹਾਂਨਾਇਕ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਹੀਰੋ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਜੂਨ 1928 ਨੂੰ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਰੋਜੇਰਿਓ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਂਥ

ਚੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦਮੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸੀ, ਜੋ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀ, ਪਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਚੰਗਾ ਅਥਲੀਟ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਦਮੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। 1953 ਵਿਚ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚਿੱਲੀ, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਪੀਰੂ ਤੇ ਵੈਨਜ਼ੁਏਲਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਦੇਖੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਨ 1954 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਬੋਲੀਵੀਆ, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਕੋਸਟਾਰਿਕਾ, ਪਨਾਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਲਾਤੀਨੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਕੋਹੜ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੋਹੜੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵਿਚ ਪੀਰੋਨ ਨਾਂ ਦੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਲਈ ਫੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਚੀ ਦੀ ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਉਕਾ ਹੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਰਫ ਵਰਗੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹਾਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਮੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਚੀ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬੋਲੀਵੀਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਖਾਨਾਪੂਰਤੀ ਲੱਗੇ। ਬੋਲੀਵੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ ਦੀ ਅਰਬੈਂਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀ 'ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੂਟ ਕੰਪਨੀ' ਤੋਂ 556 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਮਿਹਨਤਨਾ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ ਦੀ ਅਰਬੈਂਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖਟਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਰਬੈਂਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਰਥਕ ਕਸਟਿਕੋ ਆਰਮ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਰਬੈਂਜ਼ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਚੀ ਨੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਅਰਬੈਂਜ਼ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਜੁੱਟ ਕਰਦਿਆਂ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਚੀ ਸੀ. ਆਈ. ਏ. ਦੀ ਹਿੱਟ ਲਿਸਟ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ।

ਮੈਕਸੀਕੋ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਚੀ ਨੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਰਾਉਲ ਕਾਸਤਰੋ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਉਂਗਲੀ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਸੀ। ਇਤਫਾਕ ਵਸ ਰਾਉਲ ਚੀ ਕੋਲ ਹੀ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਆ ਗਿਆ। ਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਖਮ ਗਹਿਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 6-7 ਦਿਨ ਪੱਟੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਕਾਸਤਰੋ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ

ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਦ ਚੀ ਨੇ ਕਾਸਤਰੋ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਰਾਉਲ ਕਾਸਤਰੋ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ

ਚੀ ਗਵੇਰਾ

ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਗੂ ਹੈ। ਚੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਚੀ ਤੇ ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਫਿਦੇਲ ਨੇ ਚੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ?” ਚੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।”

ਫਿਦੇਲ ਨੇ ਚੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਕੋਹੜ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਹੜ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ?” ਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ 10 ਰੋਗੀ ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ 20 ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 20 ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ 50 ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੋਹੜ ਵੱਧ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।” ਫਿਦੇਲ ਨੇ ਚੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਤੇਰੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਹੜ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਖਤਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ?” ਚੀ ਨਿਰਉਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਦੇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸੋਚ ਲੈ। ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੀਂ।”

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਚੀ ਕਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬੇਚੈਨ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਸੁੱਝਾ। ਉਹ ਮੁੜ ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੋਹੜ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।”

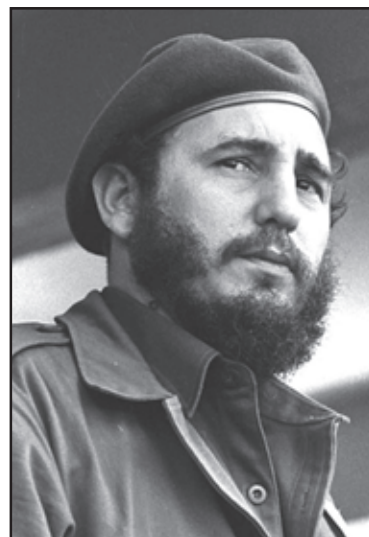
ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਰੇਂਗਾ ਕਿ ਕੋਹੜ ਕਿਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲੋਕ ਕਿੰਨੇ ਗੰਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਖਾਣ ਲਈ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵੀ ਗੰਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸੋਮਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਹੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਨੇ ਪੈਣਗੇ।”

ਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?” ਤਾਂ ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਚੀ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਣ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਰਸਤਾ ਕੀ ਹੈ?”

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਚੀ ਤੇ ਫਿਦੇਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਊਬਾ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਗਰਹਮਾ ਨਦੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਵੰਬਰ 1956 ਵਿਚ ਕਿਸਤੀ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਕਿਸਤੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹੀ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ, ਰਾਉਲ ਕਾਸਤਰੋ ਤੇ ਚੀ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 81 ਲੋਕ ਕਿਸਤੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕ ਡੁੱਬਣ ਕਰਕੇ ਮਰ ਗਏ। 25 ਨਵੰਬਰ 1956 ਨੂੰ ਕਿਊਬਾ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਬਤਿਸਤਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਾਉਲ, ਫਿਦੇਲ ਤੇ ਚੀ ਸਮੇਤ ਸਿਰਫ 20 ਸਾਥੀ ਹੀ ਬਚ ਸਕੇ। ਚੀ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਕਈ ਦਿਨ ਫੌਜੀ ਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜੰਗਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਰਹੇ। ਚੀ ਸਿਆਰਾ ਮੇਤਰਾ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਤਿਸਤਾ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਚੋਕੀਆਂ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ। 2 ਜੂਨ 1959 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਬਣ ਅਲੇਡਾ ਮਾਰਚ ਨਾਲ ਚੀ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਚੀ ਨੇ ਸਿੰਧੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ।

ਦੇ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਖੂਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ 31 ਦਸੰਬਰ 1958 ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਤੇ ਬਤਿਸਤਾ ਰਾਜ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਨੂੰ ਕਿਊਬਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚੀ ਨੂੰ ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਉਦਯੋਗ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਚੀ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ

ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ

ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਿਆ। ਉਹ ਆਪ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਫਸਰ ਜ਼ਮੀਨੀ

ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਸਹੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ।

ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਤੇ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਲੋਕ ਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਅੱਜ ਕਿਊਬਾ ਵਿਚ 60 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 1300 ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ।

ਜਦੋਂ ਕਿਊਬਾ ਵਿਚ ਸਭ ਪਾਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਚੀ ਨੇ ਫਿਦੇਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਕਿਊਬਾ ਵਿਚ ਹੁਣ ਲੋਕ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓ।”

ਫਿਦੇਲ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾਇਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਤੇ ਕਾਂਗੋ ਵਰਗੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਚਿਣਗ ਲਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬੋਲੀਵੀਆ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ। 8 ਅਕਤੂਬਰ 1967 ਨੂੰ ਬੋਲੀਵੀਆ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ 1800 ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਟੁਕੜੀ ਨੇ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

9 ਅਕਤੂਬਰ 1967 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਾਂਡਰ ਜਦੋਂ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਏਂ?” ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਹੀਂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਅਮਰਤਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਉਠ ਖੜਨਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।”

ਅਜੇ ਚੀ ਬੋਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਨੌਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਏ ਜਾ ਸਕਣ।

ਬੋਲੀਵੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਚੀ ਦੀ ਡਾਇਰੀ 10 ਲੱਖ ਡਾਲਰ 'ਚ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਨੇ ਟੀ. ਵੀ. 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਦੀ ਅਸਲੀ ਨਕਲ ਕਿਸੇ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਛਾਪ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਦੇਲ ਕਾਸਤਰੋ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਡਾਇਰੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣੇਗੀ।

ਗ੍ਰੀਕ ਦਾ ਸੁਪਰਮੈਨ ‘ਹਰਕੁਲੀਸ’

ਹਰਕੁਲੀਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੇਹੱਦ ਬਲਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਜਾਂਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਦਾ ਕਥਾਨਾਇਕ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰੀਸ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਗ੍ਰੀਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੂੰ

ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ
ਫੋਨ: 91-94176-00014

ਦੇਵਤੇ ਵਾਂਗ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਗ੍ਰੀਸ ਦੇ ਬੰਬੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰਕੁਲੀਸ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਦਰਸ਼-ਪੁਰਸ਼ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਰਕੁਲੀਸ ਸੁਪਰਮੈਨ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਅਸੰਭਵ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਰਕੁਲੀਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜੀਯਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪ ਹਰਕੁਲੀਸ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ‘ਜਾਕੇ ਰਾਖੇ ਸਾਈਆਂ, ਮਾਰ ਸਕੇ ਨ ਕੋਇ’ ਕਹਾਵਤ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਦਾ ਹਰਕੁਲੀਸ ਬਚ ਗਿਆ।

ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੇ ਮੇਗਾਰਾ ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੇਹੱਦ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਮੇਗਾਰਾ ਤੋਂ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਹਰਕੁਲੀਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਿਆ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰਕੁਲੀਸ ਦੀ ਇਸ ਕਰਤੂਤ ਦੀ ਖਬਰ ਜਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਗ੍ਰੀਕ ਸਮਰਾਟ ਡੇਲਫੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰਕੁਲੀਸ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ। ਡੇਲਫੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮਝਾਉਣ 'ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਡੇਲਫੀ ਨੇ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲਈ ਬੰਦਖਲ ਕਰ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਯੂਰੇਸਥਿਯਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਯੂਰੇਸਥਿਯਸ ਨੇ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਅਜਿਹੇ ਔਖੇ ਕੰਮ ਦੱਸੇ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਸਨ। ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੇ ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੂੰ ਹੀਰੋ ਵਾਂਗ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਖੁੰਘਾਰ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੇ

ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਵੀਰਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

ਹਰਕੁਲੀਸ ਦਾ ਇਕ ਖੁੱਤ

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਰਾਖਸ਼ਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ।

ਹਰਕੁਲੀਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸੀ, ਸਮਰਾਟ ਆਗਸਟਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਅਸਤਬਲ ਦੀ ਸਫਾਈ। ਇਹ ਅਸਤਬਲ ਐਨਾ ਲੰਮਾ-ਚੌੜਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ

ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਫਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੀ। ਹੀਰੋ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੇ ਇਸ ਅਸਤਬਲ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅਸਤਬਲ ਵਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਅਸਤਬਲ ਨੂੰ ਚਮਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰਕੁਲੀਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵੀਰਤਾ ਭਰੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਯੂਰੇਸਥਿਯਸ ਨੂੰ ਚੋਕੀਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ‘ਸਿਰਬੋਰਸ’ ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਕੁੱਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸਪੋਰਟਿਡਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸੁਨਹਿਰੇ ਸੋਬ ਲਿਆਉਣਾ, ਸਟਾਯਸਪਲਸ ਨਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਨਰਭਕਸ਼ੀ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਅਤੇ ਅਮੇਜਨ ਨਦੀ ਦੀ ਰਾਣੀ ਹਿੱਪੋਲਾਯਟਾ ਦੇ ਬੋਲਟ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਅੱਜ ਗ੍ਰੀਸ ਵਿਚ ਹਰਕੁਲੀਸ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ, ਹਿੰਮਤ, ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਗੱਜਣਵਾਲਾ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਪਰਥ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਗੱਜਣਵਾਲਾ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਰੀਦ' ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਰਥ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ. ਗੱਜਣਵਾਲਾ

ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਦਾਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਲ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਯਾਤਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਜਬਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ

ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਦੇ ਕੇ ਉਚੇਚਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ. ਗੱਜਣਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹਰਗਿਜ਼ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ,

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਮਨਾਇਆ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਿਹਾੜਾ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਿਹਾੜਾ' ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਆਜ਼ਮ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਇਕ ਟਵੀਟ 'ਚ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੀ (ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ) ਸ਼ੇਰ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ 9 ਲੱਖ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ; ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ 80 ਲੱਖ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।' ਇਮਰਾਨ ਨੇ ਮੁੜ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਆਇਦ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਦੇ ਹੀ ਉਥੇ ਖੂਨ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਹੇਗਾ।

ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਸੰਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖੀ। ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਵਿਧਾਨ ਜਾਤਮੁਖੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਦਾਚਾਰਕ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਨਵਤੇਜ ਕੌਰ ਉਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਗੱਜਣਵਾਲਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇਕ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸੁਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਥੇ ਬੇਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਲੰਗਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੂਡ ਡਰਾਈਵ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਿਦਰਸ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨਪੁਰਾ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਸਪੇਸਵਾਕ ਕਰ ਕੇ ਰਚਿਆ ਇਤਿਹਾਸ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਸਟੀਨਾ ਕੋਚ ਅਤੇ ਜੇਸਿਕਾ ਮੀਰ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਸਪੇਸਵਾਕ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਸਪੇਸਵਾਕ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੈਟਰੀ ਚਾਰਜਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਪੇਸਵਾਕ ਕੀਤੀ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਪੇਸਵਾਕ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਾੜ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਪ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸਪੇਸਸੂਟ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਕੋਚ ਵੱਲੋਂ ਮੀਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੀਰ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਸਪੇਸਵਾਕ ਸੀ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ 420 ਸਪੇਸਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ 421ਵੀਂ ਸਪੇਸਵਾਕ ਵਿਚ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਨਾਸਾ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸਟੀਨਾ ਕੋਚ ਅਤੇ ਜੇਸਿਕਾ

ਮੀਰ ਨੇ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਬੈਟਰੀ ਚਾਰਜਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੋਚ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਚਹਿਲਕਦਮੀ ਕੀਤੀ। ਬੈਟਰੀ ਚਾਰਜਰ ਉਦੋਂ ਖਰਾਬ

ਮੀਰ ਵੱਲੋਂ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੁਲਾੜ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹੇ ਜਦਕਿ ਕੋਚ ਅਤੇ

ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੋਚ ਅਤੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪੁਲਾੜ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਵੀਆਂ ਬੈਟਰੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਸਨ।

ਮੌੜ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਲੱਗਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ

ਬਠਿੰਡਾ: ਮੌੜ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੁਣ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੁਣ ਮੌੜ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਲੱਗਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਅਰੁਣ ਪੱਲੀ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੌੜ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੁਸਤ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਨਵੀਂ 'ਸਿੱਟ' ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 30 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਤੜਾਂ ਨੇ ਮੌੜ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ

ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਵਨੀਤ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਵੀਂ 'ਸਿੱਟ' ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਈ.ਜੀ. ਅਤੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਰੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌੜ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਪੁਰਾਣੀ 'ਸਿੱਟ' ਹੁਣ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌੜ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਤੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੱਸਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪਾਤੜਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਰੇਕ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਪੈੜ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਵੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੌੜ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਸਿੱਟ ਕੋਲ ਬਰਗਾਤੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟ ਕੋਲ ਵੱਧ ਵਰਕ ਲੋਡ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੱਛਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੌੜ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਏ.ਆਈ.ਜੀ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਮ ਨੇ ਮੌੜ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

1480 N. State Road 1, Cambridge City, IN 47327

ਕੈਬਰਿਜ ਸਿਟੀ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ
ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਲਈ

ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ
ਅਤੇ ਕੁਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ

ਫੋਨ: 317-750-1900

Pantry For Sale

Kenosha, WI

Sales Are Great!

Old couple want to retire.

Only Interested buyers.

Available for lease with option to buy or buy
Sales: 80K+

Contact, Ph: 262-488-0330
or 262-902-2072

ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ: ਬੰਸੀ ਕੌਲ

ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨਮਿਤ ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੀ.ਕੇ. ਡਾਇਰੈਕਟ ਵਲੋਂ ਸੰਜੀਵ ਪਸਰੀਚਾ ਤੇ ਅੰਜਲੀ ਪਸਰੀਚਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਸ਼ੋਅ, ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਨਾਟਕ ਬੰਸੀ ਕੌਲ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਨ.ਐਸ.ਡੀ. ਪਾਸ 70 ਸਾਲਾ ਬੰਸੀ ਕੌਲ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ, ਕਾਲੀਦਾਸ ਸਨਮਾਨ ਜਿਹੇ ਹਾਸਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੀਏਟਰ ਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਅਜ਼ੀਮ ਹਸਤੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹਨ:

ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਂਝ ਜਾਪਦੀ ਹੈ?

—ਹਾਂ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਬਾਕੀ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸਦਕਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਧਰਤੀ (ਪੰਜਾਬ) ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਹੋਈ। ਡੋਗਰੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਵੀ ਹਾਂ। ਇਹ

ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਝਲਕ।

ਜੁਬਾਨਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਖੂਨ 'ਚ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਅੰਜਨਾ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸ੍ਰੀ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬਿਸਨ ਦਾਸ ਪੁਰੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਰੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ।

ਇਹ ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਸ਼ੋਅ ਦਰਿਆਵਾਂ ਕੰਢੇ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ?

—ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਹੀ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਕਰਕੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪਾਣੀਆਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਂਝ ਹੈ।

ਬੰਸੀ ਕੌਲ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਲਾਈਟ ਐਂਡ ਸਾਊਂਡ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਝਲਕ।

ਸੋ ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਦਰਿਆਵਾਂ ਕੰਢੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਇਸੇ ਰਾਹੀਂ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ 'ਤੇ ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ?

—ਮੈਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਫੱਕਰ ਬਾਰੇ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਵਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਤੇ ਕਾਇਨਾਤ ਨਾਲ

'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ ਗੈਰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਖੇਡੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਹੋ?

—ਮੈਂ 1976 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ (ਭਾਅਜੀ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਕੂਲ ਆਫ ਡਰਾਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ, ਰਲ ਕੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ, ਦੋ ਨਾਟਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਧਮਕ ਨਗਾਰੇ ਦੀ' ਵੀ ਸੀ।

ਸੱਤਰਵਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਜ਼ਿਹਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਗਸਣ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ ਲਈ ਬੜਾ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਰਾਏ ਹੈ?

—ਉਹ ਪਾਸ, ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਰਜਣਾਮਤਕ ਤੇ ਦਲੇਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦ ਲੋਕ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮੰਚ, ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਤੇ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਸਨ। ਇਹ ਉਹ ਦੌਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਨਿੱਕੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿਧਾਵਾਂ 'ਚ ਹੋਏ ਕੰਮ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਛਪਵਾਏ ਸਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੀ ਬੜਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਬੜੇ ਸਾਰੇ ਫਤੇ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਤੁਰ ਗਏ (ਇਹ ਕਹਿ ਬੰਸੀ ਕੌਲ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਕ ਥਾਣੀਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲੁਕੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ)।

ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੀ ਖਾਸੀਅਤ ਸੀ?

—ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਕਲਾ ਦੀ ਉਹ ਲਹਿਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਰਜਣਸ਼ੀਲ ਬੰਦਾ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕੀ ਉਹ ਦੌਰ 'ਬੀਤਿਆ ਵੇਲਾ' ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ?

—ਸਾਡੀ ਨਾ-ਸਮਝੀ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ (ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ) ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬੜਾ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨਾ-ਸਮਝੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੰਸੀ ਕੌਲ

ਕੀ ਇਸ ਕਵਾਇਦ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ?

—ਹਾਂ, ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਡਰਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਪੂਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ। ਸੱਤਾ ਤੇ ਮੰਡੀ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਹੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਕੀ ਗੁਆਇਆ ਹੈ?

—ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਤੇ ਖਬਰ ਵਿਚਾਲੇ ਸਪਸ਼ਟ ਫਾਸਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਲਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਣੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੇ ਉਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ "ਪਿੰਡ ਨੇ ਹੱਸਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਦਵੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਹੈ। ਮੰਡੀ ਤੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਂਤਰ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਤੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਰਹੇ ਲੋਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਪੇਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁੜਾਂ ਮਾਰੇ ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ ਅਣਗੌਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਛੇਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਬਹੁਤਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

—ਕਲਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਮੁਲਕ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਬਲਕਿ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਕਸੂਤੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ?

—ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਲੜਾਈ ਆਰਮੇ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਹੀਨ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਜ਼ਹੀਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜ਼ਹੀਨਤਾ ਤੇ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਈ ਤੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕੀ ਮੰਡੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਧਰਮ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸੰਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ?

—ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਜਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ, ਰਮਾਇਣ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੇ ਬਣਦੇ। ਆਮ ਮਨੁੱਖ, ਲੇਖਕ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦਖਲ ਹਰ ਥਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਤੇ ਮੰਡੀ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਘੁਸਪੈਠ ਰੋਕੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਖੇਡਣੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕਦੇ ਛੁੱਟਿਆ?

—ਮੈਂ 1965 'ਚ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਲਿਖੇ। ਟਰੱਕ ਪੇਂਟ ਕੀਤੇ। ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਜੜ ਗਿਆ। ਵੱਸਦਾ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਭੂਪਾਲ ਹਾਂ, ਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰਾ ਖੁਦ ਨਾਲ ਅਹਿਦ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਕਿਸੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬੋਲਾਂਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾਂਗਾ।

ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਵਲੋਂ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਐਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਡਿਪਟੀ ਸੈਰਿਫ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨਮਿਤ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਉਂਟੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਅਫਸਰ ਜੈਕ ਲੰਪਕਿਨ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਕਈ ਅਫਸਰ ਗੁਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੇਜਰ ਨਿਕੋਲ ਟਰਲੈਂਡ, ਸਰਜੈਂਟ

ਰੁਕਰ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਸਦਾ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਮਿਸਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰਾਹ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ

ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਿਊਸਟਨ ਵਿਚ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਵੀ ਭੇਜੀ ਗਈ।

ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ

ਡੇਅਟਨ, ਓਹਾਇਓ (ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ): ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਦੇ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵਿਖੇ 23ਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦੀ ਰਸਮ ਮੇਅਰ ਵਾਰਨ ਕੋਪ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੋਲੰਬਸ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਢੋਲ ਦੇ ਡਰੇ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੱਚਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਗਿੱਧੇ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦਾ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੱਝਾ।

ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 21 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਨੇੜਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਡੇਅਟਨ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਅਤੇ ਕੋਲੰਬਸ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਵੱਸੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝ

ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਭਿੰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸੰਗੀਤ

ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ਼ ਲੀ ਗ੍ਰਾਫ

ਵੀ 'ਸਿੱਖਸ ਇਨ ਅਮਰੀਕਾ' ਦੇ ਬੂਥ 'ਤੇ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਸਤਨ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਏ ਡਿਪਟੀ ਸ਼ੈਰਿਫ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਡੇਅਟਨ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਤੇ 'ਫਲਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਗਲੋਬਲ ਕਨਵੀਨਰ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ਼ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਾਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਡੇਅਟਨ ਰਹਿੰਦੇ ਏ. ਐਡ ਏ. ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਸੁਨੀਲ ਮੱਲੀ ਤੇ ਗੁਰਤੇਜ ਸੈਣੀ ਨੇ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕੈਮਰਾਬੈਂਦ ਕੀਤਾ।

(ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਦੇਖੋ)

ਬਜੁਰਗ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਰੋੜਾ, ਇਲੀਨਾਏ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬਜੁਰਗ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਜੋ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਸੁਨੀਤਾ ਚੌਪੜਾ
ਫੋਨ: 773-370-7106

ਅਤੇ ਨਾਚਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝਾਂ ਤੇ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਖਾਣਾ, ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਲੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਦਿਲਚਸਪ ਨਜ਼ਾਰਾ ਉਦੋਂ ਬੱਝਾ, ਜਦੋਂ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰਾਂ ਬੰਨਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ। ਸਿੱਖੀ ਸਬੰਧੀ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦਸਤਾਰ, ਕੇਸਾਂ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਕਾਰ ਸੇਵਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ, ਮੁਰੰਮਤ, ਰੰਗ-ਰੋਗਨ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ, ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਮਾਈ-ਭਾਈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖਾਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਓ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ

ੴ

ਘਰ ਘਰ ਬਾਬਾ ਗਾਵੀਐ

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਬੰਧੀ

ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲੇ

27 ਅਕਤੂਬਰ 2019

ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ

ਉਮਰ ਵਰਗ 3 ਤੋਂ 8 ਸਾਲ, 9 ਤੋਂ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 13 ਤੋਂ 16 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਸ਼ਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ

Sign up for the Speech Competition now!!

Click or follow this link: <http://eepurl.com/gEUFFD>

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਈਮੇਲ library@srschicago.org ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

Here's your chance to express your thoughts about Guru Nanak Dev Ji and his teachings on occasion of his 550th Prakash Purab.

ਇਨਾਮ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$100
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$75
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ-\$50

SIKH Religious Society
PALATINE GURDWARA

1280 Winnetka Street, Palatine, IL 60067 (Ph: 847-358-1117)

ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਦਾ 23ਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

*ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਡੂੰਘੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾਈ
*ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਏ. ਐਂਡ ਏ. ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

Sponsored Page

PATEL BROTHERS®

"Celebrating Our Food....Our Culture"

Bringing your homeland closer since 1974

ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਮੁਬਾਰਕ !

ILLINOIS

HEADQUARTERS:
PATEL BROTHERS
2610 W. DEVON AVENUE
CHICAGO, IL 60659
T: 773.262.7777, 773.764.1857
F: 773.262.7914

PATEL BROTHERS
873 E. SCHAUMBURG ROAD
SCHAUMBURG, IL 60193
T: 847.524.1111

INDIANA

PATEL BROTHERS
4150 LAFAYETTE RD. SUITE F&G
INDIANAPOLIS, IN 46254
T: 317.293.8345 F: 317.293.8395

KENTUCKY

PATEL BROTHERS
1830 HURSTBOURNE PKWY
LOUISVILLE, KY 40220
T: 502.499.9791

GEORGIA

PATEL BROTHERS
1711 CHURCH STREET
DECATUR, GA 30033
T: 404.296.2696
F: 404.296.2698

MISSISSIPPI

PATEL CASH & CARRY
6800 W. OLD CANTON RD SUITE 102
RIGDELAND, MS 39157
T: 601.952.0332

PATEL BROTHERS
1999 HWY 80 WEST
SUITE 15
JACKSON, MS 39204
T: 601.353.6611

PENNSYLVANIA

PATEL BROTHERS
4145 WILLIAM PENN HWY
MONROEVILLE, PA 15146
T: 412.372.2758 F: 412.380.0144

PATEL BROTHERS
1915 STREET ROAD
BENSALEM, PA 19020

OHIO

PATEL BROTHERS
1170 KENNY SQUARE MALL
COLUMBUS, OH 43220
T: 614.273.1376

PATEL BROTHERS
6876 PEARL ROAD
MIDDLEBURGH HTS., OH 44130
T: 440.885.4440

CALIFORNIA

PATEL BROTHERS
2039 EL CAMINO REAL
SANTA CLARA, CA 95050
T: 408.261.3555
F: 408.261.3545

CONNECTICUT

PATEL FOODS
171 E. SPENCER STREET
MANCHESTER, CT 06040
T: 860.645-6100
F: 860.643-9322

CANADA

PATEL CASH & CARRY
700 - MARKHAM ROAD, UNIT # 3 & 4,
SCARBOROUGH, ONTARIO, M1H 2A7
CANADA
T: 416-439-9393 F: 416-438-6446

NEW JERSEY

PATEL CASH & CARRY
1551 OAKTREE RD
ISELIN, NJ 08830
T: 732.205.0187
F: 732.205.0397

PATEL CASH & CARRY
780 NEWARK AVE
JERSEY CITY, NJ 07306
T: 201.222.7572
F: 201.222.1019

PATEL FOOD MARKET
1357 OAKTREE RD
ISELIN, NJ 08830
T: 732.283.7283
F: 732.283.4950

PATEL CASH & CARRY
2800 - RT# 27
RYAN PLAZA
NORTH BRUNSWICK, NJ 08902
T: 732.821.0667
F: 732.821.7232

PATEL BROTHERS
10866, RT 46
PARSIPPANY, NJ 07054

MASSACHUSETTS

PATEL BROTHERS
425 - MOODY STREET
WALTHAM, MA 02453
T: 781.893-1003
F: 781.893-6003

PATEL BROTHERS
504, BOSTON TURNPIKE
SHREWSBURY, MA 01545

VIRGINIA

PATEL BROTHERS
11116 LEE HIGHWAY
FAIRFAX, VA 22030
T: 703.273.7400

TENNESSEE

PATEL BROTHERS
4043 NOLENSVILLE PIKE
NASHVILLE, TN 37211
T: 615.833.1555
F: 615.833.1556

MARYLAND

PATEL BROTHERS
6402 BALTI NATIONAL PIKE
ROUTE # 40, SUITE #18B
CATONSVILLE, MD 21228
T: 410.719.2822
F: 410.719.2821

PATEL BROTHERS
15110 FREDERICK ROAD
ROCKVILLE, MD 20850
T: 301.340.8656
F: 301.898.8959

PATEL BROTHERS
2074 UNIVERSITY BLVD
HYATTSVILLE, MD 20783
T: 301.422.1555
F: 301.422.1555

NEW YORK

PATEL BROTHERS
37-27, 74TH STREET,
JACKSON HEIGHTS, NY 11372
T: 718.898.3445 F: 718.898.9243

PATEL BROTHERS
415 SOUTH BROADWAY
HICKSVILLE, NY 11801
T: 516.681.0091 F: 516.681.0072

PATEL BROTHERS
42-92 MAIN STREET
FLUSHING, NY 11355
T: 718.661.1112 F: 718.661.2076

PATEL BROTHERS
124-10, LIBERTY AVENUE
RICHMONDHILL, NY 11419
T: 718.843.2527 F: 718.843.2526

PATEL BROTHERS
251-08 HILLSIDE AVENUE
BELLEROSE, NY 11426
T: 718.470.1356 F: 718.470.0209

Michigan

ਪਟੇਲ ਬ੍ਰਦਰਜ਼
28684 Ford Rd.,
Garden City, MI 48135
Ph: 734-427-4445
Fax: 734-427-4985

PATEL BROTHERS
28950 ORCHARD LAKE ROAD
FARMINGTON HILLS, MI 48334
T: 248.851.7470

PATEL BROTHERS
37196 DEQUINDRE ROAD
STERLING HEIGHTS, MI 48077
T: 586.795.5120

NORTH CAROLINA

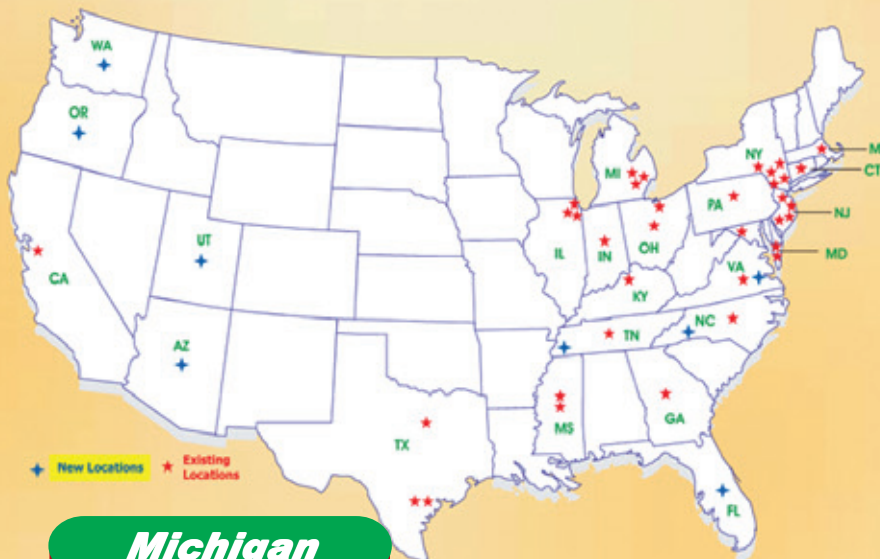
PATEL BROTHERS
1419 SOUTH EAST MAYNARD RD
CARY, NC 27511
T: 919.380.0113 F: 919.319.5661

TEXAS

PATEL BROTHERS
5815 HILLCROFT
HOUSTON, TX 77036
T: 713.784.8332
F: 713.784.8341

PATEL BROTHERS
16338, KENSINGTON DR UNIT # 130
SUGARLAND, TX 77479
T: 281.980.1181

PATEL BROTHERS
104 INGE DRIVE
RICHARDSON, TX 75080
T: 972.644.3972

www.patelbros.com

ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਨਾਵਲ ‘ਸਿੰਘਾਸਣ’

ਪੁਸਤਕ-ਚਰਚਾ

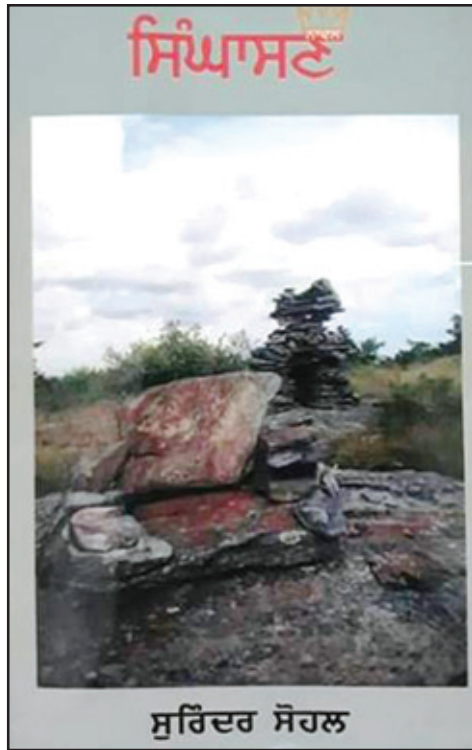
ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹੋ? ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਵਜੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮਾਨਸਿਕ ਖੜੋਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੋ। ਮਸਲਨ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ

ਜਤਿੰਦਰ ਔਲਖ

ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਗੂੜ੍ਹ ਪਈ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲਾਸਿਕ ਨਾਵਲ, ਮੋਟੀਵੇਸ਼ਨਲ ਸਾਹਿਤ, ਹਾਂਪੀ ਸੋਚ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ, ਮਨ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਅਲੌਕਿਕਤਾ ਜਾਣਨ ਲਈ ਰੂਹਾਨੀ ਅਤੇ ਬੋਧ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵਾਹ ਵਾਸਤਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੀਡਿੰਗ ਵਿਚ ਦਲਾਈਲਾਮਾ, ਸਵਾਮੀ ਪਰਮਹੰਸ ਯੋਗਾਨੰਦ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ਕ ਹਨ। ਛਪ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਚੇਚੀਆਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪਿਛਲੀ ਮੱਸਿਆ ‘ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਗੇਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਬਿਮਲ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਦਾ ਹਾਲ ਹੀ

‘ਚ ਛਪਿਆ ਨਾਵਲ ‘ਸਿੰਘਾਸਣ’ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ‘ਚ ਸੁਰਿੰਦਰ

ਸੋਹਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਕਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਠਕ ਵੀ ਹੈ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਗਲਪ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਦ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੋਹਲ ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਸਿੰਘਾਸਣ’ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਇੱਕ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ‘ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਪੁਸਤਕ ਅੱਗੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਤੁਸੀਂ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਅਤੇ ‘ਸਿੰਘਾਸਣ’ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਪਹੇਲੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਪਲਾਟ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਤਰ ਜਾਨਵਰ ਹਨ। ਲੁੱਬੜ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ-ਕੁਚਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ‘ਸਿੰਘਾਸਣ’ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ-ਕੁਚਾਲਾਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸਹਿਜ ਅਤੇ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ

ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਵਾਨੀ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕਾਂਡ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੁੱਬੜ

ਦਾ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਦਾ ਲੋਭ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਜੰਗਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਮਹਾਂਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ-ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ਦਾ ਅੰਤ ਸੁਖਾਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਾਸ ਗੱਲ ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਵਾਕ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਹਰ ਪਾਤਰ ਦੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਰੋਚਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਦੀ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੇਹੱਦ ਸਰਲ, ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸੰਦਰਭਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਨਵਾਂ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਾਵਲ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਨਾਵਲਕਾਰ ਖੁਦ ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੈ। ‘ਸਿੰਘਾਸਣ’ ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਨਾਵਲ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਕਲਾਸਿਕ ਕਿੱਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

‘ਸਿੰਘਾਸਣ’ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਬਿਮਲ ਕੁਕਨੂਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਜਲੰਧਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 91-94635-40352 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਨੰਤਰ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ ਝਲਕਾਂ: ‘ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ’

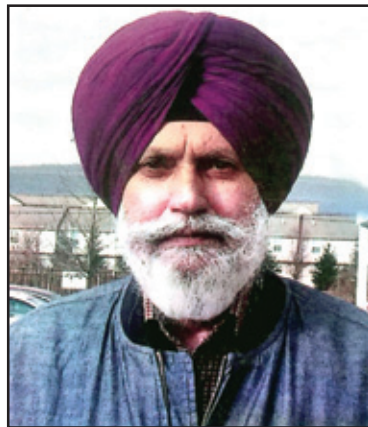
ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ’ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗਜ਼ਲ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਉਸ ਦੀ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 118 ਗਜ਼ਲਾਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਗਜ਼ਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਾਹੀਂ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ

ਡਾ. ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰੋਕ
ਫੋਨ: 91-98885-10185

ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਮਿਲ ਸਕਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ-ਗਿਲ੍ਹੇ ਭੁਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਜ਼ਲ ਕਾਵਿ ਗੂੜ੍ਹੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਸਤੀਆਂ ਪੁਰਾਉਣ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਕਾਬੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਡੋਲ ਨਿਹਚਾ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਛਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਥ ਕੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਟਿਕਾਣੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀਆਂ/ਸਾਥੇਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਝਟ

ਰਸਤੇ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਗਲਤਫਹਿਮੀਆਂ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਖੱਟਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਦਾ ਸਾਥ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅੰਬਰਾਂ ਤੱਕ ਉਡਾਣ

ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ

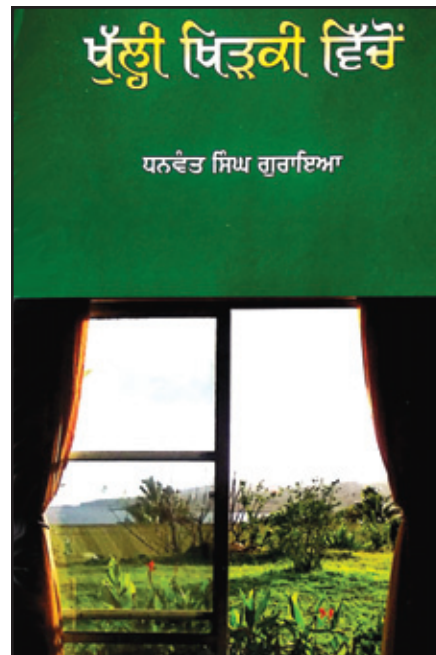
ਭਰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਦੇ ਕਹੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਦੋ ਬੋਲ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਧਰਵਾਸ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੁਹੱਬਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਫਕੀਰਾਂ ਵਰਗੀ ਸੋਚ ਤੇ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਦਾ ਕਾਇਲ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਸ ਦਾ ਪੱਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਵੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਭਾਲ

ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰਫਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਤੇ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਕਹਿਣਾ, ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭਟਕਣ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲਾ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਵਾ-ਪਾਣੀ-ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੇਤਾ ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੋਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਮਿਲਾਵਟ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੂਟ ਦੇ ਪੁੰਜਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪਿਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਲੋਕ ਵੰਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਚੁਰ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਛੋਟਾ-ਵੱਡਾ ਨੇਤਾ ਕੁਰਸੀ-ਦੌੜ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਤਸੱਦਦ ਤੋਂ ਲੋਕ ਦੁਖੀ ਹਨ, ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ, ਬੰਦਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਮ ਹੋਣ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲਣਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਲੂਹ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਵੀ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਲੀ ਖਲਬਲੀ ਵਧਦੀ

ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸਰੋਕਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਕਵੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਕੇਤ ਮਾਤਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਾਠਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ

ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਦਿਲ ਵਲੂੰਧਰਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਕਵੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਹਲੂਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਕਵੀ ਦਾ ਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਦਹਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ।

ਕਵੀ ਨੂੰ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਤੇ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਹਾਵਰੇ, ਬਿੰਬ, ਅਲੰਕਾਰ, ਵਿਅੰਗ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੇ ਜੜਤ ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦਾ ਉਹ ਚੰਗਾ ਅਭਿਆਸੀ ਹੈ। ਖੂਬਸੂਰਤ, ਢੁਕਵੇਂ ਤੇ ਉਚਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲ ਉਹ ਗਜ਼ਲ ਨੂੰ ਪੁਖਤਗੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੈ। ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਤੇ ਮਿਸਰਿਆਂ, ਮਤਲੇ ਤੇ ਮਕਤੇ ਦੀ ਥਾਂ-ਸਿਰ ਕੀਤੀ ਢੁਕਵੀਂ ਜੜਤ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਉਸ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਟੁੰਬਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਫੀਏ ਤੇ ਰਦੀਫ ਦੀ ਫੱਬਤ-ਜੜਤ ਉਸ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਨੂੰ ਮੁੱਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨੀ ਤੇ

ਨਿਭਾਓ ਕਰਨਾ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰੀਵ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਜ਼ੁਰਮ ਹੈ...!

ਮਾਨਯੋਗ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ,

ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਆਵਾਮ ਲਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਵੱਜਦਾ ਕਿਤਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ! ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਸਹਿਮ ਭਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਛਾਈ ਪਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸਵਰਗੀ ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤਿਹ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਕਾਤਲ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕ ਸਰਹਿੰਦ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਇੱਕ ਵਾਦਿਉਂ

ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਜ ਕਰਨੇ ਸਿੱਖ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਸਰਹਿੰਦ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਮੂਰ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰੋਹ ‘ਚ ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨਗਰ-ਖੇਡੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ੀਰ-ਖੋਰ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਧਾਰੀ ਰੱਖੀ, ਕੀ ਉਹ ਘੱਟ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਨ?

ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਤੱਥ ਕਿ ਜੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਗੁਨਾਹ ਹੀ ਮੰਨਿਆ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,

ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਜ਼ੁਰਮ ਹੈ
ਜਬ ਮੂੰਹ ਮੇਂ ਜੁਬਾਂ ਹੋ ‘ਅਕਬਰ’
ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਰਹਨਾ ਭੀ ਤੋ
ਹੈ ਜ਼ਾਲਿਮ ਕੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨਾ।

ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕ ਹਕੂਕਾਂ ਲਈ ਜੁਝਣ ਵਾਲੇ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੁਝ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਧਿਰਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਚੱਕੀ ‘ਚ ਪਿਸਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਬਣਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ!

—ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਵੱਡਾ ਮਦਾਰੀ

ਮਦਾਰੀ ਦਾ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਡੁਗਡੁੱਗੀ ਵਜਾਉਂਦਿਆਂ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਗੇਤਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗੱਡੀ ਆ ਕੇ ਰੁਕੀ।

“ਮੈਂ ਯਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰੇ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ ਹੋ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਫੰਡ ਦੇਣਾ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਓ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੋ।” ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਇੱਕੋ ਸਾਹ ਕਈ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋਬ ਵਿਚੋਂ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਦੀਆਂ ਕੱਢ ਫੜਾ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਬਾਕੀ ਪੈਦਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਤੁਰ ਪਏ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਲੱਚਰ ਜਿਹੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਨੇਤਾ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਇਕ ਜੋਤੀ ਦੀ ਸੀ। ਸਭ ਉਧਰ ਨੂੰ ਭੱਜ ਉਠੇ। ਮਦਾਰੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਖਾਲੀ ਚਾਦਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ।

“ਬਾਪੂ, ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਲੋਕ...” ਮਦਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਮਸਾਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲੀ।

“ਪੁੱਤ ਇੱਥੇ ਅੱਜ ਵੱਡਾ ਮਦਾਰੀ ਆਉਣਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਹੱਥ ਫੇਰੀ ਕਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਨੋਟ, ਰੇਤ, ਬਜਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੁਝ ਗਾਇਬ ਕਰਦਾ। ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਅਤੇ ਵੋਟ ਦੇ ਕੇ ਵੱਡਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੇ ਆ।” ਮਦਾਰੀ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਤੇ ਚਾਦਰ ਲੈ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਘੜੀਸਦਾ ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ।

—ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮਹਾੜੂ

ਸੁਪਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਬੰਧ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸਬੰਧ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸੁਪਨਾ ਹਰੇਕ ਲੈਂਦਾ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਰੰਗ ਵੱਖਰਾ। ਸੁਪਨਾ, ਉਮਰ, ਆਸ ਅਤੇ ਆਰਜ਼ੂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਹੜਾ ਸੁਪਨਾ, ਕਦੋਂ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ? ਇਹ ਹਰ ਸੁਖਸ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ। ਸੁਪਨੇ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ, ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਤੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗਤਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਸੀਨ।

ਸੁਪਨੇ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਚੰਗੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਕੋਈ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਮਾਣਨ ਤੀਕ ਸੀਮਤ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਸਿਰਜਣਾ, ਜੋ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਵਿਕੋਲਿਤਰਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ, ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ; ਪਰ ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਅਰਪਿਤ ਹੁੰਦੇ। ਸੁਪਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਰਥਕ, ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਡੇ ਹੋਣ। ਅਰਥਹੀਣ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਕਾਹਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ?

ਸੁਪਨਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਸਰਦਲ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਡੋਲਣ ਅਤੇ ਤੇਲ ਚੌਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਵੇ। ਸੁਪਨਾ ਲੋਕਾਈ, ਭਲਾਈ ਜਾਂ ਬੰਦਿਆਈ ਲਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾਵੀ ਤੇ ਬਹੁਅਰਥੀ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਪਨਾ ਅਜਿਹਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਕਿਰਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਰੂਹ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ ਅਤੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਤੇ ਭਰਪੂਰਤਾ ਬਖਸ਼ਣ।

ਸੁਪਨਾ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤੈਰਦਾ, ਸੋਚ-ਸੋਚ ਵੀ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕਿਆਮ ਵੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਮਨ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੇ। ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਬਾਣਾ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ, ਪਰ ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਫ ਖਿਆਲੀ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਫ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸੱਚ ਲਈ ਜਿਸ ਸਿਰਤ, ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਇਲਮ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਲੈਂਦਾ, ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਗਭਰੀਟ ਵੀ, ਪੂਰਨੇ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਜਵਾਕ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਰਦਾ ਜਾਂ ਘਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਇੱਟਾਂ ਢੋਂਦੇ ਮਜਦੂਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ।

ਸੁਪਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੱਚ ਸਿਰਫ ਇਕ, ਪਰ ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਸੱਚ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਾਨ, ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਛੁਟੇਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ।

ਜਦ ਕੋਈ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਤੀਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੰਨੀ ਅਹੁਲਦਾ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਧੇ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਦਮ, ਵਸੀਲੇ, ਯਤਨ ਅਤੇ ਸਿਰਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਜੇ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋਵੇ। ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਹੋਵੇ। ਸੁਪਨ-ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ, ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਟੱਪਣ, ਖਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਅਤੇ ਰਾਹ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਧਣ ਦੀ ਆਰਜ਼ਾ ਹੋਵੇ। ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਤ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ।

ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਣ ਤੇ ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਜਾਂ ਬਦਸੂਰਤੀ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕਰਕੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾਦੇਹੀ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਸੋਚ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹੱਕ-ਹਾਸਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕੁਝ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਿਰਫ ਪੇਤਲੀ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਜਦ ਕਿ ਕੁਝ ਦੀ ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹੀ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਮਰੱਥਾ, ਸ਼ਕਤੀ, ਸਮਝ, ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਿਰਤ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ

ਸੁਪਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਨਾ ਆਉਣਾ ਬਹੁਤ ਦਰਦੀਲਾ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨਾ, ਘੋਰ ਅਪਰਾਧ; ਪਰ ਜਦ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਕਬਰ ਉਗਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਕਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਰਾਪ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, “ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਆਪਣਾ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥੋਗੇ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਵੋਗੇ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੀਕ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਵੇਗਾ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਹੈ, “ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਨਿਆਰੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਵਾਲਾ ਸੁਪਨਾ ਖੁਦ ਸਿਰਜੋ।...ਸੁਪਨਾ ਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਫ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੁਪਨੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ।” –ਸੰਪਾਦਕ

ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੱਚ ਸਨਮੁੱਖ ਹੁੰਦਾ।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੁੰਦੇ। ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਜੇ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਆਮ ਲਿਆਕਤ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਟੀਚੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਕਾਰਨ ਉਚੇਰੀਆਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ; ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਝ ਲਾਇਕ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਲਿਆਕਤ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ।

ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸੱਚ ਭਾਲਦੇ, ਜੋ ਮਰਦ ਅਖਵਾਣ। ਸਾਬਤ ਕਦਮੀਂ ਤੁਰਦਿਆਂ, ਉਚ-

ਲਵੋਗੇ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੀਕ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਫਲਤਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੰਜਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੁਦਾਅ ਤੇ ਚਾਅ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਇਕ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪਿਛੋਂ ਦੂਜਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ। ਇਹ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਜੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਮਨ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣਦਾ।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦੇ। ਚਕਾਚੋਪੀਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਚੰਗੇਰਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਨੀਚ ਹਰਕਤ, ਘਟੀਆ ਕਰਤੂਤ ਜਾਂ ਕਮੀਨਗੀ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਵਿਚੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਨਾਹ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ

ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੱਚ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਮਹਾਨ ਇਨਸਾਨ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਤੇ ਸੱਚ-ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਵੱਡੇ। ਛੋਟੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਡੇਪਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦੇ।

ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸੱਚ ਸਿਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਮਰ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਮਰਸੀਆ ਪੜ੍ਹਨ ਤੀਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਮਰਸੀਏ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਦ ਦਾ ਮਰਸੀਆ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਸੁਪਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੰਕਾਰ, ਹੋਕਤ, ਹੱਠਧਰਮੀ ਜਾਂ ਹਿਮਾਕਤ। ਉਹ ਠਰੰਠੇ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ।

ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਸੱਚ ਦਾ ਸਫਰ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇਰਾ। ਕਸ਼ਟਮਈ ਅਤੇ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਭਰਪੂਰ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਟੁੱਟਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਜੁੜ ਕੇ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਟੁੱਟਣ ਤੇ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾ ਲੈਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਿਰਫ ਦੇਰ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ।

ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਹੀ ਵਰਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਿਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸਤਮਾਹੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸੋਗ ਧਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨ-ਸੱਟ ਸਦਾ ਚਸਕਦੀ। ਇਸ ਪੀੜਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖੁਰ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਜੀਵ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਜੇਕਾ ਮਨੁੱਖ ਸੁਪਨੇ ਅਰਪਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨਾ ਧਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਪਨਾ ਖੋਹਣ ਲਈ ਵੱਧ ਉਤਸੁਕ। ਇਸ ਹਾਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ 'ਚ ਗਰਕ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ। ਮਨੁੱਖ ਸਿਰਫ ਖੁਦ ਤੀਕ ਹੀ ਸੀਮਤ।

ਸੁਪਨੇ ਲੈਣਾ, ਇਸ ਦਾ ਵਿਗਸਣਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਰਨਾ, ਚੁਫੇਰੇ ਫੈਲਾਓ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਨਿੱਘ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਸਰਸਾਰ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਸੂਭ ਸ਼ੁਗਨ। ਪਹਿਲ ਕਰਨਾ, ਸੂਭ ਬਚਨ। ਉਦਮ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਸੋਹਣੇ ਸੁਖਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰਤੱਵ। ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ, ਜਿਉਂਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ।

ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਨਿਆਰੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਵਾਲਾ ਸੁਪਨਾ ਖੁਦ ਸਿਰਜੋ। ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਨਰੋਈ ਪਛਾਣ, ਸੁਪਨ-ਸੱਚ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਲੱਖਣ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਿੱਜ ਹੋਵੇਗੇ?

ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਪਨ-ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਮਦਦ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਪਨ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰੋਗੇ।

ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਫਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਔਕੜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇਖੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਅਕਾਸ਼ ਵੀ ਨਿੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਥਾਹ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦੀਆਂ। ਜਦ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾ ਦਿੱਸਣ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਬੰਦਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ਏ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਤਾਂ

ਚਿਰਾਗ-ਡਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੁਪਨਾ ਉਹ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਜੋ ਸੱਚ ਬਣਨ ਲਈ ਅੰਗਤਾਈ ਭਰਦੀ। ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਅਗੰਮਤੋਂ ਦੀ ਦਸਤਕ ਲਈ ਉਤਾਵਲਾ। ਇਸ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਉਦਮੀ ਹੀ ਮੇਟਦੇ।

ਜਦ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਲ ਪੁੱਟਿਆ ਕਦਮ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਅਰੰਭ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਬੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮਨ-ਜੂਹ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ।

ਜਦ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ, ਪਰ ਜਦ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਤੀ ਵੰਨੀ ਸੋਧਤ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਈ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਿਰਤ ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਪਨਾ ਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਫ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੁਪਨੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋ?

ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਸੁਪਨਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੱਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਣ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਪਲ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਸੱਚ, ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਲੱਗਦਾ, ਜਦ ਕਿ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਮਿੱਟ ਜਾਂਦਾ ਸੁਪਨੇ ਤੇ ਸੱਚ ਵਿਚਲਾ ਫਰਕ।

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਕੁਝ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬਣਨ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਕਲਾਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।

ਭਵਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜੋ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਸਰਘੀ ਦੀ ਆਮਦ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਵੇਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ।

ਹਰ ਦਿਨ ਨਵਾਂ ਸੁਪਨਾ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਲੈ ਕੇ ਮਨ-ਦਰ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਲਾਹਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਸੱਚ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣਾ?

ਨਵਾਂ ਸੁਪਨਾ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸੂਚਕ। ਨਵੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ, ਤਦਬੀਰਾਂ ਤੇ ਤਕਦੀਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ। ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ, ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ। ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚ ਨਹੀਂ। ਬੱਚਾ ਜਦ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਉਚੇਚ ਕਰਦਾ, ਹੱਲ ਤਲਾਸ਼ਦਾ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਲਗਨ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਉਕਸਾਉਂਦੀ।

ਜਦ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਚੰਗੇਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਦਰਅਸਲ ਉਹ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਵੰਨੀ ਰੁਚਿਤ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਰੁਚੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ।

ਸੁਪਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸੱਚ, ਸਭ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ। ਹਰੇਕ ਹੀ ਸੁਪਨ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨ ਕੇ ਅਧਾਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੀ ਆਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਖੁਦ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋਗੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨ-ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਕਾਮਨਾ, ਸੂਭ-ਚਿੰਤਨ ਹੋਵੇ। ਚੇਤਨਾ, ਚਿਰਾਗ ਬਣ ਕੇ ਹਰ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਵੇ, ਇਹ ਕਾਮਨਾ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਪਾਣ। ਹਿੰਮਤ ਯਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਕਮਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨ-ਸੱਚ ਨੇ, ਖਾਲੀ ਰੂਹ ਰੁਸ਼ਨਾਈ। ਸਮਿਆਂ ਵੇ। ਤੇਰੀ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਕਈ ਸੁਪਨੇ ਮੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੂਹੇ ਕਾਲ ਹੀ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਕੋਰੇ। ਸੁਪਨਸ਼ੀਲ ਅੱਖ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਤਿੜਕੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਾਸੂਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਬਰ ਝਿੜਕੇ। ਬਾਲ-ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਜਗਦੇ ਕੁਝ ਧਰੇ ਚਿਰਾਗ, ਤਾਂ ਕਿ ਮਿਟ ਜਾਣ ਮੱਥੇ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕਾਲੇ ਭਾਗ। ਕਲਮਾਂ ਬੀਜਣ ਸੁਪਨੇ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣੀ, ਤੇ ਕਲਮ-ਕੀਰਤੀ ਬਣ ਜੇ ਬਾਬੇ ਬਿਰਖ ਦੀ ਬਾਣੀ। ਤਿੜਕੇ ਹੋਏ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਜੋ ਭਰੇ ਤਰੋਪੇ, ਉਹੀ ਬਣਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਗਲ ਪਏ ਸਰੋਪੇ। ਸੁਪਨੇ ਵੰਨੀ ਜਾਣ ਦਾ ਸਫਰ ਰੱਖੋ ਜਾਰੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਵਕਤ-ਵਿਰਾਸਤ ਨੇ ਜਾਣਾ ਬਲਿਹਾਰੀ।

ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੌਰਨ ਲਈ ਖੁਦ ਪਹਿਲ ਕਰੋ। ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ।

ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨੇਕ-ਨੀਤੀ ਦੀ ਲੋੜ। ਸਿਰਫ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੋਧਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਟੀਚਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਟਕਣਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਆਪਣਾ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥੋਗੇ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

ਕਰਦੀ, ਪਰ ਜਦ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਬੇਆਸੇ ਦੇ ਆਸ-ਚਿਰਾਗ ਵਿਚ ਰੂਹ-ਤੇਲ ਪਾਉਣਾ, ਸੁਗਮ-ਸੋਚ ਦੀ ਬੱਤੀ ਨਾਲ ਬਲਦਾ ਰੱਖਣਾ, ਸੁੰਨੇ ਵਿਹੜੇ ਨੂੰ ਹਾਸਿਆਂ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਪ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਡੰਗੋਰੀ ਬਣਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਰਥਹੀਣ ਹਰਫ ਨੂੰ ਪੂੰਝ ਕੇ ਇਸ 'ਚ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਸੂਹੀ ਭਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਨਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੀ।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੁਪਨਾ ਲੈਂਦੇ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸੱਚ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦੇ, ਪਰ ਸੱਚ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ। ਬਿਨਾ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਬੇਅਰਥ ਆਸ ਨੂੰ ਬੇਆਸ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹਾਰ-ਹੀਣਤਾ ਵਿਚ ਕੋਹਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਲੈਂਦੇ। ਨਾ ਉਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੰਨੀ ਉਲਰਦੇ, ਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਧਿਆਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ।

ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਲਏ ਸੁਪਨੇ ਨਿਰਾ ਛਲਾਵਾ। ਸੁਪਨੇ ਲੈਣੇ ਨੇ ਤਾਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਲਓ, ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਉਤਾਰੋ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਬਣਾਓ।

ਸੁਪਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ

ਗੱਲ 1841 ਦੀ ਹੈ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਸਿਆਹਫਾਮ (ਕਾਲੇ) ਸੋਲੋਮਨ ਨਾਰਥਅੱਪ (10 ਜੁਲਾਈ 1807 ਜਾਂ 1808) ਦੇ ਘਰ ਤੀਜਾ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। 1853 ਵਿਚ ਗਲੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਤੌਕ ਲਹਿਣ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨੇ ਸਵੈ-ਕਥਨ ਲਿਖਿਆ: 'ਟਵੈਲਵ ਯੀਅਰਜ਼-ਏ ਸਲੇਵ'। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਥਮ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਝੱਲ ਦੇ ਝਾੜ-ਬੂਟ ਅਤੇ ਸੰਘਣੀ ਦੱਡ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੋ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ 8-10 ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਦੂਰ ਸਾਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਨੇੜਲੇ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲਦਲੀ ਝਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਝੱਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਦੱਡ 'ਚ ਛੁਪੇ ਭਗੋੜੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਖੂਨੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਨਸਲ ਲਹੂ-ਪੀਣੀ ਹੈ ਜੋ ਬਚ ਕੇ ਭੱਜੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਨਸਲ ਉਤਰੀ

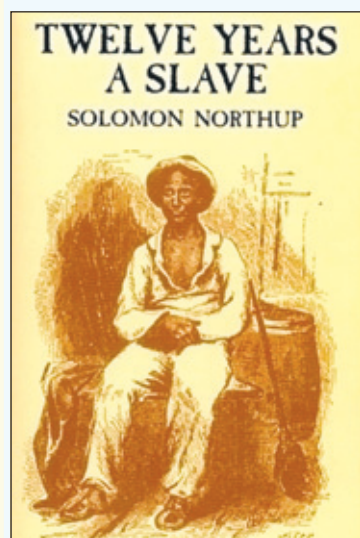
ਸੋਲੋਮਨ ਨਾਰਥਅੱਪ

ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ 'ਤੇ ਝਪਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੰਦ ਖੜੋ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇੰਜ ਲਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬੁੱਲਡਾਗ ਚੌਪਏ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਝੱਲਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੌਂਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਕਸਰ ਗੁੰਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੌਂਕਣ ਤੋਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਕੁ ਨੱਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਰਬਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਦੌੜ ਰਹੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਰੁਕ ਕੇ ਸੁਣਨ ਪਿਛੋਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲੂਬੜੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਥੇ ਕੁ ਮਿਲੇਗਾ।

ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਭਗੋੜਾ ਗੁਲਾਮ ਨਦੀ ਦੇ ਝੱਲ ਵਿਚੋਂ ਜਿੰਦਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਤੈਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਨਦੀ ਹੀ ਪਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਕ ਦੋ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਡੇਬੂ ਸੀ। ਪਿਛੇ ਪਈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲਦਲੀ ਝੱਲ ਵਲ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਆਏ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਦੀ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਉਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦੌੜ ਰਹੇ ਗੁਲਾਮ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹੀ ਰਸਤੇ ਬਚਦੇ ਸਨ: ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਮਰੇ ਜਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਫੜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਜੁਆਨੀ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵਗਦੀ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਓਨਾ ਚਿਰ ਤੈਰਨਾ ਸਿੱਖਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਤੈਰਨ ਵਿਚ ਮਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋਲੋਮਨ ਨਾਰਥਅੱਪ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਸੋਲੋਮਨ ਨਾਰਥਅੱਪ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲਾਈ ਪਲੇਕ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੁੱਤੇ ਕਾਟਨ ਪਰੈਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਤਦ ਤਕ ਮੈਂ ਵਾੜ ਓਹਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਭੌਂਕਣਾ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪੈੜ ਨੱਪੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਦਲਦਲ ਵਲ ਭੱਜਿਆ। ਡਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਭੌਂਕਦੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ-ਤਰ-ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ

ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਤਿੱਖੇ ਦੰਦ ਮੇਰੇ ਮਾਸ ਵਿਚ ਧਸ ਗਏ ਹੋਣ।

ਕੁੱਤੇ ਕਈ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਿੱਟਾਂ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪਾੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਮੈਂ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਭਰਿਆ। ਘੁਟਦੇ ਹੋਏ ਦਮ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਬਚਾਅ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਘੱਟ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਤਣ ਅਤਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਟੁੱਭੀ ਮਾਰਾਂ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਔਝਲ ਪੈ ਜਾਣ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੈਂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਗੀ ਦੱਡ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਦੱਡ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਸ਼ੇਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਪਰ ਇਹ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮੈਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਦੌੜਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਂਜ ਇਹ ਕੇਵਲ ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਉਸ ਪੱਤਣ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਗਿੱਟੇ-ਗਿੱਟੇ ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੁੱਤੇ ਮੈਥੋਂ ਬੋੜੀ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭੌਂਕਦੇ ਦੱਡ ਲਤਾੜਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੌਂਕਣਾ ਦਲਦਲ ਦੁਆਲੇ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਬੋੜਾ ਹੌਂਸਲਾ ਫੜ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇ ਪਾਣੀ ਬੋੜਾ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੁੱਤੇ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਗੰਧ ਬਾਰੇ ਭੰਬਲਭੁਸੇ ਵਿਚ ਪੈ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਜਣੀਆਂ ਤਕ, ਫਿਰ ਕਮਰ ਤਕ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਮੈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਸੀ, ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਲਪਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਲਝ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਿਛੇ ਰਹਿੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਆਖਰ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਬਿਤਕ ਲਈ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦੇ ਕੰਧਾੜੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਹਾੜਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਕੰਨੀ ਪਈਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਲਦਲ ਦੀ ਦੱਡ ਵਿਚੋਂ ਜਿਥੋਂ ਮੈਂ ਲੰਘਿਆ ਸਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੰਘ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪੈੜ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਆਖਰਕਾਰ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚੌੜੀ ਨਦੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਹੌਲੀ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਕੁੱਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਉਲਝ ਗਏ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਗੋੜੇ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਉਹ ਵਚਿਤਰ ਮੁਸ਼ਕ ਵਹਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁੰਘ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਟੋਹ ਲਾਉਣੀ ਸੀ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 2 ਨਵੰਬਰ 2019 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-401

ਥੱਕ ਟੁੱਟ ਕੇ ਡੈਡੀ ਆਇਆ, ਟਰੈਕਟਰ ਲਿਆ ਮੋਟਰ 'ਤੇ ਲਾਇਆ।
ਆਪਾਂ ਵੀ ਕੁਝ ਹੱਥ ਵਟਾਈਏ, ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਪਾਈਪ ਲਗਾਈਏ।
ਧੋ ਦੇਈਏ ਕੁਝ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗੂ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਭੱਜੂ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-399

ਨਿਰਮਲ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਣੀ
ਵਿਚ ਖਾਲਾਂ ਦੇ ਵਗਦਾ ਸੀ।
ਪੁੱਤਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਾਈਂ
ਵਾਂਗ ਖੁਰਾਕਾਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।

ਤ੍ਰੇਹ ਲੱਗਦੀ ਤਾਂ ਲਾ ਗੋਡਣੀ
ਚੁਲੀਆਂ ਭਰ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।
ਉਸੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਡਰ ਹੈ ਲੱਗਦਾ
ਜਿਹਨੂੰ ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 1-431-887-7222

ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਧੁੱਪ ਬੜੀ ਸੀ ਕਰਾਰੀ।
ਤ੍ਰੇਹ ਨੇ ਸਤਾਏ ਜਾਪੇ ਮੱਤ ਜਿਉਂ ਸੀ ਮਾਰੀ।
ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਆੜ ਨੇੜੇ ਰੂਹ ਲਲਚਾਈ।
ਗੋਡਣੀ ਲਾ ਭਰੇ ਬੁੱਕ, ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਗੋਡਣੀਆਂ ਲਾ ਕੇ, ਬੁੱਕਾਂ ਭਰਕੇ
ਬੱਚੇ ਪੀਂਦੇ ਵਗਦੇ ਆੜ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ।
ਤਾਜਾ-ਸਾਫ, ਕੂੜਾ ਨਾ ਕਰਕਟ
ਮੁੱਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਣੀ।
ਵਿਰਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਰਹਿ ਗਈ
ਖੇਤਾਂ, ਖੂਹਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਪੁਰਾਣੀ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਖੇਤੋਂ ਲੰਘਦੇ, ਲੱਗੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ।

ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਚਲਦੀ,
ਕਿੱਥੋਂ ਲੈਣ ਗਲਾਸ?

ਦੋਹਾਂ ਰਲ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ,
ਆੜ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਬੁੱਕਾਂ ਨਾਲ ਪੀਤਾ।

-ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਫੋਨ: 925-325-2486

ਅੰਨੇਵਾਹ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ
ਜ਼ਹਿਰੀ ਕੀਤਾ ਜਮੀਨਦੇਜ਼ ਪਾਣੀ।
ਜਲ ਬੁੱਕ ਭਰ ਕੇ ਖਾਲੇ 'ਚੋਂ ਪੀ ਸੀ ਲੈਂਦੇ
ਹੋ ਗਈ ਹੁਣ ਬੀਤੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ।
ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਵੱਲ ਮੁੜਨਾ ਪਊ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੇ ਮਨੁੱਖ, ਜਨੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਪੰਜੀਵਾਦੀ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ
ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪੱਤਣਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀ।
ਹੁਣ ਨਾ ਕੋਈ ਖਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਚੁਲੇ ਭਰਦਾ
ਬੰਦਾ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਰੀ।
ਸਫਾਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਲੱਗਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਢੇਰ
ਵਿਗੜੇ ਸੁਝਾਅ ਲੋਕਾਂ ਦੇ, ਭਰਦੀ ਕਚਹਿਰੀ।

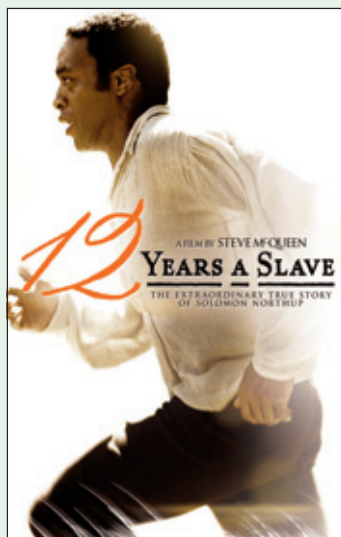
-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਵਗਦਾ ਪਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ
ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਜੇ ਉਥੇ, ਸਭ ਪਚਦਾ
ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।
ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਉਸ ਪਾਣੀ 'ਚ ਵੀ
ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਵੀ ਹੈ।
ਘੁਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਸ 'ਚ ਬੈਕਟੀਰੀਆ।
ਆੜ 'ਚ ਮਿਟੀ ਘੱਟਾ, ਤਿੜਾਂ
ਬਹੁਲਤਾ ਹੈ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਦੀ।
ਐਪਰ, ਜਾਓ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਖੋਂ
ਪੀਓ ਜੇ ਆੜ 'ਚ ਪਾਣੀ
ਕਰੂ ਪੇਟ ਕੁਰਬਲ ਕੁਰਬਲ।
ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਰੀਰ 'ਚ
ਭਾਰਾ ਪਾਣੀ ਪਚਾਉਣ ਦੀ।
ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ
ਅਸੀਂ ਸਭ ਡੀਕਾਂ ਲਾ ਲਾ ਪੀਤਾ ਹੋਇਆ
ਵਗਦੀ ਆੜ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ।

-ਦਰਸ਼ਨਾਪਲ ਦੇਸਾਂਡ

ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਬਣੀ ਫਿਲਮ

ਸੋਲੋਮਨ ਨਾਰਥਅੱਪ ਦੀ ਕਿਤਾਬ '12 ਯੀਅਰਜ਼ ਏ ਸਲੇਵ' ਉਤੇ ਇਸੇ ਨਾਂ ਹੇਠ 2013 ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਬਣੀ। ਸਿਆਹਫਾਮ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸਟੀਵ ਮੈਕੂਇਨ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸੋਲੋਮਨ ਨਾਰਥਅੱਪ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸ਼ਿਵੈਟਲ ਈਫੋਰ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ। 134 ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 30 ਅਗਸਤ 2013 ਨੂੰ ਟੈਲੂਰਾਈਡ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਫਿਰ 8 ਨਵੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ 10 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੋ-ਸਵਾ ਦੇ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 19 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਨੌਂ ਆਸਕਰ ਇਨਾਮਾਂ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਰਵੋਤਮ ਫਿਲਮ, ਸਰਵੋਤਮ ਪਟਕਥਾ ਅਤੇ ਸਰਵੋਤਮ ਸਹਾਇਕ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਸਕਰ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤ ਲਏ। ਬੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਵਲੋਂ 177 ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕਰਵਾਏ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ 44ਵੀਂ ਮਹਾਨ ਫਿਲਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ

ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਸਹਿਰੇ ਦੀਆਂ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੋਰੇਗਾਂਵ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਰੇ ਕਾਲੋਨੀ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਮੈਟਰੋ-3 ਦੇ ਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਿਸ਼ਵ ਰੰਜਨ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਿਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਦਰਖਤਾਂ ਵੱਢਣ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ (21 ਅਕਤੂਬਰ) ਤੱਕ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਆਗਤਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਹ ਕੇਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ*
ਫੋਨ: 408-493-9776

ਤੱਕ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬੇਤਰਾਜ਼ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਦਾ ਆਰੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਜੇ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵੰਨਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 5 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਰਖਤ, 38 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰੀਗਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, 76 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਛੀ, 80 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਤਲੀਆਂ, ਚੀੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਥੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ 27 ਝੋਪੜੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ, ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਈ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਝੀਲਾਂ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਸੱਜੇ ਗਾਂਧੀ ਪਾਰਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਬਰਸਾਤੀ ਨਦੀਆਂ ਵੀ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਖੇਤਰ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਕੰਕਰੀਟ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਕ ਅਨਮੋਲ ਦਾਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਫੇਫੜੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਰਕੁਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਆਰੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਮੈਟਰੋ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਰਖਤ ਨਾ ਵੱਢਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੰਬਈ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ 29

ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਮੈਟਰੋ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰੇ ਦੇ ਇਸ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ 2185 ਦਰਖਤ ਵੱਢਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੁੰਬਈ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਮੁੰਬਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ 4 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਆਰੇ ਖੇਤਰ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੁੰਬਈ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਆਰੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੁੰਬਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 144 ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ (4 ਤੋਂ 5 ਅਕਤੂਬਰ) ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਲੋੜੀਂਦੇ 2185 ਦਰਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ 2141 ਦਰਖਤ ਵੱਢ ਦਿੱਤੇ। ਇਸੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਦਰਖਤ ਵੱਢਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਕੇਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਮੁੰਬਈ ਮੈਟਰੋ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 57 ਫੀਸਦ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਜਾਪਾਨ ਦੀ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਖਰਚ ਰਾਜ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰੇ ਦਾ ਜੰਗਲੀ ਰਕਬਾ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮੈਟਰੋ ਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਲਈ ਸਿਰਫ 3 ਫੀਸਦ ਖੇਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵਾਰਿਨਮੈਂਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਐਨ. ਈ. ਈ. ਆਰ. ਆਈ.) ਅਤੇ ਆਈ. ਆਈ. ਟੀ. ਮੁੰਬਈ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਆਰੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸੱਤ ਥਾਂਵਾਂ-ਕੰਜੂ ਮਾਰਗ, ਬੈਕਬੇਏ, ਕੁਲੀਨਾ, ਮਹਾਲਕਸ਼ਮੀ ਰੇਸ ਕੋਰਸ, ਬੀ. ਕੇ. ਸੀ., ਧਾਰਵੀ ਅਤੇ ਸੀਪਜ 'ਤੇ ਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਲਗਭਗ ਹਰ ਸਾਲ ਮੌਨਸੂਨ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਰੇ ਦਾ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਰ

ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਰੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼ ਅਤੇ ਚੈਟਰਜੀ ਦੀ ਇਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਦਾ ਹਰਿਆਲੀ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ 60 ਫੀਸਦ ਘਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਜੇ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਰਕਬਾ ਵੀ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲਾਂ (2000-2017) ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ 30 ਫੀਸਦ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਝੀਲਾਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ

ਮੁੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੋਰੇਗਾਂਵ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਰੇ ਕਾਲੋਨੀ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਮੈਟਰੋ-3 ਦੇ ਕਾਰ ਸ਼ੈਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀ

ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੰਬਈ ਦੀਆਂ 68 ਝੀਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 63.2 ਫੀਸਦ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਤੇ 32.4 ਫੀਸਦ ਵਿਚ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਰ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਆਫ਼ਤ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

2013 ਵਿਚ ਉਤਰਾਖੰਡ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਅੰਨੇਵਾਹ ਕਟਾਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ 2000 ਤੱਕ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸਿਰਫ 8000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸੀ, ਪਰ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅੱਗੇ ਦੌੜ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 13 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ 2013 ਵਿਚ ਵਧਾ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦਿਆਂ 24,000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਬਰਬਾਦੀ

ਹੋਈ ਕਿ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 6 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਤਰਾਖੰਡ ਉਭਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। 2014 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ, 2015 ਵਿਚ ਚੇਨਈ ਅਤੇ 2018 ਤੇ 2019 ਵਿਚ ਕੇਰਲਾ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲੀ ਹੈ। ਚੇਨਈ ਸ਼ਹਿਰ 2015 ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਇਆ ਅਤੇ 2019 ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਇਆ ਰਿਹਾ। ਦੋਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸਦੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਕਾਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਹੈ।

ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿਖਰਾਂ ਛੋਹਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਚੇਨਈ ਵਿਚ 2019 ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ 2015 ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜਲਗਾਹਾਂ, ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਾਅ ਖੇਤਰਾਂ, ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਿੱਛਲੇ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ 25 ਫੀਸਦ ਕਮੀ ਆਉਣਾ ਤੇ ਕੰਕਰੀਟ ਜੰਗਲ ਵਿਚ 13 ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਚੇਨਈ ਵਿਚ 60 ਵੱਡੇ ਤਲਾਬ ਅਤੇ ਝੀਲਾਂ, ਦੋ ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਬਕਿਮਘਮ ਨਾਂ ਦੀ ਨਹਿਰ ਸੀ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਤਲਾਬਾਂ ਅਤੇ ਝੀਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ 28 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਚੇਨਈ ਵਿਚ ਅਦੀਆਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਾਅ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਅਤੇ ਪਲਾਈਕਾਰਾਨਾਏ ਨਾਂ ਦੀ 6000 ਹੈਕਟੇਅਰ ਉੱਤੇ ਫੈਲੀ ਜਲਗਾਹ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸੇ ਉੱਤੇ ਮਾਸ ਰੈਪਿਡ ਟਰਾਂਜਿਟ ਸਿਸਟਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ

ਵਿਕਾਸ ਜਲਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੇਨਈ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਿਆਸੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗੋਤ ਖਾ ਕੇ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ।

ਅਣਆਯੋਜਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਗਭਗ ਹਰ ਰਾਜ ਚੁਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਅਰਾਵਲੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਵਢਾਈ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਦਰਖਤ ਕੇਰਲਾ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਦਰਖਤ ਵਢਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਦਰਖਤ ਵੱਢੇ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ 3-4 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੋਰ ਲਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਵਾਅਦੇ ਕਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪੰਜਾਬ, ਜਿਸ ਦਾ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ 3.52 ਫੀਸਦ ਰਕਬੇ ਉੱਤੇ ਦਰਖਤ ਹਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਬਠਿੰਡਾ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਦਿੱਲੀ ਚਾਰ ਮਾਰਗੀ ਸੜਕਾਂ ਲਈ ਵੱਢੇ ਗਏ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਰੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੰਗਲਾਂ ਥੱਲੇ ਇਕ ਫੀਸਦ ਰਕਬਾ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚੋਂ 82 ਫੀਸਦ ਰਕਬਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 4.4 ਫੀਸਦ ਜੰਗਲਾਂ ਥੱਲੇ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਨਵੇਂ ਲੱਗੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਦਰਖਤ ਬਣਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਫੈਲੀਆਂ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਲਗਭਗ ਹਰ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ-ਫੇਰੀ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਥੱਲੇ ਰਕਬਾ ਵਧਿਆ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅਸਲੀ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ, ਨਾ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਣ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀ ਨਾ ਸੰਭਲੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ।

***ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਜਿਓਗਰਾਫੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।**

ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਮਗਰੋਂ '1984 ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਯਾਦਗਾਰ' ਹਟਾਈ

ਨੌਰਵਿਚ, ਕੁਨੈਕਟੀਕਟ (ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਇਥੇ ਓਟਿਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਾਪਤ '1984 ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਯਾਦਗਾਰ' ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾਦਗਾਰ, 1984 ਵਿਚ ਭਾਰਤ 'ਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਰਕ ਉੱਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਆਗੂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਲੱਗੀ ਸੀ।

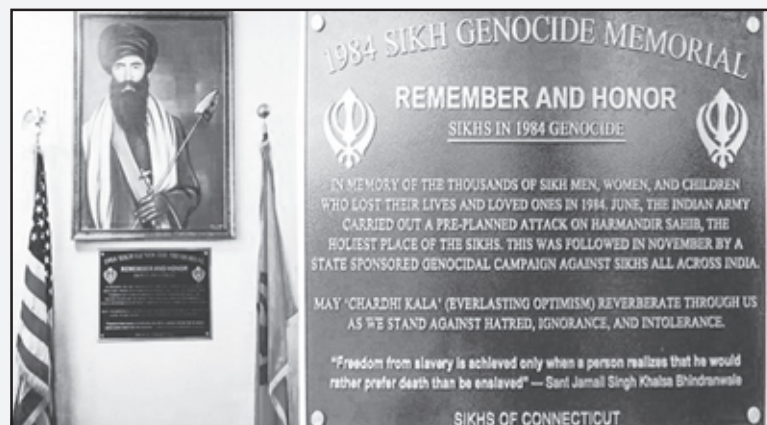
ਓਟਿਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਿਕੋਲਸ ਫੋਰਟਸਨ ਨੇ ਨੌਰਵਿਚ ਬੁਲਿਟਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਓਟਿਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਤੇ ਦਿ ਨੌਰਵਿਚ ਮੌਨੂਮੈਂਟਸ ਕਮੇਟੀ, ਯਾਦਗਾਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਪਲੇਕ (ਧਾਤ ਦੀ ਫੱਟੀ), ਝੰਡਿਆਂ ਤੇ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਮੁਕਾਮੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ

ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ ਕੁਝ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖੇਤਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ (ਸਿੱਖ) ਭਾਈਚਾਰਾ ਖਾਸਾ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ।

ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਦਗਾਰ, 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦਾ 'ਨਿਵੇਕਲਾ ਮੌਕਾ' ਸੀ। ਯਾਦਗਾਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਪਲੇਕ, ਝੰਡੇ ਤੇ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਦੇ ਬਾਹਰ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਧਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪਲੇਕਸ ਤੇ ਮੌਨੂਮੈਂਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸਟੇਸੀ ਗੋਲਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਅਧੀਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ

ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਜੋਅ ਡੀਲੂਸੀਆ ਤੇ ਕੌਂਸਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਟੈਮ ਬਿਲ ਨੈਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਗੋਲਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ (ਯਾਦਗਾਰ) ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੋਰਟਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੂਨ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਮਗਰੋਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੂੰ 'ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਤੇ

ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ', ਦੋਵਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਮਿਲੇ। ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸੀ। ਫੋਰਟਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਊ

ਹਿੰਦੂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਗੋਲਡ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਗੈਰ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।'

1984 ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯਾਦਗਾਰ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਲੋੜੀ 'ਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੰਧ 'ਤੇ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੇਠ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਪਲੇਕ (ਤਾਬੇ ਦੀ ਇਕ ਫੱਟੀ) ਲੱਗੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਲੇਕ 'ਤੇ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਚਲਾਈ ਗਈ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੂਨ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਮੌਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਗੂ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸੀ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਆਧੁਨਿਕਤਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਹਿਰਾਂ ਚੱਲੀਆਂ। ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਚੱਲੀ 'ਰੈਨੇਸਾਂਸ' (14ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ) ਨਾਂ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ, ਜਿਹਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਸਨ- 1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ (1469-1539) ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ, 2. ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ 3. ਸੂਫੀ ਲਹਿਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਸੀ, ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਇਸ ਸਾਂਝ ਦੇ ਤੱਤ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਤੇ

ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸੰਘੇੜਾ*

dr.sukhpal.sanghera@gmail.com

ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਪਛਾਣਦੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ।

ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ 5ਵੀਂ ਤੋਂ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅਰਧ-ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤਾ 'ਰੈਨੇਸਾਂਸ' ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜੋ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੁਨਰ-ਜਨਮ ਜਾਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ ਦਾ ਅਤੀਤ ਤੇ ਉਦੇ ਦੇ 'ਅੱਜ' ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਨਅਤੀ ਇਨਕਲਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਾਧਨ, ਤੇ ਨਤੀਜਨ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ।

20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਜਾਂ ਅਜੋਕਾ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਤੇ ਅਜੋਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਜਾਂ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਜ਼ਰੀਏ ਹੋਈ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦੇ ਬਾਹਲੇ ਤੱਤ।

ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਯੂਰਪੀ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਦੌਰਾਨ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਵਵਾਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਨੈਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਆਦਿ) ਮਨੁੱਖੀ ਤਰਜਬੇ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹਨ। ਸੋ, ਦੈਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਫਲਸਫਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੇ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੋਂ। ਹੁਣ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਨਾਉਂਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮੁਖਤਿਆਰੀ (ਏਜੰਸੀ) 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣਾ ਵੀ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਜ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ- ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ, ਔਰਤ-ਮਰਦ ਬਰਾਬਰੀ ਸਮੇਤ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਭਾਈਵਾਲਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਭਲਾਈ, ਸਮਾਜਕ ਨਿਆਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਧਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਗ ਸੁਮੇਲ ਵਿਚੋਂ

ਨਿੱਜੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ।

ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦੇ ਬਾਹਲੇ ਤੱਤ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਹਨ-

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ; ਜਮਹੂਰੀਅਤ; ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ, ਜੀਵਨ-ਆਚਾਰਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਸੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ; ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਿਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ; ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ; ਖੋਜੀ-ਨਵੀਨ ਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸੋਚ; ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਅਮਲ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਮੁਢਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਸਨ-ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਹਮਲਾਵਰ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਮਾਨੰਤਰ ਚੱਲੇ। ਮੁਗਲ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਟੱਕਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇੰਜ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਟੱਕਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ: ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬਾਬਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੇ ਉਹਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਤੱਕ। ਇਸ ਟੱਕਰ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੇ ਜ਼ਬਰ-ਜੁਲਮ, ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੂਣ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ, ਹੱਕ-ਸੱਚ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧੇਰੇ ਕਰੂਰ ਸਥਾਨਕ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਹੋ ਨਿਬੜੀ।

ਜਿਵੇਂ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਵਿਚ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਚਰਚ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ, ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਤੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਵਿਰੁਧ ਤਰਕ ਦਾ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ, ਕੁਰੀਤੀਆਂ, ਅਰਥਹੀਣ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦਾ ਤਾਰਕਿਕ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ; ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਮਾਨਵਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੰਮ ਵੀ ਆਣ ਪਿਆ ਸੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹਿੱਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੰਗ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਢਲੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਨ 1521 ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਦੀ ਫੌਜ ਹੱਥੋਂ ਸੈਦਪੁਰ (ਐਮਨਾਬਾਦ) ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਦੁਰਗਤੀ ਤੇ ਪੈਦੇ ਕੀਰਨਿਆਂ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਤਰਸਯੋਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦੇਣੋਂ ਵੀ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ,

ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਭਰਾਇਆ॥
ਆਪੇ ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ॥
ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ ਤੈ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥...
ਰਤਨ ਵਿਗਾੜਿ ਵਿਗੋਏ ਕੁਤੀ ਮੁਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਈ॥ (ਪੰਨਾ 360)
ਭਾਵ, ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਬਾਬਰ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਭਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਰਲਾ ਉਠੇ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਹਮਲਾਵਰ ਸਿਪਾਹੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਰਤਨਾਂ ਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰੇ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਰ ਦੀ ਧਾਤਵੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦੀ ਜੰਝ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਝ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ ਜੇਰੀ ਮੰਗੇ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ॥
ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ ਕੂੜੁ ਫਿਰੈ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ॥ (ਪੰਨਾ 722)

ਭਾਵ, ਬਾਬਰ ਪਾਪ ਦੀ ਜੰਝ ਲੈ ਕੇ ਕਾਬਲੋਂ ਹਮਲਾ ਬੋਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਲੋਜ਼ੇਰੀ (ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਲ ਦੇ) ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੱਜਾ ਤੇ ਸੱਚਾਈ-ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਝੂਠ ਆਗੂ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੁਲਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਜ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ॥
ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨਿ ਗਲ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਧੂੜਿ॥ (ਪੰਨਾ 417)

ਭਾਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਪਾਇਆ ਸੰਧੂਰ ਤੇ ਕੇਸੀ ਪੱਟੀਆਂ ਸੋਹਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਮੂੰਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ-ਮੂੰਹ ਮਿੱਟੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਪੇਰਣ ਸਿਰ ਖੁਰ ਪਾਟੇ ਇਕਨਾ ਵਾਸੁ ਮਸਾਣੀ॥ (ਪੰਨਾ 418)

ਭਾਵ, ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬੁਰਕੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤਕ ਪਾਟ ਗਏ ਹਨ, ਤੇ ਇੱਕ ਉਹ ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮਰ-ਮੁੱਕ ਕੇ ਮਸਾਣਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸੀਆਂ ਨੇ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਮੁਢਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਹਕੂਮਤੀ ਜ਼ਬਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹੀ ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਐਸੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਜੋਗੀ ਯੂਰਪੀਅਨ (ਪੱਛਮੀ) ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕੀ।

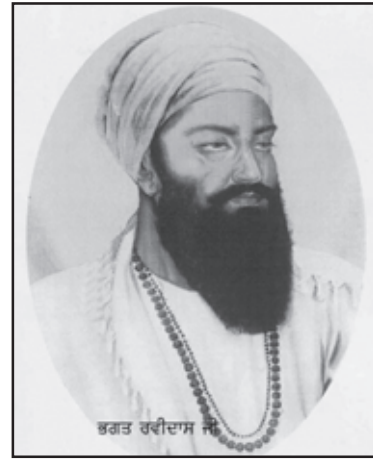
ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹਨ-ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ। ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ 1945 'ਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਸਥਾ ਯੁਨਾਈਟਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੱਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਨ-ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ; ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਤੇ ਉਹ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਲੂਕ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਤਸੀਹੇ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਨਾ ਬਣਨ ਦਾ ਹੱਕ; ਨਸਲਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਲਿੰਗ, ਕੌਮੀਅਤ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਆਦਿ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰਾਉਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮੁਢਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਾਇਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ: ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਲੋਂ ਤਸੀਹੇ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ

ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਕੂਮਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਣ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ-ਮੁਗਲ ਤੇ ਪਠਾਣ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਵਤੀਰੇ, ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਣ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ, ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ॥
ਜਾਇ ਜਗਾਇਨਿ ਬੈਠੇ ਸੁਤੇ॥
ਚਾਕਰ ਨਹਦਾ ਪਾਇਨਿ ਘਾਉ॥
ਰਤੁ ਪਿਤੁ ਕੁਤਿਹੋ ਚਟਿ ਜਾਹੁ॥ (ਪੰਨਾ 1288)

ਭਾਵ, ਰਾਜੇ ਸ਼ੇਰ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਕੁੱਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੈਠੇ-ਸੁੱਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਜਾ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਰਾਜੇ-ਸੀਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

ਅਨੁਚਿੰਤ ਟੈਕਸ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ,

ਦੇਵਲ ਦੇਵਤਿਆ ਕਰੁ ਲਾਗਾ ਐਸੀ ਕੀਰਤਿ ਚਾਲੀ॥ (ਪੰਨਾ 1191)
ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਦਇਆ ਨ ਹੋਇ॥
ਲਏ ਦਿਤੇ ਵਿਣੁ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ॥
ਰਾਜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਹਥਿ ਹੋਇ॥

ਕਹੈ ਖੁਦਾਇ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ॥ (ਪੰਨਾ 350)
ਭਾਵ, ਮੰਦਿਰਾਂ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ; (ਅਫਸਰ) ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣੋਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਹਾਕਮ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਬੰਦੇ ਹੱਥ ਮਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਨਿਰਾ ਪੁਰਾ ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਏ, ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ।
ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚਲੇ ਅਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਹੱਕੀ ਕਮਾਈ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋਆਂ ਖਿਲਾਫ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ॥ (ਪੰਨਾ 141)

ਭਾਵ, ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਮਾਰਨਾ ਜਾਂ ਖਾਣਾ ਉਂਜ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਈ ਸੂਰ ਦਾ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਗਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਨਾ ਖਾਵੇ।

ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣਿਆਂ ਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਰਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਲਹੂ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਲੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੰਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਸਾਫ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੇ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ॥ ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ॥ (ਪੰਨਾ 140)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਣ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਨਸਲਾਂ ਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਆਦਿ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਕਰਨਾ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਚੌਧਰੀ-ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਤੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਿੰਨਭੇਦ ਤੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਤੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੂਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦਾ ਦੰਭ ਤੇ ਪਖੰਡ ਨੰਗਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਕਾਦੀ ਕੂੜੁ ਬੋਲ ਮਲੁ ਖਾਇ॥
ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਨਾਵੈ ਜੀਆ ਘਾਇ॥
ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣੈ ਐਧੁ॥
ਤੀਨੇ ਓਜਾਤੇ ਕਾ ਬੰਧੁ॥ (ਪੰਨਾ 662)

ਭਾਵ, ਕਾਜ਼ੀ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਹਰਾਮ ਦਾ ਮਾਲ (ਰਿਸ਼ਵਤ) ਖਾਂਦਾ ਹੈ; ਬ੍ਰਾਹਮਣ (ਸੂਦਰ) ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਜੋਗੀ ਵੀ ਔਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ (ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ) ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲੇ ਹਨ।

ਕਾਜ਼ੀ ਹੋਇ ਕੈ ਬਹੈ ਨਿਆਇ॥
ਫੇਰੇ ਤਸਬੀ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ॥
ਵਢੀ ਲੈ ਕੈ ਹਕੁ ਗਵਾਏ॥
ਜੇ ਕੇ ਪੁਛੈ ਤਾ ਪਤਿ ਸੁਣਾਏ॥ (ਪੰਨਾ 951)

ਭਾਵ, ਕਾਜ਼ੀ ਬਣ ਕੇ ਉਹ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠਦਾ, ਮਾਲਾ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ (ਦੂਜੇ ਹੱਥ) ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਲੁੱਟ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ, ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੂਣ, ਦੰਭ ਤੇ ਪਖੰਡ ਨੰਗੇ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਭਗਤ ਨਾਮ ਦੇਵ 'ਉਚੀਆਂ' ਜਾਤੀਆਂ ਵਲੋਂ 'ਨੀਵੀਆਂ' ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਦੁਰਗਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੂਦੁ ਸੂਦੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਉਠਾਇਓ ਕਹਾ ਕਰਉ ਬਾਪ ਬੀਠਲਾ॥ (ਪੰਨਾ 1292)

ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਛਿਆਂ ਨੇ 'ਸੂਦਰ ਸੂਦਰ' ਆਖ ਕੇ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਕਰ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਉਠਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ?

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਪਖੰਡ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਨੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਜ ਸਾਢੇ ਤੇ ਤੈ ਧੋਤੀਆਂ ਤਿਹਰੇ ਪਾਇਨਿ ਤਗ॥
ਗਲੀ ਜਿਨਾ ਜਪਮਾਲੀਆ ਲੋਟੇ ਹਥਿ ਨਿਬਗ॥
ਓਇ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਾਨਾਰਸਿ ਕੇ ਠਗ॥ (ਪੰਨਾ 476)

ਭਾਵ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਗਜ ਲੰਮੀਆਂ ਧੋਤੀਆਂ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿਹਰੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਜਨੇਊ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਏ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਲੋਟੇ; ਪਰ ਲੱਛਣੋਂ ਉਹ ਸੰਤ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਨੰਗ ਹਨ।

ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਕਦਰਾਂ-ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਬਣ ਕੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਪਾਪ ਹੈ ਜਾਨ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮੀਤ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਸੋ ਕੋਣ ਕਰੈ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤ॥
ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਕੇ ਦੀਨ ਕਿਆ ਪਰਾਧੀਨ ਬੇਦੀਨ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਪਰਾਧੀਨ ਕੇ ਸਭਾਹੀ ਸਮਝੇ ਹੀਨ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਮਨੁੱਖ ਕਰਿ ਵਸਨ ਕੂੰ ਸੁਖਕਰ ਹੈ ਦੂਈ ਠਾਂਵ॥
ਇੱਕ ਸੁੱਖ ਹੈ ਸਵਰਾਜ ਮਹਿ ਦੂਸਰ ਮਰਘਟ ਗਾਂਵ॥
ਭਾਵ, ਗੁਲਾਮੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਕੋਈ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਭ ਹੀਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਗਲੇਂ ਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਵਰਾਜ 'ਚ ਹੀ ਸੁੱਖ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

*ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ, ਪਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯੂ ਐਸ ਏ।

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰਤੀ, ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਦੇਵਤੇ ਅੱਗੇ ਦੀਵੇ ਘੁਮਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੀਵੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਸੌ ਤਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੀਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਲੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਚਰਨਾਂ ਅੱਗੇ, ਦੋ ਵਾਰੀ ਨਾਭੀ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਘੁਮਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਤੀਸਾ ਵਿਚ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਪੁਜਾਰੀ ਥਾਲੀ ਲੈ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਰਤੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ। ਉਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਗੂ ਮੋਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਆਰਤੀ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ

ਸਬਦ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 13 'ਤੇ ਸੁਭਾਏਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਸੋਹਿਲਾ

ਡਾ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਕਪੂਰਾ
ਫੋਨ: 585-305-0443

ਸਾਹਿਬ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਆਰਤੀ ਬਾਰੇ ਹੈ,

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥ ਧੂਪੁ ਮਲਆਨਲੋ ਪਵਣੁ ਚਵਰੇ ਕਰੇ ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਫੂਲਤ ਜੋਤੀ॥੧॥ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ॥ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ॥ ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ॥ ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ ਨਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰਧ ਬਿਨੁ ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ॥੨॥ ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥ ਤਿਸ ਦੇ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ॥ ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੁ ਆਰਤੀ ਹੋਇ॥੩॥ ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੇ ਅਨਦਿਨੁ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿਗ ਕਉ ਹੋਇ ਜਾ ਤੇ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਵਾਸਾ॥੪॥

ਅਰਥਾਤ ਸਾਰਾ ਆਕਾਸ਼ ਇਕ ਥਾਲ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਉਸ ਥਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਉਸੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਮੋਤੀ ਹਨ। ਪਰਬਤ ਵਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਧੂਫ ਵਾਂਗ ਧੁਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਵਾ ਚੋਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਜੋਤਿ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਤੀ

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ

ਵਾਸਤੇ ਫੁੱਲ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ! ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਕੈਸੀ ਸੁੰਦਰ ਆਰਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ! ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੁਮਕ ਰਹੀ ਇੱਕੋ ਜੀਵਨ-ਰੋ, ਇੰਜ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੀਆਂ ਕੋਈ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਭੀ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪੈਰ ਹਨ, ਪਰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਵੀ ਪੈਰ ਨਹੀਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇਰੇ ਨੱਕ ਹਨ, ਪਰ ਤੂੰ ਨੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਅਜਿਹੇ ਕੋਤਕਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਉਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਜੋਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਅਰਥਾਤ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਹੈ; ਪਰ ਇਸ ਜੋਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਜੋਤਿ ਦੀ ਆਰਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਤੁਰਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹੇ ਹਰੀ! ਤੇਰੇ ਚਰਨ-ਰੂਪ ਕੌਲ-ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਰਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲਲਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਇਸੇ ਰਸ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਪੀਹੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਜਲ ਦੇਹ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚਸਕਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮਾੜਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਤਦੋਂ ਹੀ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਚਸਕੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਸਕਾ ਚਾਹੇ ਧਨ ਜੋੜਨ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕਾਮ-ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸੋਹਣੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਜਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਤੇ ਮਾਸ ਵਗ਼ੈਰਾ ਖਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਬਾਕੀ ਚਸਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਵੀ ਤਦੋਂ ਹੀ ਕੁਚੱਜੀ ਕਰਤੂਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਚਸਕਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚਸਕਿਆਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ। ਚਸਕੇ-ਵਿਕਾਰ ਤੇ ਭਗਤੀ ਇਕੋ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਅਕਲਾਂ

ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ-ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ ਤੇ ਧਨੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਖੇਹ-ਖੁਆਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 15 'ਤੇ ਸੁਭਾਏਮਾਨ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਚਸਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ,

ਰਸੁ ਸੁਣਿਨਾ ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ
ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ॥
ਰਸੁ ਘੋੜੇ ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ
ਰਸੁ ਮੀਨਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ॥
ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ
ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ॥੨॥
ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ
ਸੋ ਬੋਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਫਿਕਾ ਬੋਲਿ ਵਿਗੁਚਣਾ
ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮਨ ਅਜਾਣ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਹਿ ਸੇ ਭਲੇ
ਹੋਰਿ ਕਿ ਕਹਣ ਵਖਾਣ॥੩॥
ਤਿਨ ਮਤਿ ਤਿਨ ਪਤਿ ਤਿਨ ਧਨੁ ਪਲੈ
ਜਿਨ ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥
ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹਣਾ
ਅਵਰ ਸੁਆਲਿਉ ਕਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੇ
ਰਾਚਹਿ ਦਾਨਿ ਨ ਨਾਇ॥੪॥

ਅਰਥਾਤ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚਸਕਾ, ਔਰਤ ਭਾਵ ਕਾਮ ਦਾ ਚਸਕਾ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਦੀ ਲਗਨ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ, ਨਰਮ ਨਰਮ ਸੇਜਾਂ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਮਹਲ-ਮਾੜੀਆਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ, ਸੁਆਦਲੇ ਮਿੱਠੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਚਸਕਾ-ਜੇ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਚਸਕੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਬੋਲ ਬੋਲਿਆ ਸੁਚੱਜਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਦਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨ! ਸੁਣ, ਫਿਕਾ ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ-ਰਸ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਬੋਲ ਬੋਲਿਆ ਖੁਆਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਿਰੀਆਂ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਭੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿਅਰਥ ਹਨ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹੀ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਇੰਜਤ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਧਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਭਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਸੋਹਣਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਹੇ ਨਾਨਕ!

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਬੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਹੇ ਮਨੁੱਖ! ਇੱਕ ਭੀ ਫਿਕਾ ਬਚਨ ਨਾ ਬੋਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਮਾਲਕ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਹੀ ਅਮੋਲਕ ਮੋਤੀ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵੀ ਮੋਤੀ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਉਕਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਘ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਵੀ ਢਾਹ ਨਾ ਲਾ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਇਕੁ ਫਿਕਾ ਨ ਗਾਲਾਇ
ਸਭਨਾ ਮੈ ਸਚਾ ਧਣੀ॥
ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਨਾਹਿ
ਮਾਣਕ ਸਭ ਅਮੋਲਵੇ॥
ਸਭਨਾ ਮਨ ਮਾਣਿਕ
ਠਾਹਣੁ ਮੂਲਿ ਮਚਾਂਗਵਾ॥
ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ ਹਿਆਉ
ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀ ਦਾ॥ (ਪੰਨਾ 1384)
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਵੰਡ ਛਕਣ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਬੀਤਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਿਆਗ ਦਾ ਮਾਰਗ ਤਾਂ ਇਕ ਪਖੰਡ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ, ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਈ ਵਸਤੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਤਿਆਗ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਜਿਥੈ ਕਿਥੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥” (ਪੰਨਾ 952)
ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਲਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਨੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ॥
ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ
ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ॥੧॥ (ਪੰਨਾ 684)
ਅਰਥਾਤ ਹੇ ਭਾਈ! ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਤੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਦਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸ ਕੇ ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉੱਗਿਆ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤਰਦੀ ਮੁਰਗਾਈ ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਖੰਭ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਝਿੱਜਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆਂ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਇਕਾੰਤ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਅਗੰਮ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਹੈ,

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ
ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ॥
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ॥
ਰਹਹਿ ਇਕਾੰਤਿ ਏਕੋ ਮਨਿ ਵਸਿਆ
ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ॥
ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰੁ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਏ
ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੇ॥੫॥ (ਪੰਨਾ 938)
ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲੀ ਪਛਾਣ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ-ਪਿਆਰ, ਦਯਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਮਝਣਾ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਟਾਹਣੀ ਦਰਖਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤਾਂ ਹੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਰੁੱਖ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਰਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ, ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਵੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਜਾਣੋ ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਆਧੁਨਿਕਤਾ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਫੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਕਈ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਹਮਾਇਤ, ਪ੍ਰੋਤਤਾ, ਤੇ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਨ: ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਆਰਥਕ ਗਰੀਬੀ-ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਿੰਨਭੇਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ; ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਢਾਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੂਟ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਤੇ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ; ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਵਕਾਲਤ; ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਆਦਿ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ, ਤੇ ਵਾਹ ਲੱਗਦੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹਨੂੰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਲਹਿਰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਕਦਰ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਲੇਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

ਗੁਰੂ, ਸੰਤ, ਭਗਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ

ਗੁਰੂ, ਸੰਤ, ਭਗਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਧੂ, ਗੋਬਿੰਦ, ਰਾਮ ਅਤੇ ਹਰੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵੀ ਖਾਸ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਚਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-70091-79107

ਗੁਣ ਵਾਚਕ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦ ਪੰਡਿਤਾਂ ਤੇ ਮੱਲਵੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਸੀ, ‘ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ’, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ‘ਗੁਰੂ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਫ ਜਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਸੋ, ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੀ

ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹੋ ਗੱਲ ਲਾਗੂ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੋਂ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਟੀਚਰ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਟੀਚਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਗਿਆਨ ਪੱਖੋਂ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਭੀਨਾ॥ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਨਾ॥” ਇੱਥੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੰਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੰਢ ਬੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਜੋ ਵੀ ਤੁਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਿੱਤੂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਫਰਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਕੱਢੇ

ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਸੰਤ ਭਾਵ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਸਗੋਂ ਗਿਆਨ ਭਾਵ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੂੰ ਲਹਿ ਇਆਨੇ॥ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁ ਡੂਬੇ ਸਿਆਨੇ॥” ਜੇ ਭਗਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਏਗਾ। ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੈਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਇੱਥੇ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਤੈਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਤੈਰ ਕੇ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ ਤੇ ਬਿਨਾ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਡੁੱਬਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੈ।

“ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਾ ਕਰਤਾ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀਂ ਮਰਤਾ॥” ਵੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ

ਜੀ ਆਦਿ ਇੱਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੁਕ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹੀ ਨਿਕਲੇਗਾ, ਜੋ ਗਲਤ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ (ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ) ਵਜੋਂ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਰੱਬੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਠੀਕ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਹਨ ਤੇ ਕੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਜਿਉਂਦੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਉਂਦੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਗੁਣ ਵਾਚਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਅਸੀਂ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਹੱਲ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਮਿਹਨਤ ਜਾਂ ਤਰੱਦਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਫੌਰਨ ਹਾਂ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ, ਸੰਤ, ਭਗਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਤੇ ਅਸਾਨ ਤਰੀਕਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੈਰ ਫੜਨਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦੇਣਾ। ਮੱਥਾ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਕਰੋ, ਟੇਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣ ਵਾਚਕ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਮਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਵਕਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ, ਉਸ ਲਈ ਜਿਉਣ ਦਾ ਤੌਰ ਤਰੀਕਾ ਬਦਲਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ!

ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੂਲਮੰਤਰ ਇੱਕੋ ਹੀ?

ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਧਰਮ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਤੇ ਕਰਮਾਤੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਇੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਫੋਨ: 916-501-3974

ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਢੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਹਿਣਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੋਹੀਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ, ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੋਕਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 31 ਅਗਸਤ 2019 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸੰਘੇਤਾ ਦਾ ਲੇਖ 'ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੂਲਮੰਤਰ ਇੱਕੋ ਹੀ?' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ 7 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 'ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ' ਕਾਲਮ ਹੇਠ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ ਵਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਲੇਖ ਦੀ ਉਸਾਰੂ ਪੜਚੋਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਤੇ ਦਿਲਾਸਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਰਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਨ ਲਈ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ—ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ। ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਫਰਕ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਥਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਵਤੇ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸਬੰਧੀ ਦੂਜੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਉਠਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਗਰਦਾਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਕਮ ਲੋਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ-ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਤੇ ਉਪਜਾਊ ਸਰਮਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ

ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰਵਾਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ (ਮਾਦਾ) ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ! ਸੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਨਾਲ ਚਾਰਵਾਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਿਟਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ।

ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸਬੰਧੀ ਦੂਜੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਉਠਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਇਕੱਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦੇ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਉਮਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੜਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੀਹਿਆਂ ਨਾਲ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰ ਕੋਝਾ ਢੰਗ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਹੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਅੱਡ ਅੱਡ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਰਾਜਕੀ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਹਾਕਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਹੱਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਸਮਝ ਕੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਖੋਜੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਦਾ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਪਰਸਪਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਬਦਲਣਯੋਗ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਊਰਜਾ ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਊਰਜਾ ਮਾਦੇ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮਾਦੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਾਦੇ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮਾਦੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਊਰਜਾ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੀ ਹੋਂਦ ਓਨਾ ਚਿਰ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਊਰਜਾ ਉਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਦੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਦਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਐਟਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਅੱਗੇ ਕਈ ਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਣਾਂ—ਪ੍ਰੋਟਾਨ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ। ਪ੍ਰੋਟਾਨ 'ਤੇ ਪਾਜੇਟਿਵ ਚਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਊਕਲੀਅਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ 'ਤੇ ਨੈਗੇਟਿਵ ਚਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਊਕਲੀਅਸ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਪਦਾਰਥ ਗਰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਫੈਲਦੇ ਅਤੇ ਠੰਡਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੁੰਗੜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗਰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ ਨੂੰ ਊਰਜਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਧ ਥਾਂ

ਘੇਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪਦਾਰਥ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਠੰਡਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ ਦੀ ਗਤੀ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਊਕਲੀਅਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪਦਾਰਥ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ, ਝੂਠੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਸੂਤਕ ਦੇ ਵਹਿਮ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਦੱਸਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸੂਰਜ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮਝਾਉਣੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਵੇਕ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਸ ਨੂੰ ਊਰਜਾ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਠੰਡਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਊਰਜਾ ਕੱਢਣਾ। ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਠੰਡਾ ਕਰ ਲਈਏ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀ ਊਰਜਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਊਰਜਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਊਰਜਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਊਰਜਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਊਰਜਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇਗੀ।

ਇਸ ਊਰਜਾ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਇਕ ਅਲੋਕਾਰੀ ਸੱਚੀ ਹੋਂਦ ਵਾਲੀ ਊਰਜਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹੀ ਊਰਜਾ ਮਾਦਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਤੇ ਨਿਰਜੀਵ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵ ਇਹ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਇਹ ਕਦੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਰੰਗ, ਰੂਪ ਜਾਂ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਦੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।”

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ, ਝੂਠੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਸੂਤਕ ਦੇ ਵਹਿਮ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਦੱਸਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸੂਰਜ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮਝਾਉਣੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਵੇਕ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਕ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਕੋਝੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਫੋਕੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਕ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੋਝਾ ਪੱਖ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਵੱਲ ਤੋਰਨਾ

ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪਾਤ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕੋਝਾ ਪੱਖ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਲੁੱਟ-ਘਸ਼ੁੱਟ ਅਤੇ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਚ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਅਤੇ ਇੱਕਸੁਰਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ

ਹਿਤ ਇੱਕ ਸੱਚਾਈ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਕਰਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਬਖਸ਼ਿਆ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੱਭਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ ਦਿਨ, ਸਮਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨ ਜੰਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਇੱਕ ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਖਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਲੋਕ ਕੱਛਾ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿੱਖੇ, ਭਾਵ ਅਜੇ ਉਹ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਮੁੰਨੰਗੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ੀ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਮਾਪ ਲਈਆਂ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚੰਦ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਥਾਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚਲੇ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹੀ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੂਰਜ ਵਲੋਂ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਰਜਾ ਨਾ ਮੋਤ ਸਕਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਕ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੱਥਾ ਡੰਮ ਕੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਧਰਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਜਚਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਕਿਸੇ ਬਲਦ ਦੇ ਸਿੰਗ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਥੱਕ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਲਦ ਆਪਣਾ ਸਿੰਗ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੁਚਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਮ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨੀ ਘਾਲਣਾ ਤੇ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੀ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਸਾਡੇ ਦੁੱਧ ਚਿੱਟੇ ਚੋਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਬਾਬੇ ਆਪਣਾ ਹਲਵਾ ਮੰਡਾ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਘਾਲਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਝੀਆਂ ਘੱਟੇ ਰੋਲਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਵੀ ਆਪ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੱਤਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੱਖੋਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਕੂਲੋਂ ਹੀ

ਭੱਜੇ ਹੁੰਦੇ ਐ, ਤੇ ਜੇ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਚੋਲਿਆਂ (ਏਜੰਟਾਂ) ਰਾਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸੰਭਵ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਐਨੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਭਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਨਿਤਨੇਮ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਬਾਬੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਰਮਾਤੀ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਣਾ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਬੜਾ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਗੇ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ।

ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਵਿਦਵਾਨ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਤੀ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤੁਰ ਤੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪੁਜਾਰੀ ਬਾਬੇ ਬੜਾ ਤੜਪੇ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪੁਰਜੋਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾਸਤਿਕ ਲੋਕ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ; ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਗਈ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਯਕੀਨ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਅਰਾਮ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਪੈਦਲ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਹਾਰਦੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਚੋਲਿਆਂ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਤੇ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਅਜੇ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੁਝ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਪੌਦੇ ਉਗਾਉਣ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪੁਜਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਮਨੋਕਲਪਿਤ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਕਰਮਾਤੀ ਕਥਾਵਾਂ ਜੋੜਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਪੂਜਾ ਵੱਲ ਤੋਰ ਕੇ ਅੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਚਲਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ!

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਂ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ, ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ, ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਜਾਣਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਲੰਬਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਵੱਖਰੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਾਹ ਵਿਚ ਆਏ ਕਿਸੇ ਗਾਹਕ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਹਿ-ਕਰਮੀ

ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ

ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ‘ਨਾਨਕ ਲੇਵਾ’ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਬੰਦਾ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਲਾਲਚ, ਕਰਮਕਾਂਡ, ਜਾਤ-ਹੱਕਾਰ, ਵਹਿਮਾਂ ਤੇ ਨਿੱਕੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀਆਂ ‘ਚ ਗੁੱਸਿਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ‘ਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਕਈ ਲਿੰਕਰ ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ‘ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ’ ਲਈ ਆਪਣੀ ‘ਪਛਾਣ’ ਹੀ ਮਸਲਾ ਕਿਉਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ‘ਬਣਨ’ ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖ ‘ਦਿੱਸਣ’ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ? ਕਰੋੜਾਂ ਪੈਰੋਕਾਰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੂਜਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਕਿਉਂ ਹਨ, ਜੋ ਗੱਲ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਕਰ ਗਏ? ‘ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ’ ਵਸਿਆ ਖਿੱਤਾ ‘ਬੇਗਮਪੁਰਾ’ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ?

ਕੀ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੱਤ ਨਾਲ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ? ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਵਧੀਆ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਰਾਹੀਂ, ਕੀਰਤਨੀਏ ਵਧੀਆ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂਜਾ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਢਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ‘ਗੁਰੂ’ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਾਧੇ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਏ ਬਿਨਾ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਕੁਝਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਿਮ, ਇਸਾਈ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ‘ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਅਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਖਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਂ ਉਸ ‘ਗੁਰੂ’ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ‘ਚਿਰਾਗ’ ਆਪ ਬਣਨ ਦੀ, ਸੋਚਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਧਾਰੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਆਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਤਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖੜਦਿਆਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਚੋਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜੋ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਈਸਾ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਬਣਨ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਸੋਚਾਂ, ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਣ ਦਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਹੈ-ਲੀਹ ਨੂੰ ਪਾਤ ਕੇ ਚੱਲਣਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਮੋਢੀ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਪੈਗੰਬਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੈਰੋਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਣਾ-ਸ਼ਕਤੀ (Discriminating Faculty) ਸਦਾ ਲਈ ਕਰੰਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਏ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੋਢੀ ਸੁਆਮੀ ਦਯਾ ਨੰਦ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਦੇ ਉਲਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦਾ ਵਰਤ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਦਿਰ ਵਿਚ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਦਯਾਨੰਦ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੌਣ ਨਾਲ ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਰਾਤ ਗਏ, ਦਯਾ ਨੰਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ‘ਤੇ ਚੂਹੀ ਚੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਤੇ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਤਾਂ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਚੂਹੀ ਕਿਵੇਂ ਚੜ ਗਈ? ਉਸ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਬਾਲ ਦਯਾ ਨੰਦ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿੰਤੂ ਉਠਿਆ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੂਹੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ? ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਸ਼ੈਵ ਮਤ’ ਅਤੇ ‘ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ’ ਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਦੀ ਤਾਲਾਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ‘ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ’ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇੱਥੇ ਸੁਆਲ ਇੱਕ ਧਰਮ ਵਜੋਂ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦਯਾਨੰਦ ਦੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਕੀ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿੱਥ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸੰਵਾਦ ਨਹੀਂ ਰਚਾ ਸਕਦੇ। ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਿਰਫ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹੋ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਝੁਕਣ ਵਿਚ ਹਲੀਮੀ ਨਹੀਂ, ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਦੁਰਕਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਲਾਈਲੱਗ ਤੇ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਤਾਂ ‘ਰੱਬ’ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਬਾਬਰ ਬਾਣੀ’ ਵਿਚ ਦੋਸਤਾਂ ਵਾਂਗ ਉਲਾਭਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪੈਰੋਕਾਰ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਆਪ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਆਵਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਲੱਖ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰੀਏ, ਅਸੀਂ ਡਰੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ (ਸਿੱਖ) ਹਾਂ। ਇਸ ਡਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ‘ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ’ ਜੀਵ ‘ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ’ ‘ਤੇ ਵਸੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਨੀ ਬਹਾਨੀ ਪਰਵਾਸ ਲਈ ਤਰਲੇ ਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਿਆਸਤ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨ? ਕੁਝ ਆਪੂ ਬਣੇ ਦੇਸੀ-ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਧਰਮ’ ਅਤੇ ‘ਕੌਮ’ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੇ ਭੰਬਲਭੁਸੇ ‘ਚ ਪਾ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਹੱਥਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਭੰਬਲਭੁਸੇ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਹੋਣਾ, ਸੁਆਲ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸੁੱਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਏ, ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ, ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਂ ਕਹੀਏ ਪਾਠ (Study) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਜਨੇਊ

ਨਾ ਪਾਉਣ, ਪਾਧੇ ਨਾਲ ਸੁਆਲ-ਜੁਆਬ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ‘ਚੋਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ’ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ। ‘ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚੋਣ’ ਵਿਚ ਦਖਲ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ‘ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਿਛਲੱਗ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਹ ਹਰ ਮਨ ਨੂੰ ‘ਮੂਲ ਪਛਾਣਨ’ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੂਲ ਦੀ ਇਸ ਖੋਜ ‘ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਬੰਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਜਾਂ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੱਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਵੀ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਇਸ ਹੱਕ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ‘ਨਾਨਕ ਮੱਤ’ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਹੱਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਲਿਆ?

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਹੈ। ਪਾਧੇ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਪਾਧਾ ਰਵਾਇਤ ਅਤੇ ਰੂੜੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਉਹ ਉਹੀ ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਧਾ ਭਾਰੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਢਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ‘ਤੇ ਕਿਤੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਧੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਆਪ ਘੜਦੇ ਹਨ, ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਜੁਆਬਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜੁਆਬ ਆਪ ਲੱਭਦੇ ਹਨ, ਉਦਾਸੀਆਂ ‘ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ‘ਗੁਰੂ’ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਚਿਰਾਗ ਆਪ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੰਦਾ ਉਧਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਜੁਆਬਾਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਲੱਭੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪ ਖੋਝਲੇ। ਅਸੀਂ ਖੋਝਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਸੁਆਲ ਮੇਰੇ ਹਨ, ਆ ਕੇ ਜੁਆਬ ਦੇਵੇ।

ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤੀ ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਸੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਕੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿਲੀ ਉਡਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਚਿੰਨਾਂ

ਦਾ ਮਹਿਮਾਗਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਇਕੱਲੀ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਪੱਗ ਬੰਨਣ, ਕੱਕਾਰ ਪਹਿਨਣ ਜਾਂ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ? ਰੋਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ ‘ਤੇ ਚੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਥਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੇ ਰਹੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਦੇਖਣ ਦੇ ਮੁੱਦਈ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਸੰਜਮ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕੜੇ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਅਰਥ? ਸੋਨੇ ਦੇ ਪਾਏ ਕੜੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਕਿਸ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ?

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਹੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਚਿਰਾਗ ਆਪ ਬਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਸੰਸਕ, ਸਰੋਤਾ, ਸਤਹੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੋਖਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ‘ਗੁਰੂ’, ‘ਰੱਬ’ ਜਾਂ ‘ਔਲਾ’ ‘ਤੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਇਸ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਿ ਕੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ‘ਨਾਨਕ’ ਦੇ ਵਿਗਸਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ, ਜੋ ਸੁਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਤਰੀ ਬਿਜਨਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਜੋ ਸਥਾਪਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਤਨ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਇਸੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜਰੀ ਵਿਚ ਲੱਭੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੱਥ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚਲਾ ਪਾਤਾ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਦੱਖ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨੂੰ ਲੁਕੋਣ ਲਈ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ‘ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਦੀ, ਗੋਸ਼ਟ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਝਿਲਣ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ‘ਨਾਨਕ’ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਾਂਗ ਹਰ ਮਾਤੀ ਗੱਲ ਲਈ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਆਲ ਕਰੀਏ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕੀਏ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਨਿਓਟਿਆਂ, ਨਿਆਸਰੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਯੁਗ ਨਹੀਂ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਆਪ ਬਣਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ।

ਸਾਂਝਾ ਪੰਜਾਬ ਕਾਵਿ-ਜਗਤ

ਵਗਦੇ ਸੀ ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੇ ਜਿੱਥੇ ਝਨਾਂ ਤੇ ਚਨਾਬ। ਜੇਹਲਮ, ਸਤਲੁਜ, ਰਾਵੀ ਕਦੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪੰਜਾਬ।	ਹੀਰ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਯਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਿਆਰ।	ਫਿਰ ਆਣ ਕੇ ਫਿਰੰਗੀ ਤੱਕਲਾ ਸੇਹ ਦਿੱਤਾ ਗੱਡ। ਮਰੇ ਭਾਈਆਂ ਹੱਥੋਂ ਭਾਈ ਲਾਲਚਾਂ ਨੇ ਕੱਟ ਵੱਢ।
ਪੋਠੋਹਾਰ ਝੰਗ ਸਾਂਦਲ ਨਰਮੇ ਲੱਦੀਆਂ ਸੀ ਬਾਰਾਂ। ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ ਅਣਖੀਲੇ ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਟਾਹਰਾਂ।	ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਰਾ ਵੰਡੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਆਲੇ। ਸਰਬ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈਰਾ ਸਰਬੰ ਦਿਆਲੇ।	ਖੁਸ ਗਿਆ ਫਿਰ ਯਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡਾ ਸਵਰਾਜ। ਪੰਜਾਬੀ ਹੋ ਗਏ ਗੁਲਾਮ ਫਾਹੇ ਆਣ ਸਾਮਰਾਜ।
‘ਕੱਠੇ ਵਸਦੇ ਸੀ ਘੁੰਗ ਰਲ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਮਾਰਾਂ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸੀ ਸਾਂਝਾ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਸੀ ਬਹਾਰਾਂ।	ਜੋਗੀਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਹੈ ਧਰਤੀ। ਹੋ ਰਾਖੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਕਦੇ ਜਰਦੀ।	ਲੜੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਰਲ ਫਾਂਸੀ ਰੱਸੇ ਚੁੰਮੇ। ਹੋ ਕੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਨਿਭਾਏ ਫਰਜ਼ ਜੋ ਲੱਗੇ ਜੁੰਮੇ।
ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਸੀ ਸਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਜੰਮਣੇ-ਮਰਨੇ ਦੇ ਸੁਦ। ਜਿੱਤਾਂ-ਹਾਰਾਂ ਸੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਹੁੱਥ ਹੁੱਥ ਖੁਦ।	ਮਸਜਿਦ, ਮੰਦਿਰ ਪੂਜਦੇ ਠਾਕੁਰ ਸ਼ਿਵਦੁਆਲੇ। ਜਾਂਦੇ ਰੋਜ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਆਲੇ।	ਖੂਨੀ ਦੌਰ ਪਾਇਆ ਗਲ ਵੱਢ ਵੱਢ ਲਾਏ ਢੇਰ। ਲੁੱਟੇ ਪੁੱਟੇ ਛੱਡੇ ਘਰ ਬਾਰ ਕੰਗਾਲੀ ਲਿਆ ਘੇਰ।
ਗਾਏ ਮਿਰਜ਼ਾ-ਸਾਹਿਬਾਂ ਹੀਰ ਸਿਆਲ ਦੇ ਕਿੱਸੇ। ਹੰਢਾਏ ਦੁੱਖ ਸੱਸੀ-ਪੁਨੂੰ ਸੋਹਣੀ-ਮਹੀਵਾਲ ਹਿੱਸੇ।	ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀਰਾ ਏਕਤਾ ਦਾ ਮੁੱਢ। ਬੜ੍ਹਕ ਸੁਣ ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਵੈਰੀ ਵੜ ਜਾਂਦੇ ਖੁੱਭ।	ਲੈ ਲਈ ਲੰਗੜੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸਣੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ। ਬਣਾਏ ਲਾਠੀਆਂ ਦੇ ਗਜ਼ ਲੁੱਟੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮਸਤੀ।
ਕਾਫੀ ਹੁਸੈਨ, ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਵਾਰ।	ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਸਦੇ ਅਮਨ ਤੇ ਚੈਨ। ਨਾ ਸੀ ਚੋਰੀ ਸੀਨਾ ਜੋਰੀ ਨਿਸਚਿੰਤ ਦਿਨ-ਰੈਣ।	

—ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ।

ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਨਾਨਕ ਜਗ ਅੰਧ

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫
ਸਿੱਚਹਿ ਦਰਬੁ ਦੇਹਿ ਦੁਖੁ ਲੋਗ॥
ਤੇਰੇ ਕਾਜਿ ਨ ਅਵਰਾ ਜੋਗ॥
ਕਰਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਹੋਇ ਵਰਤਹਿ ਅੰਧ॥
ਜਮ ਕੀ ਜੇਵਤੀ ਤੁ ਆਗੈ ਬੰਧ॥
ਛਾਡਿ ਵਿਡਾਣੀ ਤਾਤਿ ਮੂੜੇ॥
ਈਹਾ ਬਸਨਾ ਰਾਤਿ ਮੂੜੇ॥
ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਾਤੇ ਤੈ ਉਠਿ ਚਲਨਾ॥
ਰਾਚਿ ਰਹਿਓ ਤੂੰ ਸੰਗਿ ਸੁਪਨਾ॥ ਰਹਾਉ॥
ਬਾਲ ਬਿਵਸਥਾ ਬਾਰਿਕੁ ਅੰਧ॥
ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਲਾਗਾ ਦੁਰਗੰਧ॥
ਤ੍ਰਿਤੀਅ ਬਿਵਸਥਾ ਸਿੱਚੇ ਮਾਇ॥
ਬਿਰਧਿ ਭਇਆ ਛੋਡਿ ਚਲਿਓ ਪਛੁਤਾਇ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਪਾਈ ਦੁਲਭ ਦੇਹ॥
ਨਾਮ ਬਿਹੂਣੀ ਹੋਈ ਖੇਹ॥
ਪਸੂ ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਤੇ ਬੁਰੀ॥
ਤਿਸਹਿ ਨ ਬੂਝੈ ਜਿਨਿ ਏਹ ਸਿਰੀ॥
ਸੁਣਿ ਕਰਤਾਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲ॥
ਤੁਮਹਿ ਛਡਾਵਹੁ ਛੁਟਕਹਿ ਬੰਧ॥
ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਨਾਨਕ ਜਗ ਅੰਧ॥
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੂਰਖ ਇਨਸਾਨ, ਤੂੰ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰੀ ਜਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਦਮ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਿੰਨਾ, ਪਰ ਮੌਤ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਇਹ ਧਨ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਹੋਰਾਂ ਜੋਗਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਊ। ਹੇ ਮੂਰਖ ਇਸ ਧਨ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰ ਕੇ, ਧਨ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਅੰਨਾ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾ

ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਜੇਵਤੀ ਫਾਹੀ ਤੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਪਰਲੋਕ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਧਨ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ।
ਛਾਡਿ ਵਿਡਾਣੀ ਤਾਤਿ ਮੂੜੇ॥
ਈਹਾ ਬਸਨਾ ਰਾਤਿ ਮੂੜੇ॥
ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਾਤੇ ਤੈ ਉਠਿ ਚਲਨਾ॥
ਰਾਚਿ ਰਹਿਓ ਤੂੰ ਸੰਗਿ ਸੁਪਨਾ॥ ਰਹਾਉ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੂਰਖ ਬੰਦੇ ਤੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ ਛੱਡ। ਹੇ ਮੂਰਖ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਤੂੰ ਰਾਤ ਮਾਤਰ ਹੀ ਤਾਂ ਵੱਸਣਾ ਹੈ। ਹੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਮਸਤ ਮੂਰਖ ਮਨੁਖ ਆਖਰ ਤੂੰ ਇਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੇ ਮੂਰਖ ਬੰਦੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝਾ ਪਿਆ ਹੈਂ, ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪ।
ਬਾਲ ਬਿਵਸਥਾ ਬਾਰਿਕੁ ਅੰਧ॥
ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਲਾਗਾ ਦੁਰਗੰਧ॥
ਤ੍ਰਿਤੀਅ ਬਿਵਸਥਾ ਸਿੱਚੇ ਮਾਇ॥
ਬਿਰਧਿ ਭਇਆ ਛੋਡਿ ਚਲਿਓ ਪਛੁਤਾਇ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਬਾਲ ਉਮਰੇ ਤਾਂ ਜੀਵ ਬੇ-ਸਮਝ ਬਾਲਕ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਨੀ ਲੰਘ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਤੀਜੀ ਉਮਰੇ ਮਾਇਆ ਜੋੜਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋੜੀ ਮਾਇਆ ਛੱਡ ਕੇ ਇਥੋਂ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਪਾਈ ਦੁਲਭ ਦੇਹ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਨਾਮ ਬਿਹੂਣੀ ਹੋਈ ਖੇਹ॥
ਪਸੂ ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਤੇ ਬੁਰੀ॥
ਤਿਸਹਿ ਨ ਬੂਝੈ ਜਿਨਿ ਏਹ ਸਿਰੀ॥
ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਪਿਛੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁਰਲੱਭ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਖੇਹ ਭਾਵ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਮੂਰਖ ਜੀਵ ਦੀ ਇਹ ਦੇਹੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਪਰੇਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਸਮਝੋ। ਤਿਸਹਿ ਨ ਬੂਝੈ ਜਿਨਿ ਏਹ ਸਿਰੀ॥ ਭਾਵ ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਬਣਾਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਦੀ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
ਸੁਣਿ ਕਰਤਾਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲ॥
ਤੁਮਹਿ ਛਡਾਵਹੁ ਛੁਟਕਹਿ ਬੰਧ॥
ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਨਾਨਕ ਜਗ ਅੰਧ॥
ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਕਰਤਾਰ, ਹੇ ਗੋਵਿੰਦ, ਹੇ ਗੋਪਾਲ, ਹੇ ਦੀਨਾ ਉਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸੋਮੇ, ਭਲਾ ਜੀਵ ਵਿਚਾਰੇ ਵੀ ਕੀ ਕਰਨਾ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜੇ ਤਾਂ ਹੀ ਟੁੱਟ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਕਰਤਾਰ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਅੰਨੇ ਹੋਏ ਇਸ ਜਗਤ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜੀ ਰੱਖੇ ਜੀ।
—ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

ਪੁਜਾਰੀ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਨਾਇਕ ਦਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਭਤੀਜ-ਨੂੰਹ ਤੇ ਨੰਬੂਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਹਿਮਾਨੀ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੁਆਲੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਝੁਰਮਟ ਖਾਮੋਸ਼ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਔਰਤ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੱਤਿਅਕੀ ਸਾਵਰਕਰ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ 12 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਦੀ ਸਵੇਰ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਭਰ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਰਸਮਾਂ ਮੁੱਕਣ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਬਿਜਲ-ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਜਲ ਰਹੇ ਮੁਸਕ-ਕਫੂਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਹਵਾ ਵਿਚ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸ਼ਟਰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਸੇਤੀ ਅੱਕੀ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਪੂਨੇ ਦੀ ਵੈਕੁੰਨ ਬਿਜਲਈ ਸਮਾਸ਼ਾਨਘਾਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਹਿੰਦੂਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਆਏ ਲੋਕ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਖਿੰਡਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਹਿਮਾਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਦੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਖਸਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸਜਿੰਦ ਰਿਸ਼ਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ

‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਦਾ ਅਸਲ ਮੋਢੀ ਵਿਨਾਇਕ ਦਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ।

ਸਰੋਤ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹਿਮਾਨੀ ਸਾਵਰਕਰ, ਗੋਪਾਲ ਗੋਡਸੇ ਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਜੋ ਨੰਬੂਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਨੰਬੂਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਜਨੂਨੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 30 ਜਨਵਰੀ 1948 ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਨਰਾਇਣ ਆਪਟੇ ਸਮੇਤ 15 ਨਵੰਬਰ 1949 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਗੋਪਾਲ ਗੋਡਸੇ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹਿਮਾਨੀ ਉਦੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਨੇ ਵਿਚਲੇ ਘਰ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 18 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1964 ਵਿਚ ਗੋਪਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ‘ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ’ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਹਿਮਾਨੀ ਨੇ ਗੋਡਸੇ ਅਤੇ ਸਾਵਰਕਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਨਾ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਵੀ. ਡੀ. ਸਾਵਰਕਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨਰਾਇਣ ਸਾਵਰਕਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਗੋਡਸੇ ਨਾਲ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ 10 ਫਰਵਰੀ 1949 ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਅਦਾ ਮੁਆਫ਼ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਪਿਛੋਂ 1965 ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਬਣੇ ਜਸਟਿਸ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ “ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਾਵਰਕਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁੱਟ ਦੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ

ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ-10

ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ.) ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨੌਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬੜੇ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਵੈਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਸ਼ੈਡੋ ਆਰਮੀਜ਼’ (ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਲਸ਼ਕਰ) 'ਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਬਾਰੇ ਪੁਣਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਾਕੀ ਬਿਉਰੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।”

ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਿਮਾਨੀ ਦੀ ਦੂਹਰੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਮਰਪਿਤ, ਸਾਵਰਕਰਵਾਦੀ ਟੋਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 2006 ਵਿਚ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੇ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਨਾਲ। ਉਹ ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ ਸੀ, ਜੋ ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਈ। ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਪੂਨੇ ਆ ਗਈ। ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ, “ਮੈਂ 1974 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2000 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਹੀ। ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਕਿੱਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਕਾਪੀ ਰਾਈਟ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂ।”

ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹਿਮਾਨੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 2004 ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਪੂਨੇ ਦੀ ਕਸਬਾ ਪੇਠ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਤੇ 2009 ਦੀ ਚੋਣ ਜਿਲੇ ਦੇ ਕੇਬਰਡ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲੜੀ। ਦੋਨੋਂ ਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ। 2004 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ 1000 ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ 2009 ਵਿਚ ਸਿਰਫ 684 ਵੋਟਾਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਈ, ਪੂਨੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਬਦਲ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਖੇਤਰ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ

‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਦੇ ਮੁੜ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੀ ਹਿਮਾਨੀ ਸਾਵਰਕਰ।

ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦਾ ਜੋ ਰਸੂਖ ਸੀ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦਾ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੰਘਣਾ ਜਾਲ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ (ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿੰਧ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰਕੇ ਆਏ ਲੋਕ ਹਨ) ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਹਮਾਇਤ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸੰਘ ਦਾ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਆਧਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਪੂਨੇ ਵਿਚ

ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਨ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਿਮਾਨੀ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ। 2008 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਦੀ ਮੁਖੀ ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਚਾਈ-ਚਾਈ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਈ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਹਿਮਾਨੀ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ

‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਕੁਨ (ਖੱਬਿਓਂ) ਸਮੀਰ ਕੁਲਕਰਨੀ, ਸ੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਤੇ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ।

ਸ਼ੌਰੇਆਮ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ, “ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੋਲੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦਾ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।”

ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਿਵੇਂ ਬੱਝਾ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਭੇਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਉਹ ਖੁਫੀਆ ਸਭਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ 1905 ਵਿਚ ਪੂਨੇ ਦੇ ਫਰਗੂਸਨ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਇਟਲੀ ਦੇ ਗਿਓਸਪ ਮੈਜ਼ੀਨੀ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ 1906 ਵਿਚ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉਚ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਵਜ਼ੀਫਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਗੈਰ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ ਅਤੇ 1952 ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਆਗੂ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ। ਨਵੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਫਤਾਰੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਆਊਟਲੁਕ’ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਹਿਮਾਨੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮੀਰ ਕੁਲਕਰਨੀ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਵਿਚ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. (ਐਂਟੀ-ਟੈਰਰਿਸਟ ਸਕੁਐਡ) ਨੇ ਕੁਲਕਰਨੀ ਨੂੰ 29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਹੋਏ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਵਿਚ 6 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਾਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਵਿਚ 2006 ਵਿਚ ਵੀ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡ 2008 ਨਾਲ ਹੈ)।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਕੇਸ ਵਿਚ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਹਿਮਾਨੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰੈਲ 2008 'ਚ ਭੋਪਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮੀਰ ਕੁਲਕਰਨੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਤਾਣਾਬਾਣਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਵਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰਚਣਹਾਰਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਸ੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ, ਜੋ 2008 ਦੇ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਘਾਤਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੇ ਜੂਨ 2006 ਵਿਚ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਰਜਨ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਧਯੁਗੀ ਮਰਾਠਾ ਸਮਰਾਟ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਰਾਏ ਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਖੁਫੀਆ ਯੋਜਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਿਆ ਅਤੇ ਟਰਸਟ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ 2007 ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੂਹ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ

ਅਤੇ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਦਫਤਰੀ ਪਤਾ ਅਜੇ ਰਹੀਰਕਰ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਪੂਨੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਖਜਾਨਚੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।

ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨਣ ਬਾਰੇ ਭੇਤ ਜਾਣਬੂਝ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਿਮਾਨੀ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਘਚੋਲੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਜਾਣਬੂਝ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਮਿਲਿੰਦ ਜੋਸ਼ੀਰਾਓ, ਜੋ ਸ੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦਾ ਨੇਤਲਾ ਸਾਥੀ ਹੈ ਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਹੈ, ਅਨੁਸਾਰ “ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਹਿਮਾਨੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਸ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਾਰੇ ਹਰ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।”

ਜੋਸ਼ੀਰਾਓ ਨੂੰ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਪਿਛੋਂ ਦੋ ਹਫਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਇਹ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ (ਜੋ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ), ਜਦੋਂ ਹਿਮਾਨੀ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਅੱਗੇ ਸਾਡਾ ਪੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਲਸ਼ਕਰ

ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ

ਸਾਵਰਕਰ ਅਤੇ ਗੋਡਸੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਸੀ।”

ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਿਮਾਨੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਜੋਸ਼ੀ ਰਾਓ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ, “ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ‘ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਬਦਲੋਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ’ ਵਰਗੇ ਬਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕਦੇ ਵੀ ਐਸੇ ਬਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤੇ।”

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿਛੋਂ ਹਿਮਾਨੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਜਮ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਜਨਵਰੀ 2009 ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਫ ਮੁੱਕਰ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਨੂੰ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਫਰਵਰੀ 2010 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ

ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ 13 ਫਰਵਰੀ 2010 ਨੂੰ ਪੂਨੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ‘ਜਰਮਨ ਬੇਕਰੀ ਬੰਬ ਕਾਂਡ’ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਵੀ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, “ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪੂਨੇ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਨਿਰਾਇਤ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਤੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ।” ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਪੂਨੇ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਤਮਾਮ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁੱਝਾ ਭੇਤ, ਬੁਝਾਰਤ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੋਢੀ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਭੇਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੁੱਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਚੋਲਾ ਇਸ ਲਈ ਕਵਚ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਬਰਦਸਤ ਵਾਜਬੀਅਤ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।

ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬੁਝਾਰਤ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ 29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਕੱਪੜਾ ਉਦਯੋਗ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਾਲੇਗਾਓਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਜੁੜਦਾ। ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਨੱਪਣ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹੋਏ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ 26 ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੱਜੇਪੱਖੀ ਹਿੰਦੂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ,

ਕਰਨਲ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦੀ ਇਸ ਪੂਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਘੜਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 25-27 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਾਥੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਥੇ ਜੋ ਅਹਿਮ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਵਕਤ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਜਰ ਰਮੇਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਏ (ਰਿਟਾਇਰਡ), ਸਮੀਰ

ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 'ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ' ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਲੇਗਾਓ, ਜੋ ਸੰਘਣੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਮੁਸਲਿਮ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਦੋਸ਼ੀ (ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ) ਨੇ ਬਾਰੂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ। ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਬੰਬ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਦਮੀ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੇ ਮਾਲੇਗਾਓ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ।

ਤੀਜੀ ਮੀਟਿੰਗ 11 ਜੂਨ 2008 ਨੂੰ ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਨੰਦ ਦੇਵ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਕਾਲਸੰਗਰਾ ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਡਾਂਗੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਜੋ ਮਾਲੇਗਾਓ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨਗੇ। ਚੌਥੀ ਮੀਟਿੰਗ ਜੁਲਾਈ 2008 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪੁਨੇ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਜਿਥੇ ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਨੰਦ ਦੇਵ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਕਾਲਸੰਗਰਾ ਅਤੇ ਡਾਂਗੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ।

ਅਖੀਰਲੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਮੀਟਿੰਗ 3 ਅਗਸਤ 2008 ਨੂੰ ਉਜੈਨ ਦੇ ਮਹਾਂਕਾਲੇਸ਼ਵਰ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਜਿਥੇ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਕਾਲਸੰਗਰਾ ਅਤੇ ਡਾਂਗੇ ਨੂੰ ਆਰ. ਡੀ. ਐਕਸ. ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਕੇ ਬਾਰੂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਧਾਵੜੇ ਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਈ. ਈ. ਡੀ. (ਇੰਪਰੋਵਾਈਜ਼ਡ ਐਕਸਪਲੋਜ਼ਿਵ ਡਿਵਾਈਸਿਜ਼) ਯੰਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਹਰ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 9-10 ਅਗਸਤ 2008 ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

ਮਾਲੇਗਾਓ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕੂ

ਗੁੱਟਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਈ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜੁਟਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸਲਾਮੀ ਧੜਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਾ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦਸੰਬਰ 2010 ਵਿਚ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਗੁੱਟਾਂ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਖੁਲਾਸੇ ਹੋਏ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਨੇ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਕਿ 2006 ਦੇ ਮਾਲੇਗਾਓ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵੀ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਗੁੱਟ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਸੀ, ਜੋ ਜਹਾਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 2007 ਦੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਮੱਕਾ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦਰਗਾਹ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੁਨੀਲ ਜੋਸ਼ੀ ਦੇ ਗਰੋਹ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਇਸ ਗਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਕ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਘਿਨਾਉਣੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਤਾਣੇਬਾਣੇ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਮਿਲੀ।

2011 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ 2008 ਦੇ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਕੇਸ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਐਨ. ਆਈ. ਏ. (ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ) ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਲ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਨੂੰ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਿਖਰਲੇ ਰਾਜਸੀ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਲੋੜੀਂਦੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ।

ਜੂਨ 2015 ਵਿਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਰੋਹਿਨੀ ਸਾਲਿਆਨ, ਜੋ 2008

ਮਾਲੇਗਾਓ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਨੇ ਐਨ. ਆਈ. ਏ. 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਦਬਾਓ ਪਾ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।" ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ "ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ (ਐਨ. ਆਈ. ਏ. ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ) ਇਹ ਕੇਸ (ਮਾਲੇਗਾਓ 2008 ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਕੇਸ) ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਸ ਹਾਰ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਤਾਂ ਲੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।"

ਸਾਲਿਆਨ ਦੇ ਇਹ ਖੁਲਾਸੇ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਉਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਈ 2014 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਪਿਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬਹੁਤ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਲਤਾਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਭਾਉਂਦੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੂਕ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਚਲਦਾ)

‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਦਾ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਰੋਹਿਨੀ ਸਲਿਆਨ।

ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਦਾ ਨਾਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ।

ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਆਧਾਰਤ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਲੋਂ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪੰਜ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ,

ਕੁਲਕਰਨੀ, ਸੁਧਾਕਰ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਨੰਦ ਦੇਵ ਤੀਰਥ ਵੀ ਸਨ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਨੰਦ ਨੂੰ ਸੁਧਾਕਰ ਦਿਵੇਦੀ, ਸੁਧਾਕਰ ਧਰ ਅਤੇ ਦਿਆ ਨੰਦ ਪਾਂਡੇ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

ਇਹ ਲੋਕ ਦੂਜੀ ਦਫਾ 11-12 ਅਪਰੈਲ 2008 ਨੂੰ ਭੋਪਾਲ ਵਿਚ ਮਿਲੇ। ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਾਰ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੰਗ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ (ਏ. ਬੀ. ਵੀ. ਪੀ.) ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਆਗੂ

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਉਤਸਵ ਦੇ ਰੰਗ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਧਾਰਨਾ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਲੀ ਨਾਥ ਰੋਅ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਏਨੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਕਿ ਹੁਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸੰਪਾਦਕ ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਮਾਚੰਦਰਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਕਲਨ ਕਰਕੇ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ

ਸੈਸ਼ਨ ਕਾਰਗਿਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਇਕ ਫੌਜੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਲਿਖੀ ਆਖਰੀ ਚਿੱਠੀ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਜਿਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਹ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਉਸ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਪਰਤਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ' ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਰ ਕਰ ਗਏ। ਕਾਰਗਿਲ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਏਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਕਸੌਲੀ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸਾਹਿਤ ਮੇਲੇ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼
ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਨਵਦੀਪ ਸੂਰੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ 'ਖੂਨੀ ਵਿਸਾਖੀ' ਦੇ ਕੁਝ ਛੰਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ।

ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਅਗਲਾ

ਤੱਕੜੀ 'ਚ ਤੌਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਧਾ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਸਬੰਧੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉਤਸਵ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਮਨੀਸ਼ਾ ਕੋਇਰਾਲਾ ਤੇ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਕੋਇਰਾਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੈਂਸਰ ਰੋਗ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਬਾਤ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਬਦਲਾਓ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਮੁਰਾਦ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਗੀ ਮੌਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸੁਹਾਗੇ ਬੱਲੇ ਮਧੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੱਬਾ ਕੈਫੀ ਆਜ਼ਮੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੇ ਸੋਚ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਆਈ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ।

ਆਖਰੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੈਫੀ ਆਜ਼ਮੀ ਦੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਨੇ ਖੂਬ ਉਘਾੜਿਆ। ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਬਾਨਾ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜਾਵੇਦ ਵੱਲੋਂ ਔਰਤ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਮਨੀਸ਼ਾ ਕੋਇਰਾਲਾ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਮਨੀਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਸੀ। ਸ਼ਬਾਨਾ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਕ ਬੋਲਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਭਰੀ ਮਹਿਫਿਲ ਨੂੰ ਨਿੱਘ ਤੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ, "ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਭਰਮ ਟੁੱਟਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਸੰਬੋਧਤ ਸਮਝਦੀ ਰਹੀ।" ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵਾਕ ਏਦਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲੇ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਇਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਬਾਨਾ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਸੌਲੀ ਵਾਲਾ ਇਹ ਉਤਸਵ ਸੱਚ ਹੀ ਸ਼ਾਨਮੰਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਨੀਲੋਫਰ ਬਿਲੀਮੇਰਾ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵਧਾਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਕ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਵਿਅਕਤੀ (ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਉਤਸਵ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਏ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਉਤਸਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਖੱਟੇ ਮਿੱਠੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ: ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਖੁੱਭੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਭਾਣਜਾ ਅਮਰਪ੍ਰੀਤ ਲਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਕੈਪਟਨ ਸੰਦੀਪ ਸੰਧੂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸਲਾਹਕਾਰ। ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਸੰਦੀਪ ਦਾਖਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਲਾਲੀ ਉਹਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਜਨਤਾ ਭੋਲੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਗੂਰ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਏਨੇ ਭੋਲੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਪੱਕਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਵੱਲ ਝਾਕੀ ਜਾਣ। ਉਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਜੋਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਦੀਪ ਸੰਧੂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਖੱਟੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ

ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਖੂਹਸੋਂ ਐਸੀ ਕਿ
ਹਰ ਖੂਹਸ ਪੇ ਦਮ ਨਿਕਲੇ।
ਬੜੇ ਨਿਕਲੇ ਮੇਰੇ ਅਰਮਾਨ
ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਕਮ ਨਿਕਲੇ।

ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਰੇਲ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਬਾਰੀ ਦੀ ਫੱਟੀ ਨਾਲ ਢਾਸਣਾ ਲਾਈ ਉੱਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਸਾਹਮਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁੱਡਾ-ਮੁੱਛਾ ਹੋਈਆਂ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੰਢ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਰੁੱਤ ਜੋ ਸਿਆਲ ਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਲ ਹੱਥ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਕਰੋ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਟੂਆ” ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਬਟੂਆ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਉਗਲਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਨੇ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਝਪਕੀ ਦੇ ਉਡਣ ਖਟੋਲੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰੇਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤਰਸਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਰੇਲਵੇ ਇੰਜਣ ਦਾ ਫਾਇਰਮੈਨ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਪਾਸ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆ ਬਣੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣਾ ਪਿਛਾਹ ਪੈਂਦਾ ਗਿਆ।

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ

ਤੇ ਇਹ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁਖਣਾ, ਜੋ ਚੰਦੋਆ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉਪਰੋਥਲੀ ਕੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਤੇ ਉਹ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬੱਤੀ ਦਿਨ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਭਰਮ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ 5 ਕੁੜੀਆਂ ਹੋਰ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਤੁਫਾਨੀ ਹੱਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਸੁਖਣਾ ਸੁੱਖੀ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਬਰਸਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸੁੱਚਾ ਚੰਦੋਆ ਚੜ੍ਹਾਉਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਨੇੜਿਉਂ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣੀ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਲ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਤਨਖਾਹ ਉਸ ਦੀ ਕੁਲ ਅੱਸੀ ਰੁਪਏ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਸੀਂ ਚਹੂੰ ਪੰਜਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਲੂਣ-ਤੇਲ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਜੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਬਚ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਮਹੀਨੇ ਕੋਈ ਲੋੜ-ਬੋਝ ਆ ਬਣਦੀ ਕਿ ਦਸਾਂ-ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਉਲਟਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਸੁਖਣਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਗਿਲੇ ਦੇਣੀ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਾਕੜਾ-ਲਾਕੜਾ ਨਿਕਲ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਖਾਨਿਓਂ ਗਈ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੋਵੇ, ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਅਰਜੇਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, “ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਧਾਗਾ ਲੰਮਾ ਕਰੀਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਚੰਦੋਆ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂਗੇ।” ਤੇ ਫਿਰ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਮਾਤ ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਕਾ ਅਠਵਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਬਾਗ ਬਾਗ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਅਗਲੇ ਸੁਆਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਰਕਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। “ਚੰਦੋਏ ਲਈ ਰੁਪਏ?” ਨਿਰਾ ਰੁਪਿਆ ਦਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਏਦੂੰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸੁਆਲ ਸੀ ਛੁੱਟੀ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ‘ਡੀਊ’ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਕਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਰਨੇ-ਪਰਨੇ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਤੇ ਕਦੀ ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਅਨੀਦੇ ਕਟ ਕਟ ਕੇ ਉਹ ਆਪ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲੇਖੇ ਲਗ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਬੜੀ ਹਫ਼ਤਾ ਦਫਤਰੀ ਮਚੀ, ਉਸ ਨੇ ਹੱਦੋਂ ਬਾਹਲੀ ਠੱਠ-ਭੱਜ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੰਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫੋਰਮੈਨ ਤਕ ਖੁਸ਼ਾਮਦਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਸੇ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲੀ। ਹੁਣ ਸੁਆਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਰੁਪਿਆ ਦਾ। ਰੇਲ ਦਾ ਪਾਸ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਖਰਚ ਲਈ ਤੇ ਚੰਦੋਏ ਦੀ ਰਕਮ ਪਾ ਕੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਡੇਢ ਸੌ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ। ਚਲੇ ਰਤੀ ਮਾਸਾ ਚੰਦੋਏ ਦੇ ਕਪੜੇ ਵਿਚ ਕਿਰਸ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਤੇ ਉਤਲੇ ਖਰਚ ਦਾ ਭਾਗ ਮਾਮੇ ਦੇ ਘਰ ਟਿਕਣ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਸੌ ਕੁ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ

ਚੰਦੋਆ

ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਇਸ ਰਕਮ ਲਈ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਬਾਕੀ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੀ ਵਿਚਾਰੇ ਉਸ ਵਰਗੇ ਨੰਗ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸਹਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਮਸਾਂ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਰੁਪਏ ਉਸ ਪਾਸ ਜੁੜੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਮਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦ ਕਿ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਚਾਲੀਵਾਂ ਦਿਨ ਟਪ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਜਾਣੀਏਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਣਾ ਪਵੇ।

ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਾ ਸੁੱਝਿਆ, ਤਾਂ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਕਿਹੜੀ ਮਰਜ਼ ਦੀ ਦੁਆ ਨੇ! ਕੀ ਲੱਖਪਤੀ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਨੀ ਮਦਦ ਵੀ ਨਾ ਕਰੇਗਾ? ਤੇ ਇਸੇ ਹੋਸਲੇ ‘ਤੇ ਇਹ ਜੋੜਾ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ।

ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ‘ਤੇ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੱਕਿਆ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਬਟੂਏ ‘ਚੋਂ ਨੋਟ ਕੱਢ ਕੇ ਗਿਣ ਰਹੀ ਸੀ। “ਕੀ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਫੋਲਣ ਬਹਿ ਜਾਨੀ ਏ ਬਟੂਆ!” ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, “ਕਿਤੇ ਵਧ ਜਾਣੇ ਨੇ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਗਿਣਨ ਨਾਲ?”

“ਵੱਧ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ।” ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਬੋੜੀ ਬੇਵਸੀ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, “ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਇਹੋ ਧੁੜਕ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਏ, ਪਈ ਜੇ ਮਾਮੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?”

“ਸੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਏ,” ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਫਖਰੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, “ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰੀ ਪਿੱਛੇ ਮਤ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਪੰਜਾਹ ਵੇਰੀ ਸਮਝਾਇਓ ਤੈਨੂੰ, ਪਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਮਾਮੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਦੁਪਿਆਰੇ ਆਂ? ਨਾਲੇ ਉਥੇ ਕਿਹੜੀ ਗਿਣਤੀ ਐ ਵੀਹਾਂ ਪੰਜਾਹਾਂ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਛਲਕਦਾ ਏ, ਤੂੰ ਵੇਖੀਂ ਤੇ ਸਹੀ। ਮਾਮੀ ਮੇਰੀ ਵੀ ਅਸਲੋਂ ਸੁਭਾ ਦੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ, ਸੁਮਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੋਤਾ ਈ ਸੁਮਪੁਣਾ ਕਰਨਾ ਸੂ। ਪਹਿਲ ਪਲਾਹੀਂ ਸੁਖ ਨਾਲ ਕਾਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਚੱਲਿਓ। ਅਬਲ ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਸ ਪੰਜ ਇਸ ਦੀ ਤਲੀ ‘ਤੇ ਵੀ ਧਰਨਗੇ ਈ। ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਲੀੜਾ ਲੱਤਾ ਦੇਵੇਗੀ-ਦੋਹਰਤਰਿਉਂ ਨੂੰਹ ਦਾ ਮਾਣ ਨਾ ਰੱਖਣਗੇ? ਨਾਲੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣੇ, ਉਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮਾਮੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਣਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਠੈਹ ਦੇ ਕੇ ਅਵਲ ਤੇ ਚੰਦੋਏ ਜੋਗੀ ਸਾਰੀ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਅੱਧੀ ਪੌਣੀ ਰਕਮ ਜਰੂਰ ਬਰ-ਜਰੂਰ ਈ ਦੇ ਦੇਣੀ ਏ।”

ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਡਿਗਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮੁੜ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਹੱਛਾ ਇਕ ਗੱਲ ਕਰੀ” ਜਿਵੇਂ ਮਾਸਟਰ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, “ਜ਼ਰਾ ਕੁਣ ਸਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤਜੀਬ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀ, ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਪਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਗਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਕਾਦਾਰੀ ਐ।”

“ਲੈ!” ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, “ਮੁੰਨੀ ਦਾ ਬਾਪੂ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਕਾ ਗਈ ਬੀਤੀ ਸਮਝ ਛਡੀਐ? ਜੰਮੀ ਭਾਵੇਂ ਪਿੰਡ ਆਂ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ‘ਚ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਮਾਮੀ ਅਸ਼ ਅਸ਼ ਨਾ ਕਰ ਉਠੀ ਤੇ ਆਖੀ।”

“ਸ਼ਾਵਾ ਸ਼ੋ, ਸ਼ਾਵਾ ਸ਼ੋ” ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤਾਂ ਇਕ ਅਧ ਬਾਪੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਕੋਲ ਬੈਠੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ੋਂ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਪੁਸ਼ਨ-ਉਤਰ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਛਲਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨਸ਼ਾ ਜਿਹਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਏਸੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਅੰਬਰਸਰ ਦੀਆਂ ਸੁਗਾਤਾਂ-ਪਾਪੜ ਵੜੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦੀ ਭਾਂਡਿਆਂ ਤਕ। ਤੇ ਇਸ

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਦਾ ਜਨਮ 16 ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸ. ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਕੀਤੀ। ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰੂਸਰ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਪ੍ਰਭਾਤ ਕਿਰਨਾਂ’, ‘ਅਰਸ਼ ਤੇ ਫਰਸ਼’, ‘ਭਗਵਾਨ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ’ ਅਤੇ ‘ਪੁਰਾਣਾ ਪਿੰਜਰਾ’ (ਹਿੰਦੀ) ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਲਿਖੇ।

ਵਿਚਾਲੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਲ ਆਉਂਦਾ, ਪਤੀ ਦੀ ਇਕੋ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਪਤਨੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, “ਮਾਮਾ ਜੁ ਹੋ ਉਥੇ।”

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਉੱਘ ਆ ਗਈ। ਅਸਲ ‘ਚ ਉਹ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਨੀਂਦਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨੀਂਦਰ-ਭੁੱਖ ਕਈ ਵੀ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਘੁਲਦਾ ਜਦ ਉਹ ਨੀਂਦ ਦਾ ਭਾਂਗ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਆਰਟਰ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਬੂਹੇ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੀਆਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਨੀਂਦਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਭੁੱਲ ਭੁਲੇਖੇ ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਜਾ ਲੇਟੇ, ਤਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸੌਦਾ-ਪੱਤਾ, ਬੀਮਾਰਾਂ ਲਈ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ, ਫੋਰਮੈਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਦੀਆਂ ਵਗਾਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਧਰ ਜਿਹੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਦੀ ਕੋਈ ਵਕਤ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਰਜ ਕੇ ਸੌ ਸਕੇਗਾ? ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਜਦ ਕਦੇ ਵੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ

ਉਪਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਿਆਜ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਝਿੜਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਉਥੇ ਗਰੇਡ ਵੀ ਬਦਲ ਗਏ। ਪਰ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਤੀਕ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗਰੇਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਪਰਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਈਆਂ।

ਨੀਂਦਰ ਦੇ ਝੂਟਿਆਂ ਵਿਚ ਏਸੇ ਹੀ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ-ਕਦੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ, ਕਦੇ ਬਾਇਲਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਫਰ ਮੁਕਾਇਆ ਤੇ ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਗੱਡੀ ਦਾਖਲ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਓਹੀ ਗੱਡੀ, ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਤ ਵਾਂਗ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਕੋਈ ਅਰਸ਼ੀ ਪਰੀ ਬਣੀ ਆਪਣੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਖੰਭਾਂ ‘ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਸਵਰਗ ਵਲ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਬਾਬੇ ਦੀ ਸੁਖਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਰੱਜ ਰੱਜ ਕੇ ਸੰਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਸੰਵੇਗ ਵੀ ਮਾਮੇ ਦੀ ਮਹੱਲ ਵਰਗੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ, ਖੂਬ ਗੁਦਗੁਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਨਿੱਘਾ ਕਮਰਾ। ਜਿਥੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਵਗਾਰ, ਨਾ ਫਿਕਰ। ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਵੀ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਦਾ ਗਲਬਾ ਉਸ ਉਤੇ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਉੱਘ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਮਿੱਠੀ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਗੱਡੀ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਉਹ ਇਕ ਝਮ ਝਮ ਕਰਦਾ ਚੰਦੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਗਤੀ ਉਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਚਿੱਤ ਹੀ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਤੱਤੀ ਸਾੜਵੀਂ ਹਵਾ ਦਾ ਇਕ ਬੁਲ੍ਹਾ ਕਿਤੋਂ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ‘ਚੋਂ ਉਡਾ ਕਾਲੇ ਕਲੂਣੇ ਰੇਲਵੇ ਇੰਜਣ ਦੇ ਬਾਇਲਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖਲਹਾਰਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੋਲੇ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਬੇਲਚਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਕੋਲੇ ਠੱਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕ, ਤੇ ਉਹ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਕਾਲਾ ਭੂਤ ਬਣਿਆ ਫਾਇਰ ਬਕਸ ਵਿਚ ਕੋਲਾ ਸੁਟੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਿਊਟੀ ‘ਤੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਕੋਲਾ ਸੁੱਟਦਿਆਂ ਜਦ ਕਦੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ੰਟਰ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਸਾੜਵੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗ ਨਾਲ ਤਪੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰਤਕ ਰਹੀ ਨੀਂਦਰ ਵਿਚ ਜਹਿਰ ਘੁਲ ਜਾਂਦਾ। ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਉਸ ਦੇ ਗਰੇਡ ਲਈ ਵੀ ਬਰੇਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਅੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਦ ਤੋਂ ਉਹ ਫਾਇਰਮੈਨ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਮੁਰਾਦ ‘ਸੀ’ ਗਰੇਡ ਜਿਵੇਂ ਜਿੰਨ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਬੜ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ

ਟਾਂਗਾ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਠੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰੁਕਿਆ, ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਤਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ। ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਥੈਲਾ। ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਛੋਟੀ ਨੂੰ ਉਗਲੀ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਲੇ ਰੋਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਮਕਾਈ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਟਰੰਕੀ ਫੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਕੋਠੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਗੀਚੀ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਕੜ ਸੁਕੜ ਵੱਲ ਤਕਾ ਤਕਾ ਕੇ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਫਖਰ ਨਾਲ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਚੱਕੀ ਝੌਂਦਿਆਂ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸੀ, ਪਤੀ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਸੀ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਲ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮੈਲੇ ਜੀਵ-ਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਲਾਮ ਡੋਰੀ ਉਤੇ ਪਈ, ਜੋ ਅਗਤ ਪਿਛੜ ਵਰਾਂਡੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰਵਾਂ ਰਵੀਂ ਜਨਾਨਖਾਨੇ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇਸ ਵੀਭਤਸ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਿਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਚਿਪਸ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਉਤੇ ਸੀ, ਜੋ ਮੈਲੇ ਕਦਮਾਂ ਹੇਠ ਦਾਗੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰਾਜ ਭਵਨ ਵਿਚ ਆ ਵੜੀ ਇਸ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਕਾਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਕੰਗਾਲ ਕਾਫਲੇ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। “ਮਾਮਾ ਜੀ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।”

“ਕੌਣ, ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ?” ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਾਪਲੂਸੀ ਹਾਸਾ ਭਰ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਹੋਰਾਂ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ, “ਸੁਣਾ, ਕਦੋਂ ਆਇਓ ਜੀਉਣਿਆਂ?”

“ਤੁਰੇ ਈ ਐਨੇ ਆਂ ਮਾਮਾ ਜੀ!”

“ਹੱਛਾ, ਚਲੇ ਅੰਦਰ।” ਉਹ ਪੇਚਤਾਬ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕਾਫਲਾ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਦੋਸਤਾਂ

ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਤੁੱਛ ਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ‘ਮਾਮਾ’ ਸੰਬੋਧਨ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਦੁਗਾਤਾ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਕ ਵਿਚ ਵੱਜਾ। ਜੋ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ‘ਮਾਮਾ’ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਮੂੰਹੋਂ ਫੁਟਦਾ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਐਨ ਓਲਡ ਸਰਵੇਂਟ ਆਫ ਮਾਈਨ’ ਕਹਿ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ? ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਦਿਲਚਸਪ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਭੁਲ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਨੇ ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਹਿਤਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ, ਜਦ ਬੋਝੋ ਹੀ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੁੜ ਓਹੀ ਕਾਫਲਾ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਮਾਰਚ ਕਰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਲੰਘਿਆ। “ਹੱਛਾ ਮਾਮਾ! ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਈਏ ਪਹਿਲਾਂ, ਫੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੇ ਬਹਿ ਕੇ।”

ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਮੀ ਮੁੜਿਆ। ਅਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਪਿਛੋਂ ਕਤਾਹ ਪੁਸਾਦ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ, ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਰੋਮ ਰੋਮ ਖਿੜ ਗਿਆ। ਰੋਟੀ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਦੇ ਡੰਗ ਦਾ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਸਮਾਨ ਹੈ ਸੀ।

ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾਇਆ। ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਤੀਕ ਕਾਫੀ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਾਂਗੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਉੱਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਸ ਉੱਘ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਡਾਢਾ ਹੀ ਸੁਖਾਵਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜ ਦੀ ਰਾਤ ਖੂਬ ਨੀਂਦਰ ਭਰ ਕੇ ਸੰਵਾਗਾ, ਮਾਮਾ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ। ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਝੰਮ ਝੰਮ ਕਰਦਾ ਚੰਦੋਆ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਫਿਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ।

ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਕਦਮ ਮਾਨੋਂ ਫਰਸ਼ ਨਾਲ ਸੀਤੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ। “ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਆ ਮੋਈ ਚੰਗੜੀ ਦੀ ਟੋਲੀ?”

“ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਜੀ ਆਪ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਏ। ਭੈਤੇ ਘੀਚਰਾਂ ਨੇ ਫਰਸ਼ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਛਡੀਐ। ਵਿਚਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀਏ ਨੂੰ ਦੁਜੀ ਵੇਰ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।”

“ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਫੇਰ ਆਉਣਗੇ?”

“ਆਹੋ ਜੀ, ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਏ?”

“ਤੇ ਦਫਾ ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ?”

“ਕੀ ਪਤਾ! ਉਹ ਮੂੰਹ ਕਾਲੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਚੰਦੋਆ ਬਣਵਾਉਣਾ ਏ।”

“ਹਿਸ ਮੁਸਾਫਰਖਾਨਾ ਲੱਭਾ ਹੋਣਾ ਏ। ਐਂਦੇ ਨੇ ਦਫਾ ਕਰਨੇ ਦੇ ਚਾਰ ਮੰਨੀਆਂ ਖੁਆ ਕੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਬੇਇੱਜਤੀ ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ। ਬੇਵਕੂਫ, ਨਾ ਅਗਾ ਵੇਖਿਆ, ਨਾ ਪਿਛਾ ਤੇ ਸ਼ਰੀਫ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੈਨੂੰ ‘ਮਾਮਾ’ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।”

“ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਟਾ ਪਟਾ ਚੁਕਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਰਖਵਾ ਛਡੀਐ ਜੀ। ਚਾਰੇ ਬੰਨੇ ਜੋ ਰਾਤੀਂ ਨਾ ਹੀ ਮਗਰੋਂ ਲੱਬੇ ਤਾਂ ਸਰਵੈਂਟਸ ਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਵਾਤਾਂਗੇ ਜੀ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਕਹਾਂਗੀ, ਚੁੱਕੇ ਬੋਰੀ ਬਿਸਤਰਾ ਤੇ ਟੁਰਦੇ ਬਣੇ।”

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ? ਇਹ ਲੋਕ ਨਾ ਸੁਣ ਸਕੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤੁਫਾਨ ਵਰਗੀ ਸਾਂ ਸਾਂ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਧੌਣ ਮੋੜ ਕੇ ਵਰਾਂਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਕਿਆ। ਵਾਤ ਦੇ ਮੁੱਢ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰੰਕੀ ਪਈ ਸੀ, ਜਿਸ ‘ਤੇ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਕੰਬਲ ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਥੈਲਾ।

ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਵਲ ਸੁਆਲੀਆ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਤਕਿਆ, ਤੇ ਫਿਰ ਪਰਤ ਪਏ। ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਪਿਛੇ ਮੋੜ ਲਿਆ ਫਿਰ ਵਾਤ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨ ਚੁਕ ਲਿਆ। ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਥਿੜਕ ਕੇ ਨਿਕਲੀ, “ਚੰਦੋਏ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?”

“ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਚੰਦੋਏ ਬੋਤੇ ਈ ਮੰਗਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੇਂਦਾ ਵੇ।”

“ਪਰ ਕਾਕਾ ਬਿਮਾਰ ਜੁ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।”

“ਗੁਰੂ ਰਾਖਾ ਕਾਕੇ ਦਾ।”

ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਲਾਮ ਡੋਰੀ ਹਨੇਰਾ ਚੀਰਦੀ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ।

ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਟੀ. ਵੀ. ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਦੇਖੇ ਤੁਰਕ ਡਰਾਮੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖਿੱਚ ਪਾਈ। ਤੁਰਕੀ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਉਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਮੁਲਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ 7,80,000 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਮਰਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਕਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਬਸਫੋਰਸ ਦੇ ਪਣਜੋਤ ਰਾਹੀਂ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਤੁਰਕੀ ਉਤਰ, ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜੀ ਲੜੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਪਠਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਉਘੜ-ਦੁਘੜ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਉਚਾਈ 1050 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਉਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ੀਤ-ਉਸ਼ਣੀ ਜਲਵਾਯੂ ਖਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕੋ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਸਮ ਮਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਨਮੀ 80 ਫੀਸਦੀ ਤਕ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹ

ਖੁਸ਼ਵਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ

ਲੈਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮੌਸਮ ਕਾਫੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਸਮ ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਨਵੰਬਰ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੁਰਕੀ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਤਿੰਨ ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਯੂਰਪ ਅਤੇ 97 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਕਾਰਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ।

ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਮਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਪਣਜੋਤ ਬਸਫੋਰਸ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅੱਧਾ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਲਟਕਵੇਂ ਪੁਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਵੀ ਦੋ ਸੁਰੰਗਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰੇਲ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੜਕੀ ਸਫਰ ਲਈ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਹੋਟਲ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰੇ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਰਕ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚਲੇ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆਈ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚਲਾ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਖੇਤਰ, ਵਧੇਰੇ ਹਰਿਆਵਲ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ। 'ਦਿ ਗੋਲਡਨ ਹੋਰਨ' ਨਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰੁਕਦੇ ਹਨ।

ਤੁਰਕ ਲੋਕ ਸੁਨੱਖੀ ਨਸਲ 'ਚੋਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਫੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਅਤੇ ਤਕੜੇ ਜੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਵੱਲ

ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਬਸਫੋਰਸ ਪੁਲ।

ਤੱਕ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਰੋਅਬ-ਦਾਬ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਚੰਗਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਖਾਣ ਦੇ ਵੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਰੈਸਟੋਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਧ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਣ ਅਤੇ ਮਠਿਆਈਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਤੇ ਮਠਿਆਈਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਠਿਆਈਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਵਿਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 'ਬਕਲਾਵਾ' ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਉਂਜ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਦੇ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਦੀਵਾਨੇ ਹਨ। ਕਰੀਬ 67 ਫੀਸਦੀ ਆਦਮੀ ਅਤੇ 33 ਫੀਸਦੀ ਔਰਤਾਂ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁੱਕਾ ਪੀਣਾ ਆਮ ਹੈ ਅਤੇ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਆਦਮੀ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਹੁੱਕਾ ਪੀਂਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਧ, ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੱਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਵਾ ਪੂੰਝੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਸਾਂ ਜਾਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਤਾ ਤੁਰਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅੱਡਾ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਮੈਨੂੰ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਦੁਕਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਤੁਰਕ ਲੋਕ ਬਿਨਾ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦੇ ਵੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹਨ, ਜੋ ਉਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਕੋਫੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੋੜੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਵਿੱਚ ਇਸਾਈ, ਯਹੂਦੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। 'ਏਕਿਉਮੀਨੀਕਲ ਪੈਟਰੀਆਰਸ਼ੇਟ ਆਫ ਕੌਂਸਟੈਂਟੀਨੋਪਲ' ਅਤੇ 'ਬੁਲਗਾਰੀਅਨ ਆਇਰਨ ਚਰਚ' ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਚਰਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸਾਈਅਤ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਆਈਆ ਸੋਫੀਆ ਜਾਂ ਸੰਤ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਅਜਾਇਬਘਰ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੱਚ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰਾਟਾਂ ਤੇ ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ ਪੋਰਟਰੇਟਾਂ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਯਹੂਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਜੇਲਾਟਾ ਜਿਲੇ 'ਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਦੀ ਸੋਨਰੰਗੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੀ ਗਲੀ ਦੀ ਝਲਕ।

ਸੋਫੀਆ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਛੇਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਸਮਰਾਟ ਜਸਟੀਨੀਅਨ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। 1453 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬਘਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ

ਦੀਆਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਨੀਲੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਮਸਜਿਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਨੀਲੀਆਂ ਟਾਈਲਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਈਲਾਂ ਦੀ ਨੀਲੀ ਚਮਕ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਲਤਾਨ ਅਹਿਮਦ ਪਹਿਲੇ ਵਲੋਂ ਬਣਵਾਈ ਗਈ ਇਹ ਮਸਜਿਦ ਛੇ ਮੀਨਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਦਾ ਸਟੋਡੀਅਮ 'ਹਿਪੋਡਰੋਮ' ਹੈ, ਜਿਥੇ ਰਬ-ਦੌੜ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਟੋਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਖ ਦਰਸ਼ਕ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਪਕਾਪੀ ਮਹਿਲ 15ਵੀਂ ਤੋਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਔਟੋਮਨ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਰਿਹਾ। ਇਥੇ ਗਹਿਣਿਆਂ, ਹਥਿਆਰਾਂ, ਦਰਬਾਰੀ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ, ਚੀਨੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਇਥੇ ਦੋ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹਨ। ਵੱਡਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦਿਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ 4000 ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲੀਚੇ,

ਰੇਸ਼ਮ, ਚੀਨੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਸਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਮਿਸਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗਲਾ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਮਹਿਕਾ ਭਰੀ ਫਿਜ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਥਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਾਲੇ, ਚਾਹ, ਤੇਲ, ਤੁਰਕੀ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਥਾਂ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਸਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕਰੂਜ਼ (ਛੋਟੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼) ਦਾ ਸਫਰ ਅਭੁੱਲ ਤਜਰਬਾ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਰੂਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਯੂਰਪ-ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ, ਛੋਟੀਆਂ ਭੀੜੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਮਾਰਗਾਂ 'ਤੇ ਬਣੇ ਬਾਗਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਵਿੱਚ ਸੜਕ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਹੈ। ਤੁਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬੋੜੀ ਬੋੜੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਵੋ, ਜਿਵੇਂ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ 'ਕੈਟਸ ਆਫ ਇਸਤਾਂਬੁਲ' ਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਵੀ ਬਣੀ।

ਪ੍ਰਿੰਸ 'ਜ਼ ਆਈਲੈਂਡ' ਵੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੈਰਗਾਹ ਹਨ, ਜੋ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਮਾਰਮਰਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨੌਂ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਟਾਪੂਆਂ ਉੱਤੇ ਵਸੋਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਖਾਸਕਰ ਬਾਈਜ਼ਾਨਟਾਈਨ ਅਤੇ ਔਟੋਮਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੁਲਤਾਨ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਇਥੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਬਣ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਟਾਪੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਲਈ ਇਥੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਏ।

ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਯੂਰਪ-ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਉਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੋਝਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਘੋੜਾ-ਗੱਡੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਲਾਨੀ ਵੀ ਇਹ ਟਾਪੂ ਪੈਦਲ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਈਕਲ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਭੂਮੀ ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦਰਮਿਆਨ ਪੁਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਵਿੱਚ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ।

ਨੀਤੀ ਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ

ਮੂਰਖ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੋਢੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਣਜੰਮੇ ਚੰਗੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੋੜ੍ਹਾ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੂਰਖ ਪੁੱਤਰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਧਨੀਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਸਾਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੇੜਾ ਵਰਤਾਓ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਧਨ ਦੀ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪੂਜ ਪੂਜ ਤੇ ਅਪਹੁੰਚ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਖਿਧ

ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
ਫੋਨ: 206-434-1155

ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸੱਭੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਧਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਨੀ ਬੁੱਢਾ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹੈ ਤੇ ਗਰੀਬ ਜਵਾਨ ਵੀ ਬੁੱਢਾ ਹੈ।

ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਅਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਢਿੱਡ ਤਾਂ ਸਭ ਹੀ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ

ਮਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਉਹ ਨਾ ਹੋਏ ਜਿਹਾ ਹੈ।

ਜੋ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚ ਬਾਂਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਝੰਡੇ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ, ਉਹ ਮਾਨੋ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਗਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਤੀਲੇ ਦਾ ਜਨਮ ਵੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਡੁਬ ਰਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਦਿਖਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਲ ਉਠੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਲਾਹ ਉਥੇ ਹੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਢੇਰ ਚਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਦੇ ਯੋਗ ਸਵਾਮੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਧਨ ਨਾ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ। ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਰਾਜਮਾਤਾ, ਮਹਾਰਾਣੀ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪ੍ਰਹਿਤ, ਡਿਊਤੀਦਾਰ ਆਦਿ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜੇ ਵਾਂਗ

ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸੇਵਕ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ, ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਤੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਡਿਊਤੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਰਿਸ਼ੀ ਵੀ ਜੋ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੁਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨੀ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ, ਉਸ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਾ-ਇਹ ਬਿਨਾ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੰਦ ਕੁਰੇਦਣ ਅਤੇ ਕੰਨ ਖੁਰਕਣ ਲਈ ਕੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨਿਖੱਟੂ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੰਮ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਨੂੰ ਯੋਗ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੋਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਥੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਰਤਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਭੀਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰ ਰਾਤ ਮਣੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਕੋੜੀਆਂ ਬਦਲੇ ਵੇਚਿਆ ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਮਾਲਕ ਸਾਰੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਓ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਤੇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੇਸ ਵੀ ਰੁੱਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਨੌਕਰ ਵੀ ਤੇਲ ਰੂਪੀ ਸਨੇਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਖਰੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜਾ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਧਨ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੇਵਕ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਆਦਰ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤਕ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਬਿਨ ਬੁਲਾਏ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਏ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਠੀਕ ਤੇ ਬੋੜ੍ਹਾ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੂਹੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿੱਲੇ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਛੇ ਕੰਨਾਂ (ਤਿੰਨ ਮਨੁੱਖਾਂ) ਵਿੱਚ ਗਈ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੋ ਕੰਨਾਂ (ਦੋ ਮਨੁੱਖਾਂ) ਵਿੱਚ ਗਈ ਗੱਲ ਗੁਪਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੇਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਛੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਾਵੇ।

ਦਿਲ ਮਿਲੇ ਮਿੱਤਰ, ਗੁਣਵਾਨ ਸੇਵਕ, ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਚੰਗ-ਦਿਲ ਸੁਆਮੀ

ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਦੱਸ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਵੈਰੀ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਕਦੀ ਵੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਕੜਾਕੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਤਲਾਬ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਘੋੜਾ, ਸ਼ਸਤਰ, ਸ਼ਾਸਤਰ, ਬਾਣੀ, ਵੀਣਾ, ਨਰ ਤੇ ਨਾਰੀ-ਇਹ ਸਭ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਢਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਤਕ ਰਾਜੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾ ਪਏ, ਉਹ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੰਤਰੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੀ ਰਹੇ।

ਵੱਡ-ਦਿਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਮਰ ਤੇ ਨਿਵੇਂ ਹੋਏ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਵੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਫੁੱਟ ਪੁਆਉਣ ਤੇ ਸੁਲਾਹ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਸਾਮ ਰੋਗ ਦੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੈਦਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਫੁੱਟ ਪੁਆਉਣ ਲਈ ਬੇਵਕੂਫਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੈੜੀ ਮਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਅਕਲਮੰਦ ਬਣਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਗੋੜੀ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉਤੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਰਹੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਘੜੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਲੇਖ ਵਿਚ ਹੀ ਐਮਨਾਬਾਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਸਥਾਨ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗਾੜ੍ਹੀ ਚਾਸ਼ਣੀ ਵਿਚ ਡਬੋ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਮਿੱਠੀ ਈਦ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਈਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਏ ਸਾਂ। ਦੋ ਦਿਨ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖਾਸ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ। ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਾਹਰਲਾ ਪਾਰਕ ਫੁਹਾਰੇ ਵਗੈਰਾ ਲਾ ਕੇ ਮਨਮੋਹਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਇੱਠਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁੰਦਰ ਪੱਥਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੂਹੜਕਾਣਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਦਲ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਸਾਲ 2006 'ਚ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਆਮ ਉਦਾਸ ਕੋਠੜੇ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ (2010) ਇਮਾਰਤ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਬਣ ਚੁਕੀ ਸੀ ਤੇ ਚਾਰ ਕਿੱਲਿਆਂ 'ਚ ਬਾਗ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਰੀਝ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਖੜਕਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਅਧਖਤ

ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਘੜੂਆਂ

ਉਮਰ ਦਾ ਸ਼ਖਸ ਆਇਆ, ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, 'ਫਰਮਾਓ' ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਦੱਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾਂਹ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕਾ ਸਾਂ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਦੋਸਤ ਐਡਵੋਕੇਟ ਮੁਹੰਮਦ ਅਰਸ਼ਦ ਵਿਰਕ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, "ਦੇਖੋ ਭਾਈ, ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ।" ਉਸ ਭਾਈ ਨੇ ਮੋੜਵਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, "ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਨਵੀਦ ਵੜੇਚ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।"

ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਸੀ, "ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ।"

ਫਿਰ ਉਹ ਝੱਟ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ, "ਫਿਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹੋ।" ਉਸ ਨੇ ਵੱਡੇ ਫਾਟਕ ਵਿਚ ਬਣੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਤਾਕੀ ਦਾ ਜੰਦਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ, "ਕਦੇ ਇਸ ਤਾਕੀ 'ਚੋਂ ਦੁੱਲੇ ਭੱਟੀ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਅਖੇ, ਜਦੋਂ ਦੁੱਲਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਤਾਕੀ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਦੁੱਲਾ ਝੁਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਪਿਓ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰ ਕੱਢਿਆ।"

ਬੜੇ ਲਟਾਪੀਘ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਤਾਕੀ 'ਚੋਂ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਢਹਿਣ ਕਿਨਾਰੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦੋਸਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਖੰਡਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕਾਬਲੋ-ਇਹਤਰਾਮ ਥਾਂ ਸੀ। ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਇਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੈ, ਕਮਰੇ ਦੇ ਛੱਜੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁੱਟਾਂ ਤੀਕ ਹੱਥ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਪਿੰਡ ਚਾਹਤ ਤਹਿਸੀਲ ਜ਼ਫਰਵਾਲ, ਜਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮੀ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੂਬਸੂਰਤ ਔਰਤ ਸੀ। ਜਿੰਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਰੱਬ ਨੇ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤਸੀਹੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ।

ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਸੁਕਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਲੈਣ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੱਲ ਪਿਠ ਭੁਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮੱਕਾਰ ਤੇ ਟੋਡੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬੜੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਧੁਮਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕਰਕੇ ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਬੜਾ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਸੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਦੁਖਤੇ ਝੱਲਦੀ ਰਹੀ, ਉਥੇ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਗੱਦਾਰ ਗਰਦਾਨੇ

ਜਾਣ 'ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਣ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸ਼ਹਿਰਦ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।

ਐਮਨਾਬਾਦ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਆਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ।

ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਚੁਨਾਰ ਜਿਲਾ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ (ਯੂ. ਪੀ.) ਦੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫੇਰ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਐਮਨਾਬਾਦ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਡਿਓਢੀ ਦੀ ਇਮਾਰਤਸਾਜੀ ਐਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਐਨੀ ਸੋਹਣੀ ਇਮਾਰਤਸਾਜੀ ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਇਸ ਡਿਓਢੀ ਦੇ ਬਣਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰਨ 1939-40 ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਂ 60 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਕਦੇ ਇਥੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਿਸਾਖੀ ਭਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਐਮਨਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ

ਉਸ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਾਈ ਤਖਤੀ ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

ਦਾ ਨਾਂ ਭੱਠੀ ਵਾਲੀ ਝਿਉਰੀ ਐਮਨਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਗਏ, ਜੋ ਸਿਰਫ 10 ਕੁ ਖਣਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੰਨ 47 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਮਿਸਤਰੀ ਅਬਦੁਲ ਰਸ਼ੀਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਬਦੁਲ ਰਸ਼ੀਦ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਾਨ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ 'ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੀ ਖੂਹੀ' ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਗਏ ਲੋਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਚੱਕੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਾਬਰ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਚੱਕੀ ਪੀਸੀ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦਾ ਘਰ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਠੀਕ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕਿਆ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੇ

ਇੰਨਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੱਕੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਧਰੇ ਹਵੇਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਐਮਨਾਬਾਦ ਭੀਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕਸਬਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇੰਜਤ ਨਾਲ ਲਿਆ

ਕਰਵਾਉਂਦੇ। ਜਿਥੇ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਨਿਆਂ ਪਸੰਦ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮੀ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਇੰਜਤ 'ਤੇ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ। ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਪੰਚਾਇਤ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਊਧਮ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸੀ। ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੇ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਤਰਾਜ਼ੂ ਵਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਇਆ, "ਦੱਸੋ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਆਂ?"

ਭੀਤ 'ਚੋਂ ਫਿਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਾਓ।"

ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, "ਮੇਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁੰਡਾ ਮੌਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੜ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਦੀ ਇੰਜਤ ਨਾਲ ਨਾ ਖੇਡੇ।"

ਭੀਤ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਹੈ।"

"ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਹੁੰਦਾ, ਤਦ ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਨਾ ਕਰਦਾ।" ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਚੱਕਵੀਂ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕੱਕੜਾ ਵਾਲਾ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਏ।"

ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੱਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇਖਣ ਚਲ ਪਏ। ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਨ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਮੰਮਟੀ ਦਿਸਦੀ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀਆ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਅਸੀਂ 'ਅਰੁਪ' ਪਿੰਡ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ। ਇਹ ਭਿੰਡਰ ਗੋਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਸੰਨ 47 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅੱਧੇ ਸਿੱਖ ਭਿੰਡਰ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਿੰਡਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੱਲਿਆਂ ਵੇਲੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਿੰਡਰਾਂ ਨੇ ਸੱਭੇ ਸਿੱਖ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਤੋਰਿਆ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਨੀਲੋਖੇੜੀ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰੀਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖਸ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬੂਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਚੌਧਰੀ ਅਨਵਰ ਭਿੰਡਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕੌਮੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਪੀਰ ਗੁਲਾਮ ਫਰੀਦ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਗੁਲਾਮ ਫਰੀਦ ਨੇ ਗੱਲੀ-ਗੱਲੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਥੇ ਵੱਡੇ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਿੰਡਰ ਸਰਦਾਰਾਂ ਅੱਗੇ ਕੁਸਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ।

ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਪਹਿਲਵਾਨ ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ। ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਚੇਰਾ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਹਾ, "ਸਰਦਾਰੇ! ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਏ ਹੋ, ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦਿਲ ਸਾਡਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਸ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ। ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ।" ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵੰਡ ਦਾ ਦਰਦ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਸੀ।

ਅਜੇ ਵੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਗਾਜ਼ੀ ਮੁੱਧ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਹੱਲਿਆਂ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਏਧਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਆਉਣਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ; ਅਖੇ, ਆਪਣਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਪਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾਉਣਾ। ਅੰਤ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਡਿਆਲਾ ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਕੱਕੜਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਸਮਝੇ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਝਗੜੇ-ਝੇੜਿਆਂ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਲੋਕ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ

ਕਰਵਾਉਂਦੇ। ਜਿਥੇ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਨਿਆਂ ਪਸੰਦ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮੀ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਇੰਜਤ 'ਤੇ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ। ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਪੰਚਾਇਤ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਊਧਮ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸੀ। ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੇ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਤਰਾਜ਼ੂ ਵਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਇਆ, "ਦੱਸੋ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਆਂ?"

ਭੀਤ 'ਚੋਂ ਫਿਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਾਓ।"

ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, "ਮੇਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁੰਡਾ ਮੌਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੜ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਦੀ ਇੰਜਤ ਨਾਲ ਨਾ ਖੇਡੇ।"

ਭੀਤ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਹੈ।"

"ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਹੁੰਦਾ, ਤਦ ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਨਾ ਕਰਦਾ।" ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਚੱਕਵੀਂ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕੱਕੜਾ ਵਾਲਾ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਏ।"

ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੱਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇਖਣ ਚਲ ਪਏ। ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਨ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਮੰਮਟੀ ਦਿਸਦੀ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਝਲਕ।

ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਦਾ ਘਰ ਦੇਖਣ ਤੁਰ ਪਏ, ਜੋ ਤੰਗ ਜਿਹੀ ਗਲੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਗਲੀ 'ਤੇ ਛੱਤ ਪਾ ਕੇ ਚੁਬਾਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਭਾਵੇਂ ਜਗ੍ਹਾ ਤੰਗ ਹੈ, ਉਤੇ ਚੁਬਾਰੇ ਮੋਕਲੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਮਸਜਿਦ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚੌਕ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਕ ਵਿਚ ਪਿਪਲ ਦਾ ਦਰੱਖਤ। ਇਸ ਚੌਕ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਰੋੜੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਮੋਹਰਲੇ ਕਮਰੇ ਗਲੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਥੇ ਅਸਲ ਹਵੇਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਗਲੀ ਤੋਂ 10-12 ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਮੋਹਰਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਹਵੇਲੀ ਅੱਗੇ ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਤੋਂ ਹਾਥੀ 'ਤੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਦਲਾਨ ਦੀ ਛੱਤ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਉਧੇੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਆਂ ਨਵਾਜ਼ ਸਰੀਫ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਿੰਨੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਜੰਦਰਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਪੱਥਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਦੇ ਨਵੰਬਰ 1780 ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਹਵੇਲੀ ਕਾਫੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਤੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਇੱਠਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੋਤ ਨਾਲ ਮੱਧਮ ਪੈ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਇਕ ਮਹਾਂਬਲੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਪੰਘੂਤਾ ਝੂਟਿਆ, ਖਿੱਦੇ ਖੂੰਡੀ ਖੇਡੀ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਯੋਧੇ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਪਠਾਣੀਆਂ ਇਸ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਮੁੱਦਤਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਧਾੜਵੀਆਂ ਦੀ ਸਤਾਈ ਰਿਆਇਆ ਪੂਰੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਹੇਠ ਬਾਂਹ ਦੇ ਕੇ ਸੁੱਤੀ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅੱਠ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੂਲਾ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਸਿੱਕਾ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਚਲਾਇਆ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਆਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸੁਖੀ ਵਸਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਖਿੰਡਰੀ-ਪੁੰਡਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਹੂ ਲਾਹੁੰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਭੱਜੀ ਜਾਂਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਹਾੜਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਦਾ ਗੋਲੀ ਸਿੱਕਾ ਮੁੱਕਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ 'ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਖੂਨ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਰੋਂਦਾ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ,

ਅੱਜ ਹੋਵੇ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਪਾਵੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਤੇਗਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਨੇ।

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕ ਸਰਕਾਰ ਬਾਝੋਂ, ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰੀਆਂ ਨੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਦਮਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਇਕ ਦੀ ਮੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਚਾਰ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਇਕ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖੇਡੇ ਹਨ। ਈਦ ਜੁ ਸੀ। ਈਦ ਦਾ ਦਿਨ ਇਬਾਦਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਤਜਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੁਬਾਰਕ ਦਿਨ ਹੈ।

ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਈਦ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਨਿਭ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਮਲੱਗੀ ਦੇ ਟੱਪੇ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੁੱਕਨਾ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ:

ਚਾਦਰ ਝੱਭ ਸੁੱਕ ਗਈ।

ਈਦ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ,

ਤੇਰੇ ਕੂੜਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਮੁੱਕ ਗਈ।

ਹਰਕੀਰਤਨ ਕੌਰ ਉਰਫ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ

ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਉਰਫ ਹਰਕੀਰਤਨ ਕੌਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ 30 ਨਵੰਬਰ 1930 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ, ਜੋਤੀ ਕੌਰ ਤੇ ਭਰਾ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਹਰਕੀਰਤਨ ਨੂੰ 'ਕੀਤਾ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਲੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਚਾਰਾਂ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈ।

ਬਾਲ ਉਮਰੇ ਹੀ 'ਕੀਤਾ' ਨੂੰ ਨ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਨਾਲ ਲਗਾਓ ਹੋ ਗਿਆ। 9 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਖਨਊ ਦੇ ਨ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਫੀ ਰੋਲਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਬਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਕੀਰਤਨ ਕੌਰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨ੍ਰਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪੰਡਤ ਗਿਆਨ ਸ਼ੰਕਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਿਥੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਜ਼ ਮਿਲੀ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਲ ਉਸ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਗਿਆਨ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰੀ ਪਿਕਚਰਜ਼ ਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਕੋਬਲਰ' (ਮੋਚੀ) (1942) ਵਿਚ ਕੰਮ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਕੀਰਤਨ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਰਸ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ 'ਚ ਨ੍ਰਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ੇਰੀ ਪਿਕਚਰਜ਼ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਬਦਨਾਮੀ' (1946) 'ਚ ਹਰਕੀਰਤਨ ਕੌਰ ਨੂੰ 'ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਗੀਤਾ ਦੇ ਸੋਲੇ ਨ੍ਰਿਤ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਮ 'ਕਹਾਂ ਗਏ' (1946), 'ਪਤਝੜ' (1948), 'ਨਈ ਰੀਤ' (1948) ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਚਰਿਤਰ ਅਦਾਕਾਰ ਮਜ਼ਹਰ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ' (1947) ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਬੰਬਈ

ਲੈ ਆਏ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਮਹੂਰਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧ ਸਕੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿਦਾਇਤਕਾਰ ਕੇਦਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਸੁਹਾਗਰਾਤ' (1948) 'ਚ ਗੀਤਾ ਨੂੰ 'ਕੰਮੋ' ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਹੀਰੋ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਆਪਣੀ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਦਾਕਾਰੀ ਸਦਕਾ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਫਿਲਮ 'ਜਲਸਾ' (1948) ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਨਾਲ ਹੀਰੋਇਨ ਦਾ ਪਾਰਟ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

1949 'ਚ ਉਸ ਦੀਆਂ 10 ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ। 'ਬੜੀ ਬਹਿਨ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੁਰੱਣੀਆ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦਾ ਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਣ ਸੀ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਇਆ 'ਚਲੇ ਜਾਨਾ ਨਹੀਂ, ਨੈਨਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਓ ਸਈਆਂ ਬੇਦਰਦੀ' (ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ) ਗੀਤ ਬੜਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 'ਦੁਲਾਰੀ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵਣਜਾਰਨ ਕੁੜੀ 'ਕਸਤੂਰੀ' ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ। ਸ਼ਕੀਲ ਬਦਾਯੁਨੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਏ ਨ੍ਰਿਤ ਗੀਤ 'ਨਾ ਬੋਲ ਪੀ-ਪੀ ਮੇਰੇ ਅੰਗਨਾ ਪੰਡੀ ਜਾ ਰੇ ਜਾ', 'ਚਾਂਦਨੀ ਆਈ ਬਨ ਕੇ ਪਿਆਰ ਓ ਸਾਜਨ' (ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਬੇਗਮ) ਵੀ ਬੜੇ ਹਿੱਟ ਹੋਏ। ਫਿਲਮ 'ਦਿਲ ਕੀ ਦੁਨੀਆ', 'ਭੋਲੀ' ਅਦਾਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਅਦੀਬ ਨਾਲ, 'ਗਰੀਬੀ' ਜੈਰਾਜ ਨਾਲ, 'ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ' ਸੱਜਣ ਨਾਲ, 'ਨੋਕੀ ਔਰ ਬਦੀ' ਰਹਿਮਾਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮ 'ਬਾਂਸੁਰੀਆ' ਵਿਚ ਰਣਧੀਰ ਨਾਲ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਫਿਲਮ 'ਬਾਵਰੇ ਨੈਨ' (1950) 'ਚ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਸੀ। ਰੌਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਗੀਤਾ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗੀਤ 'ਸੁਨ ਬੈਰੀ ਬਲਮ ਸਚ ਬੋਲ ਰੇ ਇਬ ਕਯਾ ਹੋਗਾ' (ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ) ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ। ਫਿਲਮ 'ਬਾਜ਼ੀ' (1951) ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਲੱਬ ਡਾਂਸਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਐਸ.ਡੀ. ਬਰਮਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਗੀਤਾ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਏ 'ਤਦਬੀਰ ਸੇ ਬਿਗਤੀ ਹੂਈ ਤਕਦੀਰ', 'ਦੇਖ ਕੇ ਅਕੇਲੀ', 'ਸ਼ਰਮਾਏ ਕਾਹੇ' (ਗੀਤਾ ਦੱਤ) ਬੇਹਦ ਹਿੱਟ ਹੋਏ। 'ਅਲਬੇਲਾ' (1951) ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਹੀਰੋਇਨ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਉਰਫ 'ਬੀਬਾ ਜੀ' ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂਦੱਤ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤਕਾਰੀ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਬਾਜ਼' (1953) ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਹੀਰੋਇਨ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਜੇ ਨਾਲ 4 ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀ

ਕੇਦਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ 'ਬੇਦਰਦੀ' (1951) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਸੁਹਾਗਨ' (1954), 'ਹੋਟਲ' ਅਤੇ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ' (1956) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਹਰਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਕੌਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬੈਨਰ ਬਾਲੀ ਸਿਸਟਰਜ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਭਰਾ ਦਿਗਵਿਜੈ ਬਾਲੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਫਿਲਮ 'ਰਾਜਰੰਗ' (1952) ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਖੁਦ ਨਾਇਕਾ ਬਣੀ। ਫਿਲਮ 'ਰੰਗੀਨ ਰਾਤੋ' (1956) ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ 23 ਅਗਸਤ 1955 ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। 60 ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਆਈਆਂ: 'ਬੜੇ ਘਰ ਕੀ ਬਹੂ' (1960), 'ਮਿਸਟਰ ਇੰਡੀਆ', 'ਸਪਨ ਸੁਹਾਨੇ' (1961) ਅਤੇ 'ਜਬਸੇ ਤੁਮਕੋ ਦੇਖਾ' (1963)। 'ਜਬਸੇ ਤੁਮਕੋ ਦੇਖਾ' ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 71 ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ 2 ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਛਵੀ' (1950) ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਜਰੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਮਜ਼ਾਹੀਆ ਅਦਾਕਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਹੰਸਰਾਜ ਬਹਿਲ ਦੀਆਂ ਸੂਰਾਂ 'ਚ ਸਜਾਏ, ਵਰਮਾ ਮਲਿਕ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਏ ਗੀਤਾਂ- 'ਆਜਾ ਦਿਲ ਨਾਲ ਦਿਲ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਲੈ ਅੱਖੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਮਿਲਣਾ', 'ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਏ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ', 'ਦਿਲ ਰੱਖ ਅੱਜ ਰੱਬ ਤੇਰੀ ਸੁਣੁ-ਸੁਣੁ ਲੋਕ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ' (ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਬੇਗਮ, ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ), 'ਨਾਲੇ ਹੂੰ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਹਾਂ ਕਰਕੇ' (ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਬੇਗਮ), 'ਅਜੀ ਓ ਮੁੰਡਾ ਮੋਹ ਲਿਆ ਤਵੀਤਾਂ ਵਾਲਾ ਨੀ ਦਮਤੀ ਦਾ ਸੱਕ ਮਲ ਕੇ' (ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ) ਅਤੇ ਇਕ ਕੱਵਾਲੀ ਗੀਤ 'ਮੈਨੂੰ ਮਾਹੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਗਿਆ ਪਿਆਰ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ' (ਐਸ. ਬਲਬੀਰ, ਦਵਿੰਦਰ ਵਰਮਾ, ਮਲਿਕ ਕਪੂਰ) ਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾ ਛੱਡੀਆਂ।

ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਫੁੱਮਣ' (1951) ਸੀ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀਰੋ ਸੀ। ਅੱਲਾ ਰੱਖਾ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਉਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਏ ਗਏ 'ਮੈਂ ਮਦਾਰੀ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ ਹੋਏ ਆਇਆ ਪੱਤਣੋਂ ਪਾਰ' (ਸੰਤ ਰਾਮ, ਪ੍ਰੇਮ ਲਤਾ), 'ਮੇਰੀ ਵੀਹਣੀ ਨਾ ਮਰੇਤ ਕੱਚੀ ਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੂਤੇ ਦੀ ਡੋਰ' (ਆਸ਼ਾ ਭੋਂਸਲੇ, ਜੀ.ਐਮ. ਦੁਰਾਨੀ) ਆਦਿ ਗੀਤ ਵਾਹਵਾ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਤੋਂ 12 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਰਾਣੋ'

(1963-64) ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਜੋ ਉਰਦੂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਫਸਾਨਾਨਿਗਾਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦੇ ਵਿਧਵਾ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਨਾਵਲ 'ਏਕ ਚਾਦਰ ਮੈਲੀ ਸੀ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕਸਬਾ ਬੰਗਾ (ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ) ਵਿਚ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਪਰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੌਰਾਨ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਚੇਚਕ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਉਹ ਬੰਬਈ ਟੁਰ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੁਖਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਫ ਦੀਆਂ ਸਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਲਿਟਾਉਣਾ ਪਿਆ।

ਅਖੀਰ ਉਹ 21 ਜਨਵਰੀ 1965 ਨੂੰ 35 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਆਗੋਸ਼ 'ਚ ਸਮਾ ਗਈ। ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਦੇ ਇੰਜ ਟੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸਿਕ ਅਧੁਰੀ ਫਿਲਮ 'ਰਾਣੋ' ਮਨਹੂਸ ਜਾਪੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨੈਗੇਟਿਵ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਅਤੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਣਦੀ-ਬਣਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਗੀਤ ਬੰਗਿਆਂ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਨੇ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਅਦਿਤਿਆ ਕਪੂਰ ਦੀ ਉਮਰ 8 ਸਾਲ ਅਤੇ ਧੀ ਕੰਚਨ ਦੀ ਉਮਰ 3 ਸਾਲ ਸੀ। ਗੀਤਾ ਬਾਲੀ ਦੇ ਗਮ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਮਗਰੋਂ 27 ਜਨਵਰੀ 1969 ਨੂੰ ਭਾਵਨਗਰ (ਗੁਜਰਾਤ) ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਨੀਲਾ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ।

-ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਨਫਰਤ ਖਿਲਾਫ ਡਟੇ

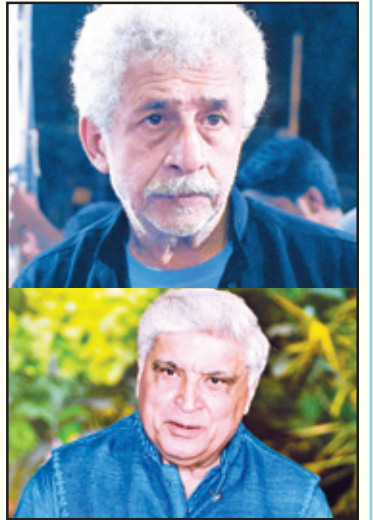
ਅਦਾਕਾਰ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਡਟ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਹਨ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਰੇਆਮ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਸੀਰੂਦੀਨ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੱਦੂ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਵੱਜੋ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਉਘੇ ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੋਹਰੀ ਰਹੇ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੱਬੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖਸ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰੋ ਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਚੰਗੀ-ਮਾੜੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬੜੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ। 70ਵੇਂ ਅਤੇ 80ਵੇਂ ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਸਲੀਮ ਖਾਨ ਨਾਲ ਮਕਬੂਲ ਫਿਲਮਾਂ 'ਜ਼ੰਜੀਰ', 'ਅੰਦਾਜ਼', 'ਸੀਤਾ ਔਰ ਗੀਤਾ' ਅਤੇ 'ਸ਼ੋਅਲੇ' ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਖਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਬੀਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਹਨ। 'ਉਡਾਨ', 'ਮਸਾਨ', 'ਤਲਵਾਰ' ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਧੀ ਜ਼ੋਯਾ ਅਖਤਰ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਦਿਲ ਧੜਕਨੇ ਦੋ', 'ਗੱਲੀ ਬੁਆਏ' ਦੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਅਸਲ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ, "ਜਦੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੁਝ ਫਿਲਮਾਂ 'ਅੰਦਾਜ਼', 'ਹਾਥੀ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ', 'ਸੀਤਾ ਔਰ ਗੀਤਾ', 'ਜ਼ੰਜੀਰ' ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਧੀਆ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 70-80 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਸੀਂ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਚਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਹਿੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ 9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤਕ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਕੋਈ ਇੰਨੀ ਰਕਮ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰੇਮਜੀ (ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ) ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਮਜ਼ਬੂਤ' ਲਈ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ।"

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਕਿ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦਾ 'ਐਂਗਰੀ ਯੰਗਮੈਨ' ਵਾਲਾ ਅਕਸ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਜਾਵੇਦ-ਸਲੀਮ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਹੱਸ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਮਾਜ਼ੋਨ, ਨੀਲ, ਗੰਗਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਰਿਆ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਖੁਦ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਗਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਉਂਜ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਵੇਗੀ ਫਿਲਮ 'ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ'

ਕਾਮੇਡੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਐਕਸ਼ਨ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। 8 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਸ਼ੁਕਲ ਸੋਅਵਿੱਜ ਅਤੇ ਯੂ. ਬੀ. ਫਿਲਮਜ਼ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਨਿਰਮਾਤਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਾਗਰ ਐਸ. ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਹਥਿਆਰਾਂ

ਫਿਲਮ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੀ ਇੱਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਕੁਮਾਰ ਅਜੇ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਸਾਗਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ।

ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ।

ਅਜੋਕੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦੀਪ ਜੋਸ਼ੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਬਾਠ, ਵੀਰ ਵਸਿਸ਼ਟ, ਸਿੱਧੀ ਆਹੁਜਾ, ਕੁਮਾਰ ਜਤਿਨ, ਮੋਹਿਤ ਭਾਸਕਰ, ਕੀਤਿਕਾ ਅਤੇ ਪੂਨਮ ਸੂਦ ਨੇ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਨਾਮੀ ਸਿਨੇਮਾਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਮਹੇਸ਼ ਸਰੋਜਨੀ ਰਾਜਨ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਰੇਕ ਫ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕੈਮਰੇ 'ਚ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਜੱਗੀ ਸਿੰਘ, ਤਰੁਣ ਰਿਸ਼ੀ ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਮੁੰਨਾ ਸ਼ੁਕਲ, ਜੈਯਸ ਪਟੇਲ, ਸਿਖਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਾਗਰ ਐਸ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਸੰਜੀਵ ਸੈਣੀ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਤੋਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੱਲ ਆਏ ਸਾਗਰ ਸ਼ਰਮਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਦਾਇਰੇ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਗਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਐਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਵਧੀਆ ਹਨ? ਹਰੇਕ ਅਦਾਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਸਿਨੇਮਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ 'ਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਖਰੀ ਉਤਰੇਗੀ।

-ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਸਲ

ਫੋਨ: 91-98146-07737

ਦਾ' ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ ਸਦਕਾ ਕੁਰਾਹੇ ਪਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਇੱਕ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਫਿਲਮ ਹੈ।

ਹਥਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਇਹ

ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਾਗਰ ਐਸ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਚਾਰ ਆਮ ਨੌਜਵਾਨ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਕਿ ਹੱਥ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵੱਲ ਵੱਧਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ 'ਕਿਰਦਾਰ'

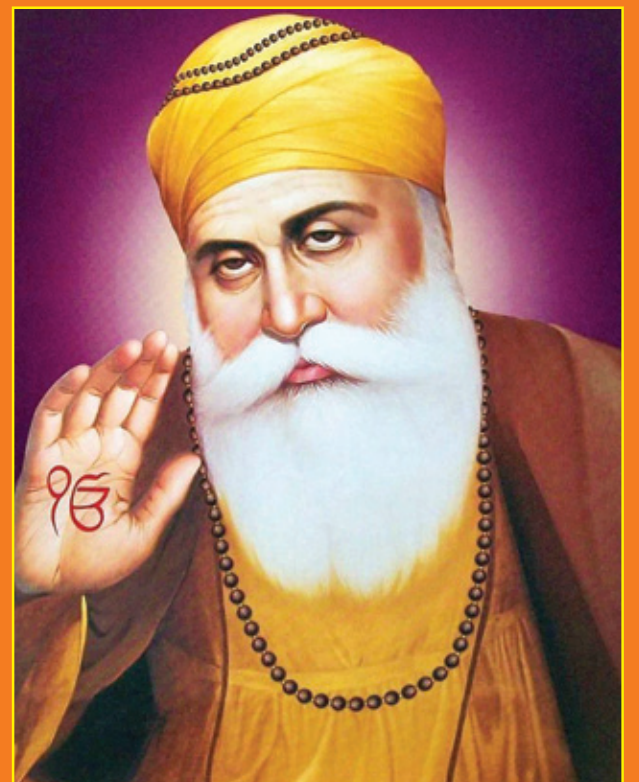
ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ (ਮਿਸ਼ਵਾਕਾ)

12800 Day Road, Mishawaka, IN 46545 (Ph: 574-255-7400)

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਪੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪੰਨ ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਿਸ਼ਵਾਕਾ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

1 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ): ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

3 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ): ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਪਾਠ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ: ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ ਤੇ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ਾਮ 7:30 ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਐਤਵਾਰ, 3 ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਮਿਸ਼ਵਾਕਾ)

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਊਥਬੈਂਡ)

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ ਅਤੇ ਜਥਾ

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ), ਫੋਨ: 574-532-7858
ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ (ਖਜਾਨਚੀ), ਫੋਨ: 574-202-0560; ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਸਕੱਤਰ), ਫੋਨ: 269-539-1151